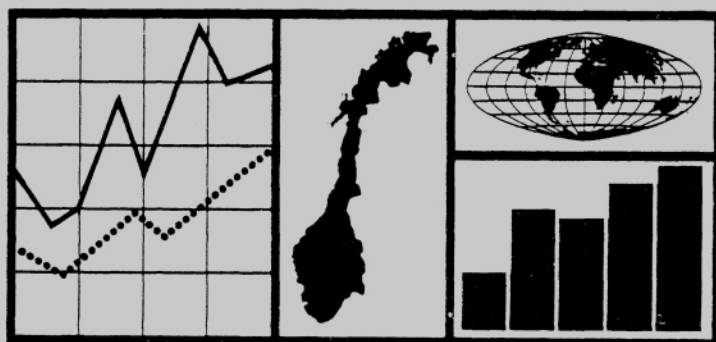

Økonomiske analyser

NR. 1 – 1988

**Økonomisk utsyn
over året 1987**

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå og kommer normalt med 10 nummer i året. Første nummer i året vil inneholde Økonomisk utsyn over året som gikk. Publikasjonen vil ellers inneholde konjunkturteendensene og aktuelle konjunkturtall for norsk og internasjonal økonomi. Kvartalsvise og årlige nasjonalregnskapstall vil bli publisert og kommentert etter hvert som de foreligger. Publikasjonen vil også bringe kortere artikler med samfunnsøkonomisk innhold og oversikter over publikasjoner fra forskningsvirksomheten i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå ønsker videst mulig spredning av data og analyser som offentliggjøres i Økonomiske analyser. Gjengivelse er tillatt uten restriksjoner. Av hensyn til leserne ber imidlertid Statistisk Sentralbyrå om at kilde blir oppgitt – publikasjonsserie og årgang/nummer – og at forfatterens navn framgår der det er aktuelt. Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Olav Ljones, Svein Longva, Lorents Lorentsen.

Redaksjonssekretærer: Kirsten Hansen (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau Hansen (konjunkturoversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1953 og er i dag organisert i fire enheter:

- o Seksjon for nasjonalregnskap
- o Økonomisk analysegruppe
- o Sosiodemografisk seksjon
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyse.

Statistisk Sentralbyrå har lange tradisjoner som forskningsinstitusjon, og forsknings- og analysevirksomheten har etter hvert fått et betydelig omfang. Virksomheten omfatter blant annet:

- o Nasjonalregnskap
- o Samfunnsøkonomi, makroøkonomiske modeller, konjunkturanalyse, skatteforskning, kryssløpsanalyse og økonomiske studier
- o Befolkningsutvikling, fruktbarhetsstudier, arbeidsmarked og utdanning
- o Naturressurser, energianalyse, arealregnskap, miljøøkonomi, miljø og levekår
- o Petroleumsøkonomi
- o Regional analyse

Økonomiske analyser

NR. 1 – 1988

INNHold

Side

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1987

Sammenfatning	3
Det internasjonale konjunkturbildet	12
Den økonomiske politikken	19
Produksjon	27
Arbeidsmarked	36
Priser og lønninger	42
Inntektsutvikling	47
Konsum	52
Investeringer	57
Utenriksøkonomi	62
Perspektiver	75
Økonomisk-politisk kalender	77

VEDLEGG

Utsiktene for 1988 og 1989 - en modellbasert framskrivning	83
Tabeller og diagrammer	90

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

ØKONOMISK UTSYN

Den foreliggende utgave av Økonomisk utsyn omfatter en økonomisk oversikt over norsk økonomi i 1987 og en økonomisk-politisk kalender, sammen med de første foreløpige nasjonalregnskapstall for dette året. Datagrunnlaget for oversikten er først og fremst det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Kvartalsberegningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. Særlig for de siste månedene av 1987 bygger beregningene i stor grad på oppgaver over antatt utvikling eller anslag gjort i SSB. De første, foreløpige nasjonalregnskapstall basert på oppgaver fra hele året og beregnet på detaljert nivå, er planlagt publisert i Økonomiske analyser i april/mai i år.

Økonomisk utsyn over året 1987 er utarbeidet av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå. Redaksjonen ble avsluttet onsdag 27. januar 1988.

Konjunkturtendensene - oversikt over publiseringstidspunkter

Konjunkturtendensene	Utlandet	Norge
- forrige publisering	ØA nr. 10 - 1987 (desember)	ØA nr. 9 - 1987 (november)
- neste publisering	ØA nr. 3 - 1988 (mars)	ØA nr. 4 - 1988 (april/mai)

Engelsk oversettelse av Økonomisk utsyn

Utvalgte deler av Økonomisk utsyn over året 1987 vil bli oversatt til engelsk og utgitt som et supplement til Økonomiske analyser nr.1 - 1988. Det får nr.1A - 1988. Foruten deler av tekstavsnittene vil den engelske utgaven også omfatte tabellvedlegget med nasjonalregnskapstall for Norge.

Økonomiske analyser nr.1A - 1988 vil bli utgitt i slutten av februar. Den vil bli sendt alle som er registrert som utenlandske mottakere av publikasjonen Økonomisk utsyn.

De som ønsker den engelske utgaven, f.eks. for å sende den til utenlandske forbindelser, kan bestille Økonomiske analyser nr.1A - 1988 fra

Universitetsforlaget,
Avd. for offentlige publikasjoner
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo 1

Prisen er kr 15,-. Bestilling kan skje over telefon (02) 19 85 10.
Utsalget har adresse Tollbugt. 31, Oslo.

SAMMENFATNING

Norsk økonomi var i 1987 preget av ettervirkningene av den uvanlig sterke veksten i innenlandsk etterspørsel fra 1984 til 1986, fallet i petroleumsprisene og devalueringen i 1986 og arbeidstidsforkorting. Etterspørselen fra fastlands-Norge flatet imidlertid ut eller var i nedgang gjennom 1987, noe som førte til en meget svak produksjonsvekst fra 1986 til 1987. Bruttonasjonalproduktet steg med 1,3 prosent, og veksten var bare 0,4 prosent regnet uten oljevirkomhet og sjøfart. Nedgangen i innenlandsk etterspørsel førte til redusert import. Sammen med et oppsving for tradisjonell vareeksport ga dette en bedring i vare- og tjenestebalansen. Men underskuddet på driftsbalansen var fortsatt svært stort, vel 28 milliarder kroner eller 5 prosent av BNP.

Omslaget i innenlandsk etterspørsel skyldtes hovedsakelig konjunkturbestemte og andre selvstendig virkende forhold, men også i noen grad en tilstramming av den økonomiske politikken. Særlig bidro det høye rentenivået og skatteøkninger til å redusere husholdningenes disponible inntekter. Viktigere for avdempningen i etterspørselen var imidlertid økningen i husholdningenes spare-rate, som likevel var negativ for tredje år på rad (-3 prosent i 1987). Også investeringene falt i fjor etter å ha steget kraftig i flere år. Det var på den annen side betydelig vekst i kommunalt konsum fra 1986 til 1987, trass i arbeidstidsforkorting.

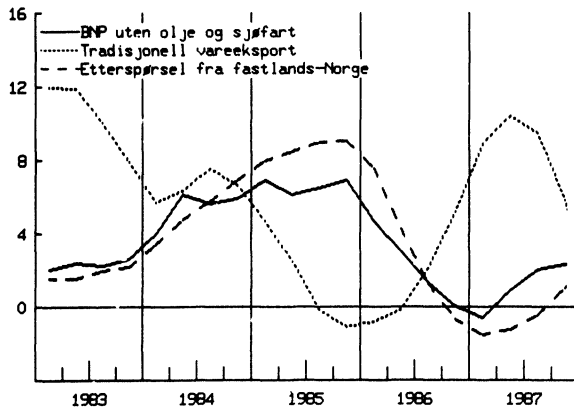
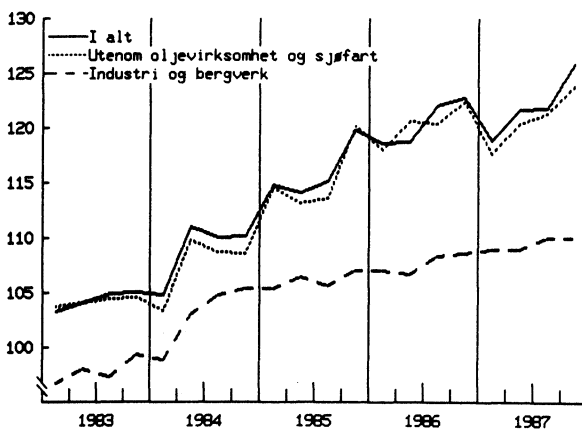
Et stramt arbeidsmarked, arbeidstidsforkorting og ettervirkninger av devalueringen bidro til økt pris- og timelønnsvekst fra 1986 til 1987. Prisstigningen avtok i andre halvår etter hvert som de direkte virk-

HOVEDTREKK VED DEN ØKONOMISKE UTVIKLING

	1986	1987
<u>Realøkonomiske hovedstørrelser</u>		
Prosentvis volumendring*		
Privat konsum.....	5,8	-1,9
Offentlig konsum.....	3,1	2,7
Bruttoinvestering i fast kapital.....	23,8	-3,7
Eksport.....	-0,8	4,1
Import.....	8,9	-3,4
Bruttonasjonalprodukt	4,1	1,3
- uten oljevirkomhet og sjøfart...	4,5	0,4
<u>Arbeidsmarkedet</u>		
Sysselsatte, prosentvis endring.....	2,8	1,9
Timeverk, prosentvis endring.....	3,6	0,0
Arbeidsledighetsprosent	2,0	2,1
<u>Priser og lønninger</u>		
Prosentvis endring		
Komsumprisindeksen....	7,2	8,7
Eksportpriser.....	-16,9	-1,0
Importpriser.....	0,0	3,8
Lønnskostnader pr. timeverk.....	10,0	11,4
<u>Utenriksregnskapet</u>		
Driftsbalansen i milliarder kroner...	-32,8	-28,1
* Se teknisk merknad i omtalen av kvartalsregnskapet side 11.		

UNDERLIGGENDE TENDENS

(Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

BRUTTONASJONALPRODUKT
1980=100. Sesongjustert.

ningene av devalueringen var uttømt. Men for sjuende år på rad steg prisene klart raskere i Norge enn i våre konkurrentland.

Svak vekst gjennom 1987

Både etterspørsel (konsum og investeringer) og produksjon i fastlands-Norge viste svak vekst i andre halvår 1986 og gjennom hele 1987. Produksjonsveksten holdt seg imidlertid noe høyere enn den innenlandske etter-

spørselen som følge av et kraftig oppsving i tradisjonell vareeksport. Mot slutten av 1987 var det en tendens til svakt stigende vekst for etterspørsel og produksjon i fastlandsøkonomien. Denne utviklingen er imidlertid betydelig påvirket av Mongstad-investeringene hvor det hersker stor usikkerhet om kvartalsfordelingen. Privat konsum og investeringer utenom anlegget på Mongstad hadde en klart svakere utvikling gjennom 1987.

Jevn vekst i OECD-landene

Produksjonsveksten i OECD-landene sett under ett har vært forholdsvis lav og har endret seg lite de senere årene. BNP-veksten fra 1986 til 1987 er anslått til 2 3/4 prosent.

Oljeprisfallet i 1986, som de fleste regnet med ville bidra til økt vekst, ser ut til å ha hatt mindre effekt enn ventet i retning av økt BNP-vekst i OECD-landene. Nedgangen i prisene på råolje og andre råvarer i 1986 har likevel bidratt positivt til konsumveksten de siste to årene på grunn av redusert prisstigning og derav følgende realinntektsvekst hos husholdningene. En betydelig økning i konsumetterspørselen i mange OECD-land har imidlertid foreløpig ikke ført til noe oppsving i de private investeringene. Bakgrunnen for dette kan være usikkerhet i næringslivet, særlig med hensyn til valutakursbevegelser og utviklingen i aksjemarkedet. Finanspolitikken i 1987 var stram i de fleste landene og tok sikte på å redusere de offentlige budsjettunderskuddene.

Inflasjonen i OECD-landene tiltok noe fra 1986 til 1987, og var om lag 3 1/2 prosent i 1987. Mens det kraftige oljeprisfallet ga et negativt vekstbidrag i 1986, var det økning i flere råvarepriser gjennom 1987.

De store ubalansene i verdenshandelen de senere år ble ikke redusert i 1987. USA hadde fortsatt et betydelig underskudd i utenrikshandelen, mens Vest-Tyskland og Japan begge hadde store overskudd. De internasjonale valuta- og aksjemarkedene var

svært turbulente i 1987, med børskrakket i oktober og dollarkursfallet som de mest iøynefallende trekkene.

Noe tilstramming av den økonomiske politikken, og fortsatt høyt rentenivå

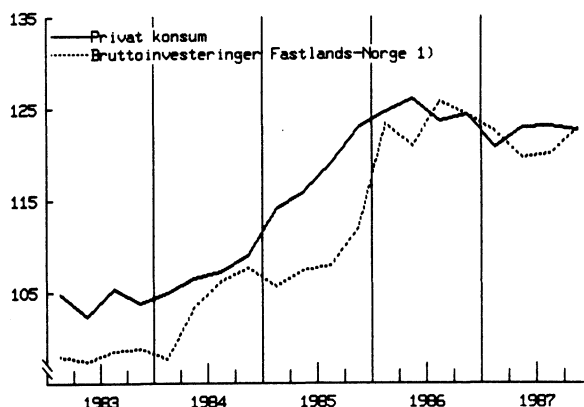
Regjeringens økonomisk-politiske opplegg for 1987 la opp til en demping av den innenlandske etterspørselen. Finanspolitikken ble strammet til, i første rekke ved en styrking av inntektssiden i statsbudsjettet. Det økte skattenivået fra andre halvår 1986 ble opprettholdt, samtidig som skatt på bruttoinntekt ble økt og skatt på nettoinntekt ble redusert. Skatte- og avgiftsinntektingene økte noe sterkere i 1987 enn anslått i budsjettet på grunn av høyere lønns- og sysselsettingsvekst enn antatt. På den annen side økte de samlede utgiftene også forholdsvis sterkt, med 10,5 prosent etter foreløpige anslag. Overskuddet før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter mv. er beregnet til 1,8 milliarder kroner i 1987, mot et underskudd på 5,5 milliarder kroner året før.

I kredittpolitikken la regjeringen opp til at endringene i skattesystemet kombinert med en fortsatt stram virkemiddelbruk overfor finansinstitusjonene skulle gi rentenedgang gjennom året. En slik renteutvikling lot seg imidlertid ikke realisere. Dette hadde dels sammenheng med bruken av kortsiktige rentesatser som virkemiddel i forsvaret av valutakursen. I tillegg bidro virkemiddelbruken overfor bankene til å presse utlånsrentene opp i forhold til innlånsrentene. Trass i en økning i det generelle rentenivået gjennom året ble kreditttilførselen langt sterkere enn budsjettet.

Klart fall i privat konsum, men fortsatt negativ sparerate for husholdningene

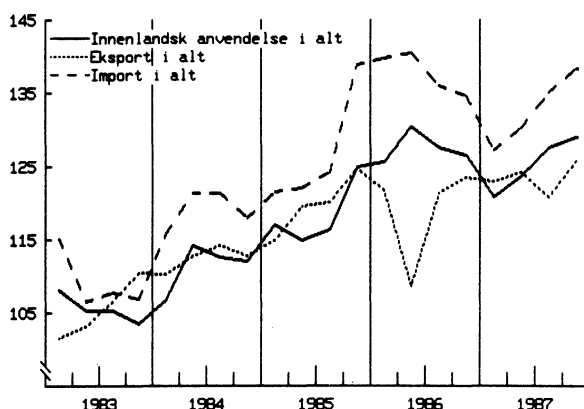
Det private konsumet falt med 1,9 prosent fra 1986 til 1987 etter å ha steget sterkt i årene 1985 og 1986. Fallet syntes å stanse i andre halvår ifjor. Nedgangen falt på varekonsumet, og det var særlig kjøpet av varige forbruksgoder som ble redusert fra 1986 til

KONSUM OG INVESTERINGER
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

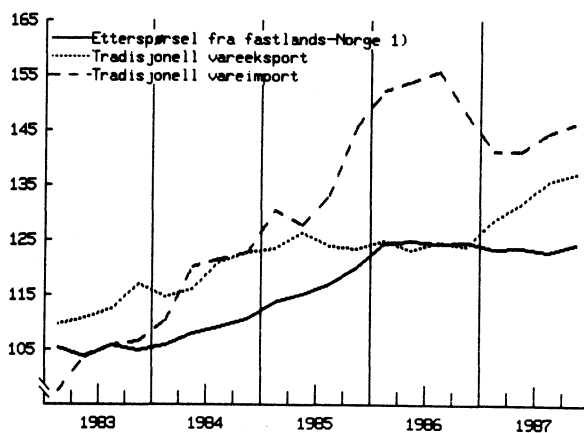

1) Utenom lagerendring.

EKSPORT, IMPORT OG INNENLANDSK ANVENDELSE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

EKSPORT, IMPORT OG ETTERSPØRSEL FRA FASTLANDS-NORGE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

1) Utenom lagerendring.

1987. Tjenestekonsumet var derimot i jevn vekst gjennom hele året og viste ingen tegn til utflating.

Foreløpige og usikre beregninger viser en vekst i husholdningenes disponible realinntekt på om lag 1 prosent i 1987, noe mindre enn året før. For tredje år på rad ble imidlertid husholdningenes sparerate negativ, dvs. at verdien av deres forbruk oversteg deres disponible inntekt. Spareraten er anslått til -3 prosent i 1987, en bedring på rundt 3 prosentenheter fra året før. Den negative sparingen betyr at husholdningssektoren også i fjor økte sin nettogjeld og dermed sine netto renteutgifter. Denne gjeldsoppbyggingen sammen med et høyt nominelt og reelt rentenivå vil, via økte netto renteutgifter, gi negative vekstbidrag til husholdningenes disponible inntekter framover.

Investeringsnedgang, men fortsatt høyt nivå

Bruttoinvesteringene i fast kapital falt med 3,7 prosent fra 1986 til 1987. Nedgangen var noe mindre når investeringer i sjøfart og oljevirkosomhet holdes utenfor. Selv om investeringene i fastlands-Norge, som hadde vært i oppgang helt siden 1984, falt noe i 1987, ligger nivået fortsatt betydelig høyere enn investeringstoppen i 1981.

Investeringene i industrien, som vanligvis har de største konjunkturutslagene, fortsatte å stige fra 1986 til 1987, men veksttakten var klart avtakende. Investeringsutviklingen i 1987 var sterkt påvirket av utbyggingen på Mongstad. Investeringene i industrien utenom raffineringssektoren nådde et toppunkt i 1986, og investeringene var avtakende gjennom 1987, særlig i utekonkurrerende industri. I andre vareproduserende næringer var det også investeringsnedgang i 1987, i elektrisitetsforsyning for sjette året på rad.

Også i de fleste private tjenesteytende næringer var det stagnasjon eller nedgang i investeringene fra 1986 til 1987, etter høye veksttall i de nærmest foregående år. Bolig-

byggingen viste også klare tegn til stagnasjon.

Bruttoinvesteringene i oljevirkosomhet var betydelig lavere i 1987 enn i 1986. Svingninger i disse investeringstallene fra år til år er imidlertid knyttet til uttauing av ferdige oljeplattformer. Påløpte investeringskostnader, som er et bedre uttrykk for investeringsaktiviteten, var omtrent uendret fra året før. Bruttoinvesteringene i sjøfart steg betydelig fra 1986 til 1987 som følge av redusert utflating og begynnende registrering i NIS av eldre skip.

Oppsving i tradisjonell vareeksport

Eksporten av tradisjonelle varer steg i volum med hele 7,3 prosent fra 1986 til 1987 etter å ha endret seg lite siden begynnelsen av 1985. Hoveddelen av veksten kom fra økt eksport av varer fra utekonkurrerende industri, men det var også vekst i eksporten av primærnæringsprodukter og produkter fra hjemmekonkurrerende industri. Lageroppbygging i utlandet, markedsvekst i viktige land samt devalueringen var faktorer bak oppsvinget. Det var imidlertid tegn til noe svakere eksportvekst mot slutten av fjoråret.

Eksportvolumet av råolje og naturgass var betydelig større i 1987 enn i 1986, mens brutto frakttinntekter fra utenriks sjøfart var betydelig mindre, hovedsakelig på grunn av reduksjon i handelsflåten størrelse som følge av utflating.

Importnedgang, men vekst i andre halvår

Det kraftige omslaget og avdempingen i innenlandsk etterspørsel fra midten av 1986 og en svak bedring av norske markedsandeler førte til at importen regnet i volum falt fra 1986 til 1987. Nedgangen var på 3,4 prosent. Import av tradisjonelle varer gikk i fjor ned med 5,8 prosent, mens tjenesteimporten økte. Utflatingen i innenlandsk etterspørsel førte trolig til at importen tiltok igjen i andre halvår i fjor.

Klart lavere veksttakt i de fleste skjermete næringer og i hjemmekonkurrerende industri

Veksten i innenlandsk etterspørsel var hoveddrivkraften bak produksjonsveksten i 1985 og 1986. Etter at etterspørselen flatet ut og til dels viste en negativ utvikling fra midten av 1986 har bruttonasjonalproduktet bare vist svak vekst. Særlig merkbart har denne utviklingen naturlig nok vært for næringer som i hovedsak leverer til hjemmemarkedet, f.eks. for hjemmekonkurrerende industri. Eksportopp-svinget for tradisjonelle varer førte derimot til sterk vekst i utekonkurrerende industri. Men den svake utvikling i den øvrige industrien bidro til at veksten i industriproduksjonen totalt ble omtrent uendret i forhold til 1986. Produksjonsveksten i bygge- og anleggsvirksomheten, som hadde vært høy i 1986, stagnerte i fjor.

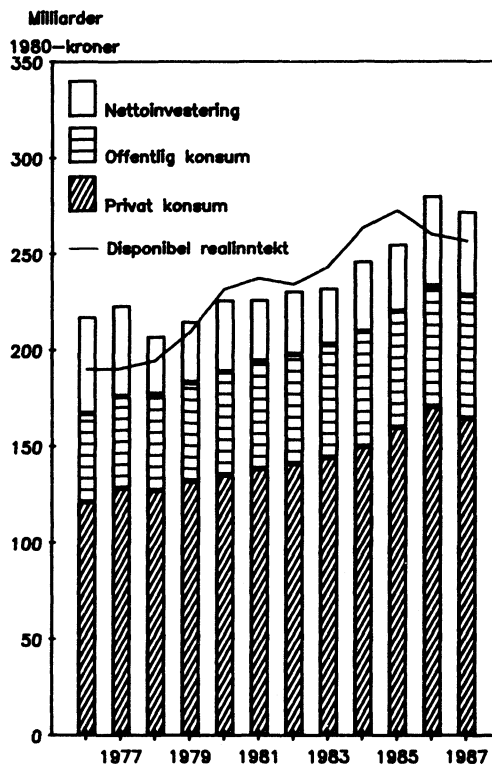
Det var markert lavere, men fortsatt betydelig vekst i endel skjermete næringer, særlig privat tjenesteyting. Dette må sees i sammenheng med at veksten i tjenestekonsumet fortsatte. Derimot slo den klare nedgangen i varekonsumet direkte ut i negativ produksjonsutvikling i varehandel. I utenriks sjøfart ble bruttoproduktet redusert med vel en firedel, hovedsakelig på grunn av tidligere utflagging av deler av handelsflåten.

Produksjonen av olje og gass økte med 11,8 prosent fra 1986 til 1987, trass i en produksjonsbegrensning på 7,5 prosent. Hovedårsaken til veksten er at flere nye felt ble satt i produksjon mot slutten av 1986.

Produktivitetsøkning i industrien, men fortsatt svekket konkurranseevne

Arbeidsproduktiviteten, målt som brutto-produkt pr. timeverk, viste økning fra 1986 til 1987 i deler av næringslivet, deriblant industrien, mens produktiviteten fortsatte å gå ned i de fleste tjenesteytende sektorer. Industrien ser ut til å ha hatt en viss økning i markedsandeler både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet fra 1986 til 1987.

DISPONIBEL REALINNTÆKT FOR NORGE OG INNENLANDSK BRUK AV VARER OG TJENESTER

Bruttonasjonalproduktet fratrasket kapitalslut gir et samlet uttrykk for den nettoinntekt som skapes i Norge i løpet av et år. Trekker en videre fra netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet, får en et uttrykk for den inntekt som står til disposisjon for Norge. For å få et uttrykk for utviklingen i disponibel realinntekt over tid må en korrigere for prisstigningen. I figuren er utviklingen i disponibel realinntekt for Norge i perioden 1976-1987 sammenstilt med utviklingen i de enkelte innenlandske anvendelseskomponenter, privat konsum, offentlig konsum og nettoinvesteringer. Figuren gir en illustrasjon både av utviklingen i sammensetningen av innenlandsk forbruk og av utviklingen i vår disponible realinntekt. Differansen tilsvarer balansen på driftsregnskapet overfor utlandet.

Samtidig fortsatte lønnskostnadene pr. produsert enhet å øke raskere i Norge enn hos våre handelspartnere, også når vi tar hensyn til endringer i valutakursene. Foreløpige beregninger peker også i retning av en nedgang i industriens lønnsomhet. Ut fra dette synes det ikke å være grunn til å tro at den moderate veksten i markedsandeler fra 1986 til 1987 bærer bud om noen grunnleggende bedring i norsk industris konkurransevne.

Fortsatt vekst i antall sysselsatte

Etter rekordartet vekst både i 1985 og 1986 på mellom 3 og 4 prosent, viser foreløpige anslag at tallet på utførte timeverk holdt seg uendret i 1987. Arbeidstidsforkorting fra 1. januar 1987 bidro imidlertid til at antall sysselsatte økte med om lag 40 000 personer eller 1,9 prosent. Timeverks- og sysselsettingsveksten var sterkest i endel skjermete næringer, bl.a. privat tjenesteyting, bygg og anlegg og kommuneforvaltningen, mens det var nedgang i timeverksbruken i industri, primærnæringer og varehandel. Arbeidsledigheten, målt som tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt ifølge SSBs arbeidskraftundersøkelse, var på 45 000 personer i 1987, regnet som årsgjennomsnitt. Dette utgjorde 2,1 prosent av arbeidsstyrken, om lag som i 1986. Trass i meget svak produksjonsutvikling i en rekke norske næringer har derfor arbeidsmarkedet holdt seg meget stramt også i 1987. En hovedårsak til dette er nedsettelsen av normalarbeidstiden.

Ytterligere pris- og lønnsvekst

Den gjennomsnittlige prisstigningen i Norge var noe sterkere i 1987 enn året før, og forskjellen i prisstigningstakt mellom Norge og våre handelspartnere økte ytterligere. Vi må helt tilbake til 1980 for å finne et år med lavere prisvekst i Norge enn hos våre handelspartnere. Konsumprisindeksen steg med 8,7 prosent fra 1986 til 1987. Prisene på investeringsvarer, særlig investeringer i bygninger og anlegg og på offentlig konsum, steg enda mer.

Prisstigningstakten var særlig høy i andre halvår 1986 og fram til forsommeren 1987. Deretter avtok prisstigningen, og den underliggende veksttakt i konsumprisene var ved utgangen av 1987 i underkant av 7 prosent. I desember 1987 var konsumprisindeksen 7,4 prosent høyere enn i desember 1986.

Devalueringen hadde en direkte effekt på konsumprisveksten også fra 1986 til 1987, selv om det største utslaget kom i 1986. I 1987 var imidlertid den innenlandske kostnadsveksten den viktigste prisdrivende faktoren. Et meget stramt arbeidsmarked, arbeidstidsforkorting og devalueringen med påfølgende importprisvekst må antas å ha bidratt til den meget høye lønnsveksten fra 1986 til 1987. I gjennomsnitt for hele økonomien vokste timelønningene med om lag 11,5 prosent mot rundt 10 prosent i 1986. Års-lønnsveksten (timelønnsveksten korrigert for arbeidstidsforkorting og overtid) ble ca. 7,5 prosent, klart lavere enn året før.

Fortsatt stort underskudd på driftsbalansen

Underskuddet på driftsbalansen i 1987 ble vel 28 milliarder kroner, en bedring på knapt 5 milliarder fra 1986. Regnet uten eksport og import av eldre skip var underskuddet i 1987 på 33,8 milliarder kroner mot 42,6 milliarder året før. Reduksjonen av driftsunderskuddet fra 1986 til 1987 skyldtes i det alt vesentlige bedring i handelsbalansen for tradisjonelle varer med hele 11,5 milliarder kroner, mens rente- og stønadsbalansen ble forverret med 0,8 milliarder. Bytteforholdet med utlandet (forholdet mellom eksport- og importprisene) ble ytterligere noe forverret i 1987, hovedsakelig som følge av at prisene på naturgass falt betydelig også i 1987. Dessuten lå gjennomsnittskursen for norske kroner 3,5 prosent lavere enn året før som en følge av devalueringen i mai 1986. Det var imidlertid en klar bedring i bytteforholdet gjennom 1987.

Nullvekst i disponibel realinntekt for Norge

Forverringen i bytteforholdet med utlandet

bidro til å redusere disponibel realinntekt for Norge, mens produksjonsveksten bidro positivt. Samlet var disponibel realinntekt nær uendret fra 1986 til 1987, etter et rekordstort fall på nær 6 prosent året før på grunn av fallet i oljeprisene.

Fortsatt stagnasjon og voksende utenlandsgjeld?

I et eget vedlegg i dette Utsynet presenteres en modellberegning for den økonomiske utviklingen i 1988 og 1989 foretatt i SSB. Denne beregningen er basert på en rekke antakelser om økonomisk politikk og internasjonale forhold. Gitt disse forutsetningene

viser beregningene at norsk økonomi vil kunne gå inn i en stagnasjonfase de nærmeste årene. Bruttonasjonalproduktet eksklusive oljevirkksomhet og utenriks sjøfart endrer seg ifølge beregningene lite, sysselsettingen faller og arbeidsløsheten øker. Prisstigningstakten og lønnsveksten avtar imidlertid betydelig. Underskuddet i utenriksøkonomien forblir stort, og Norge fortsetter å øke sin utenlandsgjeld i om lag samme tempo som de siste par årene. Dette understreker den alvorlige ubalansen i norsk økonomi, og utfordringen i tiden framover består derfor i å få til en gunstigere økonomisk utvikling enn denne modellberegningen viser.

UTVIKLINGEN I NOEN MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER.

Prosentvis volumendring i 1986-priser 1)

	Mrd. kr.	Vekst fra året før	Vekst fra samme periode året før			Underliggende tendens. Årlig rate (regnet fra foregående kvartal) 6)				
	1987	1987	87.1	87.2	87.3	86.4	87.1	87.2	87.3	87.4
Privat konsum 2)	274,4	-1,9	-1,6	-4,3	-0,2	-2	-1	-1	0	0
Varer	178,9	-5,5	-4,3	-8,9	-4,1	-6	-6	-3	-3	-1
Tjenester	83,3	5,1	4,6	5,9	4,5	5	6	5	5	3
Nordmenns konsum i utlandet ..	20,2	5,9	-1,9	-1,3	16,2	*	*	*	*	*
- Utlendingers konsum i Norge	8,0	1,7	-4,6	-10,0	10,1	*	*	*	*	*
Offentlig konsum	104,8	2,7	4,7	3,5	2,6	*	*	*	*	*
Bruttoinvesteringer (inkl.lager)	146,1	-3,7	-4,7	-21,4	-0,7	*	*	*	*	*
Oljevirkksomhet og sjøfart 3) ..	29,3	-1,5	-35,3	-42,3	47,8	*	*	*	*	*
Fastlands-Norge	105,9	-2,1	2,7	-5,5	-4,0	0	-4	-4	-2	2
Industri og bergverk	18,6	5,8	9,7	-1,6	-1,6	5	3	2	7	14
Annen vareproduksjon	14,4	-10,0	-7,9	-16,0	-8,3	-9	-13	-10	-1	7
Annen tjenesteyting	72,9	-2,2	3,3	-4,0	-3,7	1	-3	-5	-4	-1
Varelagre (BNP-vekstbidrag) 4)	10,9	(-0,6)	(0,0)	(-2,2)	(-1,7)	*	*	*	*	*
Innenlandsk anvendelse	252,4	-1,5	-1,3	-7,9	0,2	-4	-3	1	4	6
- ettersp. fra fastlands-Norge ..	485,1	-1,0	0,7	-2,9	-0,5	-1	-1	-1	0	1
Eksport 2)	202,0	4,1	4,5	10,5	1,1	5	4	3	2	4
Tradisjonelle varer	75,5	7,3	8,1	2,4	8,7	5	9	10	10	6
Råolje og naturgass	61,1	15,2	10,9	45,6	-0,9	20	13	10	12	19
Skip og plattformer	10,5	-16,9	12,4	60,4	-40,5	*	*	*	*	*
Tjenester	54,9	-5,4	-8,3	-11,0	0,5	-8	-7	-2	4	7
Samlet anvendelse	727,4	0,0	0,4	-3,3	0,4	-1	-1	-1	4	5
Import 2)	204,5	-3,4	-5,1	-11,0	0,3	-7	-6	0	6	8
Tradisjonelle varer	133,3	-5,8	-2,3	-12,8	-7,0	-8	-9	-5	0	4
Råolje	1,8	-2,9	-2,0	-63,5	23,3	*	*	*	*	*
Skip og plattformer	9,3	-3,6	-37,9	-24,9	51,1	*	*	*	*	*
Tjenester	60,2	2,5	-4,9	0,0	10,2	0	3	9	12	9
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	522,9	1,3	2,6	0,1	0,5	1	0	2	3	4
- fastlands-Norge	450,3	0,4	2,3	-2,8	1,5	0	-1	1	2	2
Oljevirkksomhet og u. sjøfart ...	72,6	7,6	4,3	22,8	-6,6	7	6	6	8	13
Fastlands-næringer	447,9	2,4	4,3	-0,4	2,9	3	2	2	4	5
Industri og bergverk	82,2	1,6	6,1	-2,1	1,5	2	2	2	1	1
Annen vareproduksjon	76,9	5,8	8,0	1,0	4,7	3	4	5	7	9
Annen tjenesteyting	288,9	1,7	2,9	-0,2	2,8	2	1	2	3	5
Korr.poster (BNP-vekstbidrag) 5)	2,3	(-1,7)	(-1,7)	(-2,1)	(-1,2)	*	*	*	*	*

1) Se "Teknisk merknad". 2) Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskapet. 3) Inkl. skip, oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid. 4) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid. BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom lagerinvesteringene i kvartalet og samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger. BNP-vekstbidragene er beregnet som økningen i posten fra samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 6) Vekst fra foregående kvartal i glattet sesongjustert serie, omregnet til årlig rate. a) Anslag tildels basert på framskrivninger. *) Endringstall blir meningsløse regnet som årlig rate.

PRISINDEKSER FOR MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER

	Prosentvis endr. fra året før 1987	Prosentvis endring fra samme periode året før		
		87.1	87.2	87.3
Privat konsum	8,0	9,8	9,0	6,7
Offentlig konsum	9,1	12,9	11,9	7,2
Bruttoinvesteringer (inkl. lager)	9,9	11,4	12,3	8,6
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	8,7	10,9	10,5	7,4
- etterspørsel fra fastlands-Norge ...	8,9	11,5	10,4	7,6
Eksport	-1,0	-4,8	0,8	3,3
- tradisjonell vareeksport	5,3	4,2	7,3	5,3
Samlet anvendelse	6,0	6,1	7,7	6,4
Import	3,8	7,3	6,7	2,0
- tradisjonell vareimport	4,4	9,3	8,5	1,8
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	6,9	5,6	8,1	8,1
- uten oljevirksomhet og u. sjøfart ..	9,9	11,8	10,8	8,6

TEKNISK MERKNAD OM KVARTALSREGNSKAPSTALLENE

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1986 er avstemt mot de sist publiserte årlige regnskapstallene.

Basisår og kjeding: Volumtall for 1987 og 1987 er beregnet i 1986-priser, og det er brukt vekter fra dette året. I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes alle størrelser i faste priser med året før som basisår. I de årlige nasjonalregnskapene er basisåret 1980. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenlikningens skyld er det derfor i alle teksttabeller gitt vekstrater med 1986 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å kjede fastpristallene for årene før 1986 til 1986-priser. Kjedingen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttelingen til feltet.

Offentlig konsum og investeringer: Byrået har nå fått indikatorer som brukes for å fordele statlig sektors innkjøp av varer og tjenester over året. For kommunal sektor hvor slik informasjon ikke er tilgjengelig, har en valgt å fordele utgiftene jevnt utover med en firedel på hvert kvartal.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongjustert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. Mange av tallseriene på det detaljerte regnskapsnivået viser derfor klare sesongsvingninger. Disse seriene er sesongjustert og deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene. For statlig sektors innkjøp av varer og tjenester hvor en foreløpig ikke har tilstrekkelig informasjon til å fastlegge sesongmønsteret, er sesongjusteringen basert på skjønn.

DET INTERNASJONALE KONJUNKTURBILDET

Kort oppsummert kan de senere års økonomiske utvikling i OECD-området karakteriseres slik:

- Ved siste årsskifte hadde etterspørsel og totalproduksjon vært i oppgang i 5 år både i USA og Vest-Europa. Men noen klar konjunkturoppgang var det bare gjennom 1983, da industriproduksjonen, særlig i USA, økte sterkt. Gjennom årene 1984-1986 økte både bruttonasjonalproduktet og industriproduksjonen i de 7 største OECD-landene under ett forholdsvis svakt. Med en så uklar konjunkturbølge har det liten hensikt å sammenligne lengden av oppgangen siden bunnpunktet ved årsskiftet ved 1982/1983 med tidligere oppgangsperioder, som i gjennomsnitt siden midten av 50-årene har vart 2-3 år.

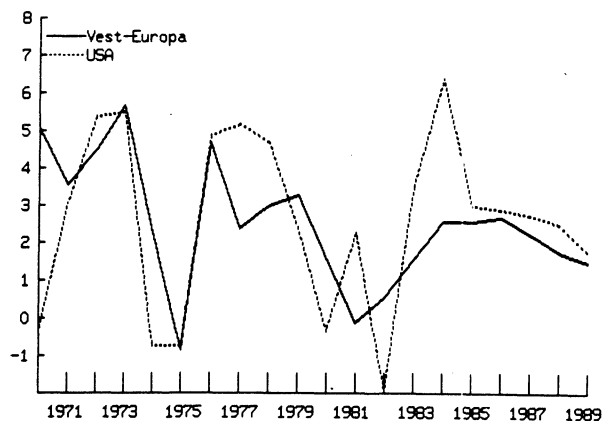
- Det har vært store og økende forskjeller i de tre største industrilandenes driftsbalanser, med store og økende driftsoverskudd for Japan og Forbundsrepublikken Tyskland og stort og økende driftsunderskudd for USA.

- Produksjonsveksten har totalt sett vært for svak til i vesentlig grad å kunne redusere den store arbeidsløsheten.

- Prisstigningstakten har gått ned og er nå gjennomgående lav.

På bakgrunn av det sterke oljeprisfallet i 1. kvartal 1986 ble oppsvinget i veksttakten i OECD-området atskillig svakere enn ventet. Prisutviklingen på oljemarkedet og andre råvaremarkeder førte likevel til betydelig økning i konsumetterspørselen både i 1986 og 1987, og i begge årene var det denne etterspørselskomponenten som klart bidro mest til produksjonsveksten. I 1986 ble produksjonsveksten bremsset av stram økonomisk politikk i Vest-Europa, men stimulert av ekspansiv finanspolitikk i USA. I 1987 ble kredittpolitikken strammet noe til i de fleste OECD-landene - særlig fordi prisstigningstakten var ventet å øke. Finanspolitikken var i 1987 fortsatt forholdsvis stram i de

VEKST I BRUTTONASJONALPRODUKTET 1970-1989
Årlig volumvekst i prosent.

Kilde: OECD Main Economic Indicators og Economic Outlook, desember 1987.

fleste land og tok sikte på å redusere underskuddene i de offentlige budsjettene.

Den betydelige konsumveksten har ikke ført til noe markert oppsving i investeringsveksten til tross for at oljeprisfallet, kombinert med bare moderate lønnsøkinger, må ha ført til høyere fortjenestemarginer i næringslivet. "Investeringsklimaet" har vært negativt påvirket av ubalansene i verdensøkonomien, som har ført til sterk nedgang i dollarkursen; de sterke svingningene i valutakursene i de siste par årene har økt risikoen ved investeringer betydelig og skapt sterk usikkerhet hos investorene. Den kraftige aksjekursnedgangen fra midten av oktober i fjor økte usikkerheten hos investorer og forbrukere ytterligere, men det vil ta tid før virkningene av børskrakket manifesterer seg i den økonomiske statistikken.

Situasjonen rundt årsskiftet 1987/1988 var preget av uvisshet omkring virkningene av aksjekursfallet og usikkerhet om den vedtatte reduksjonen av budsjettunderskuddet i USA vil være tilstrekkelig til å hindre nye

VEKSTEN I BNP OG KONSUMPRISER.

Prosentvis endring fra foregående år.

	Volumvekst BNP		Konsumprisstigning ¹	
	1986	1987	1986	1987
OECD i alt	2,8	2 3/4	2,9	3 1/2
USA	2,9	2 3/4	2,2	4
Japan	2,4	3 1/2	0,6	1/4
OECD Europa	2,7	2 1/4	3,7	3 3/4
Fire største europeiske land	2,6	2 1/4	2,5	2 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	2,5	1 1/2	-0,5	3/4
Frankrike	2,0	1 1/2	2,5	3 1/4
Storbritannia	3,3	3 3/4	3,6	3
Italia	2,7	2 3/4	6,1	5
Sverige	1,3	2 1/2	4,7	4 1/2

¹ Målt med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum

Kilde: OECD Economic Outlook, desember 1987

aksjekursnedganger og dollarfall. Økt konjunkturpessimisme har ført til at de fleste prognoser for 1988 og 1989 er nedjustert.

UTVIKLINGEN I USA

Fra årsskiftet 1982/1983 og halvannet år framover økte industriproduksjonen i USA med hele 15 prosent, regnet som sesongjustert årlig rate, men stigningen i annet halvår 1984 var betydelig svakere og i 1985 og 1986 bare 2-3 prosent pr. år. Men i 1987 tok veksten seg noe opp igjen; etter OECD's siste anslag fra desember økte industriproduksjonen med 3 1/4 prosent fra 1986 til 1987. Totalproduksjonen (bruttonasjonalproduktet) økte derimot litt svakere (med 2 3/4 prosent) enn i de to foregående årene (3 prosent).

Det var i første rekke en sterkt ekspansiv finanspolitikk som utløste den kraftige oppgangen i 1983 og første halvår 1984. Underskuddene i de offentlige budsjettene økte fra 146 milliarder dollar i 1982 til 198

milliarder i 1985. Mot slutten av 1985 ble det vedtatt et lovforslag om automatisk nedskjæring av underskuddet fram til 1991 (Gramm-Rudman-Hollings-loven). For hvert år ble det fastsatt et måltall for underskuddet, som gradvis skulle synke mot null i 1991. Loven var slik utformet at de planlagte nedskjæringene skulle kunne gjennomføres uten Kongressens og Regjeringens medvirkning, men loven er senere blitt noe modifisert. Underskuddet i budsjettåret 1987 (1. oktober 1986 - 30. september 1987) ble, som følge av høyere skatteinntekter enn opprinnelig anslått, noe lavere enn ventet (148 milliarder dollar, mot 221 milliarder foregående år) og lå bare litt høyere enn Gramm-Rudman-Hollings-lovens opprinnelige måltall (144 milliarder dollar). Men mye tyder på at bedringen vil være forbigående; etter OECD's prognoser vil budsjettunderskuddet øke litt igjen i de kommende to år, enda Kongressen i januar i år vedtok et forslag om en reduksjon av det tidligere vedtatte budsjettunderskuddet med 30 milliarder dollar i budsjettåret 1988 og 46 milliarder dollar i 1989.

I motsetning til året før kom de sterke vekstimpulsene i 1987 fra utenriksøkonomien; kursnedgangen på dollar siden 1985 har ført til bedret amerikansk konkurranseevne, med gjenvinning av markedsandeler både på eksportmarkedet og hjemmemarkedet. Etter OECD's siste anslag steg vare- og tjenesteeksporten med hele 12 prosent regnet i volum fra 1986 til 1987, mot 3,3 prosent året før. Importen økte bare med 5 prosent i 1987, mot en vekst på hele 10,5 prosent året før.

Det private konsumet steg atskillig svakere - med bare 2 prosent - mot 4,2 prosent året før, men bidro likevel mest til produksjonsveksten også i 1987. Nedgangen i veksttakten for konsumet har i første rekke sammenheng med at virkningene av oljeprisfallet i første kvartal 1986, som bidro til å bremse stigningen i konsumprisene, gradvis ebbet ut. Som følge av skatteøkning og en viss forsterkning i prisstigningen steg husholdningenes disponible realinntekter med bare 1 prosent i 1987.

Investeringene i fast realkapital ble i første halvår 1987 sterkt bremsert av skatteendringer, men har senere tatt seg betydelig opp, både som følge av god ordreinngang til investeringsvareindustrien fra eksportvareindustrien, og fordi kapasitetsutnyttningen i industrien sett under ett ble høyere i løpet av året. Men for året i gjennomsnitt lå investeringene i fast realkapital bare 1/2 prosent høyere enn i 1986 etter OECD's siste anslag.

Ifølge OECD-anslagene økte den innenlandske etterspørselen alt i alt med anslagsvis 2 prosent i 1987, og veksten i bruttonasjonalproduktet ble 2 3/4 prosent, dvs. omtrent som året før. De siste anslagene fra DRI (Data Resources Incorporated) ligger på omtrent samme nivå.

Arbeidsløsheten i USA er fortsatt i nedgang. Etter OECD's desemberanslag var 6 1/4 prosent av arbeidsstyrken registrert som arbeidsløse i gjennomsnitt for 1987, mot 7 prosent året før. Nedgangen i arbeidsløs-

heten i 1987 henger blant annet sammen med den betydelige stigningen i industriproduksjonen (3 1/4 prosent). Produktiviteten i industrien har bare endret seg lite.

Prisstigningen ble noe sterkere i 1987 enn i 1986. Konsumprisene steg med en årlig rate på nesten 5 prosent i første halvår 1987 etter en stigning på vel 2 prosent fra 1985 til 1986. Etter OECD's vurdering passerte prisstigningstakten en topp i 3. kvartal i fjor, og stigningstakten fra 1986 til 1987 er av OECD anslått til 4 prosent. Oppgangen i prisstigningstakten skyldes sterk stigning i importprisene, både som følge av nedgangen i dollarkursen og stigning i oljeprisen. Lønnsøkningen har vært svært moderat og stabil.

Underskuddet på handelsbalansen steg etter OECD's anslag fra 141 milliarder dollar i 1986 til 156 milliarder i 1987 til tross for den gunstige volumutviklingen i utenriksøkonomien. DRI anslår driftsunderskuddet for 1987 til 163 milliarder dollar. Med den lave importverdien i forhold til eksportverdien i 1986 ville det være nødvendig med mye sterkere veksttakt for eksporten enn for importen i 1987 for å oppnå en bedring i handelsbalansen, men dette skjedde ikke; etter OECD's desemberanslag ble forskjellen mellom stigningen i eksportverdien (12 prosent) og importverdien (10 prosent) forholdsvis liten.

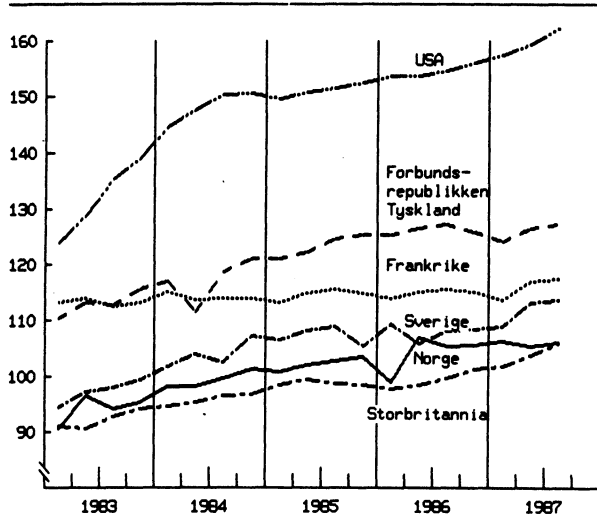
=====

UTVIKLINGEN I VEST-EUROPA

=====

I Vest-Europa har produksjonsutviklingen de siste årene vært jammere enn i USA. Fra et bunnpunkt i 1981, med nullvekst i bruttonasjonalproduktet, steg vekstraten fra år til år fram til 1984. Deretter holdt den seg uendret i 1985 og 1986 på rundt 2,6-2,7 prosent pr. år. Gjennomgående var veksten betydelig svakere i Vest-Europa enn i USA. En viktig årsak til dette er at den økonomiske politikken var relativt stram i Vest-Europa sett under ett, mens myndighetene i USA stort sett førte en ekspansiv

INDUSTRIPRODUKSJON I UTVALGTE LAND
Uten bergverksdrift og kraftforsyning.
Sesongjustert, 1975=100. 1)

1) Kilde: OECD.

finanspolitikk, som stimulerte den innenlandske etterspørselen sterkt. For 1987 ventet OECD i juni en vekst på bare 2 prosent i Vest-Europas samlede bruttonasjonalprodukt. Utviklingen i etterspørselen og industriproduksjonen utover våren og sommeren ble imidlertid noe gunstigere enn ventet, og i sine siste prognoser har OECD oppjustert vekstanslagene for Vest-Europa til 2 1/4 prosent for 1987. Helt fram til børskrakket 19. oktober i fjor synes vest-europeisk økonomi å ha vært i noe sterkere oppgang enn gjennom 1986. Børskrakket kom så sent i året at det neppe påvirket veksten fra 1986 til 1987.

Industriproduksjonen i Vest-Europa passerte - som i USA - et bunnpunkt rundt årsskiftet 1982/1983. Gjennom 1983 og 1984 var veksten forholdsvis sterk, men gjennom 1985 og 1986 ble den svært moderat. Det var ventet at det kraftige oljeprisfallet i 1. kvartal 1986 ville føre til betydelig økt produksjonsvekst for de fleste vesteuropeiske land i 1986. Dette slo ikke til, verken for industriproduksjonen eller bruttonasjonalproduktet.

Særlig bidro investeringsveksten uventet lite til produksjonsutviklingen. Det ser ut

til at næringslivet i langt mindre grad enn ventet har latt den kostnadsreduksjonen som fulgte av oljeprisfallet slå ut i økte investeringer i realkapital, til tross for betydelig rentenedgang. Blant mulige årsaker til dette kan nevnes relativt lav kapasitetsutnyttning og usikkerhet om konjunkturutviklingen fremover, med uro på valutamarkedet og fare for økt proteksjonisme. Det kan også ha spilt inn at etterspørselsvirkningene av oljeprisnedgangen ville være forbigående, og at prisutviklingen for olje i tiden framover kan ha blitt vurdert som svært uvisst.

Etter OECD's siste anslag ble investeringsveksten fra 1986 til 1987 for de fire største vesteuropeiske landene sett under ett bare litt sterkere enn året før. Gjennom 1987 var stigningen i investeringsveksten noe mer markert, fordi investeringene i vintermånedene ble sterkt bremsset av de uvanlige dårlige værforholdene. I første halvår 1987 lå investeringene i Vest-Europa omtrent på samme nivå som i annet halvår 1986, mens de steg betydelig fra første til annet halvår 1987.

Den noe sterkere veksttakten i investeringene gjennom 1987 enn året før kan også henge sammen med at kapasitetsutnyttningen har økt betydelig i konsumvareindustrien, som derfor har forsterket sin investerings- etterspørsel. Reduksjonen i vekstraten for konsumprisene som fulgte av oljeprisfallet, førte trolig til en markert øking i veksttakten for det private konsumet allerede i 1986, men ikke så sterk som ventet. Det private konsumet var likevel den klart viktigste drivkraften bak oppgangen i Vest-Europa i 1986. Utover i 1987 tok virkningene av oljeprisfallet til å ebbe ut, og veksttakten i konsumet ble noe svakere. Men den var fortsatt betydelig, og konsumet var fremdeles den viktigste drivkraften bak produksjonsoppgangen.

Nedgangen i veksttakten i konsumprisene opphørte i 1987, og det var tendenser til en svak økning i prisstigningstakten, blant annet som følge av oppgangen i råvareprisene

(se nedenfor). Etter OECD's siste anslag økte konsumprisene i Vest-Europa med 3 3/4 prosent fra 1986 til 1987, med knapt 4 prosent fra annet halvår 1986 til første halvår 1987 og med 4 prosent fra første til annet halvår 1987 (de to siste beregnet som årlig rate og sesongjustert).

Overskuddet på Vest-Europas driftsbalanse overfor andre områder ble mer enn fordoblet i 1986. Det kom da opp i vel 50 milliarder dollar, mot 22 milliarder dollar året før og 13 milliarder 1984. Stigningen i 1986 hang i første rekke sammen med gunstig importprisutvikling som følge av oljeprisfallet. For 1987 anslås Vest-Europas driftsoverskudd å bli 10 milliarder lavere, dvs. 40 milliarder dollar. Nedgangen kan henge sammen med at Vest-Europa trolig har tapt markedsandeler til dollarområdet - og i dollarområdet - som følge av den sterke dollarnedgangen siden vinteren 1985-86.

Produksjonsveksten i Vest-Europa har ikke vært sterk nok til å redusere arbeidsløsheten vesentlig. Både i 1986 og - etter OECD's seneste anslag - også i 1987, vil tallet på arbeidsløse i Vest-Europa ligge på rundt 19 millioner personer. Dette svarer til litt under 11 prosent av samlet arbeidsstyrke.

RAVAREMARKEDENE

Oljemarkedet i 1987

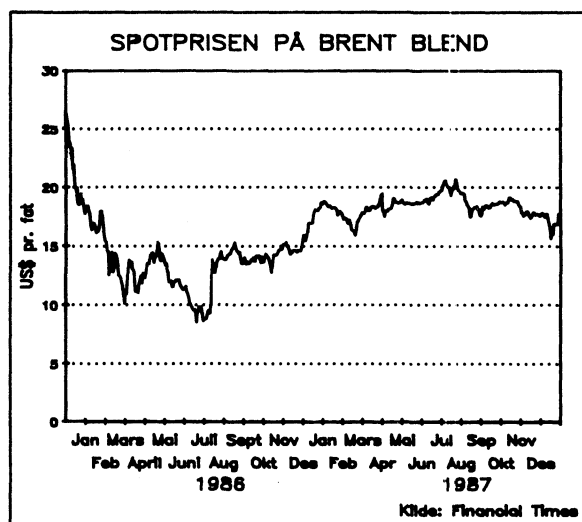
Etter de dramatiske svingningene i oljeprisen i 1986 ble markedet for råolje langt mer stabilt i 1987. Prisen for Nordsjøolje lå på om lag 18 US\$/fat ved inngangen til 1987. Dette nivået holdt seg gjennom store deler av året, selv om prisen ved enkelte anledninger også kom ned mot 16 og noe over 20 US\$/fat.

Det store prisfallet tidlig i 1986 reduserte OPECs samlede inntekter kraftig til tross for en viss produksjonsøkning. Den økonomiske belastningen for de fleste OPEC-

landene ble etterhvert så alvorlig at organisasjonen i august 1986 bestemte at en skulle gi opp kampen om økte markedsandeler, og gå tilbake til et system med produksjonskvoter. Før dette hadde oljeprisen vært helt under 10 US\$/fat, men prisen gikk opp til om lag 15 US\$/fat etter vedtaket. På OPECs ministermøte i desember 1986 vedtok man å gå tilbake til systemet med offisielle salgspriser, og at et gjennomsnitt av visse oljetyper skulle koste 18 US\$/fat.

Avtalen skulle gjelde fra 1. februar 1987, og OPECs samlede produksjonskvote for råolje i første halvår var 15,8 mill. fat/dag. Dette representerte en reduksjon på over 0,8 mill. fat/dag i forhold til den foreløpige avtalen fra august året før. Kvoter for 3. og 4. kvartal 1987 ble fastsatt til henholdsvis 16,6 og 18,3 mill. fat/dag. I disse kvotene inngikk også Iraks produksjon, men dette landet har aldri akseptert avtalen og produserte over sin kvote i hele 1987.

I februar 1987 begynte oljeselskapene å tømme sine lagre ganske kraftig, trolig i et forsøk på å svekke OPEC-avtalen i startfasen. Dette førte til et kraftig press på spotprisene. OPEC-medlemmene stod imidlertid fast på den avtalte strategien og reduserte sin produksjon. Spotprisen steg etterhvert opp mot et nivå som tilsvarte de offisielle salgsprisene, og OPECs produksjon lå stort sett innenfor kvotene i første halvår. På

OPEC's ministermøte i juni 1987 ble det besluttet å la kvoten på 16,6 mill. fat pr. dag gjelde for hele andre halvår.

Den relativt lave råoljeproduksjonen sammen med sterk internasjonal spenning i den Arabiske Golf førte til at spotprisen gikk over 20 US\$/fat i juli. Meldinger om betydelig overproduksjon medførte deretter at spotprisen gikk tilbake til et nivå som tilsvarte offisielle salgspriser. Gjennom annet halvår 1987 produserte OPEC tildels betydelig over sine kvoter. Prisen holdt seg imidlertid oppe fram til OPECs ministermøte i desember. Vedtaket på møtet var relativt vagt; organisasjonen eksklusive Irak skulle holde fast på sine gjeldende kvoter, men det ble ikke gjort noe vedtak om priser. I dagene etter møtet falt oljeprisen med flere US\$/fat for så å stige noe helt mot slutten av året.

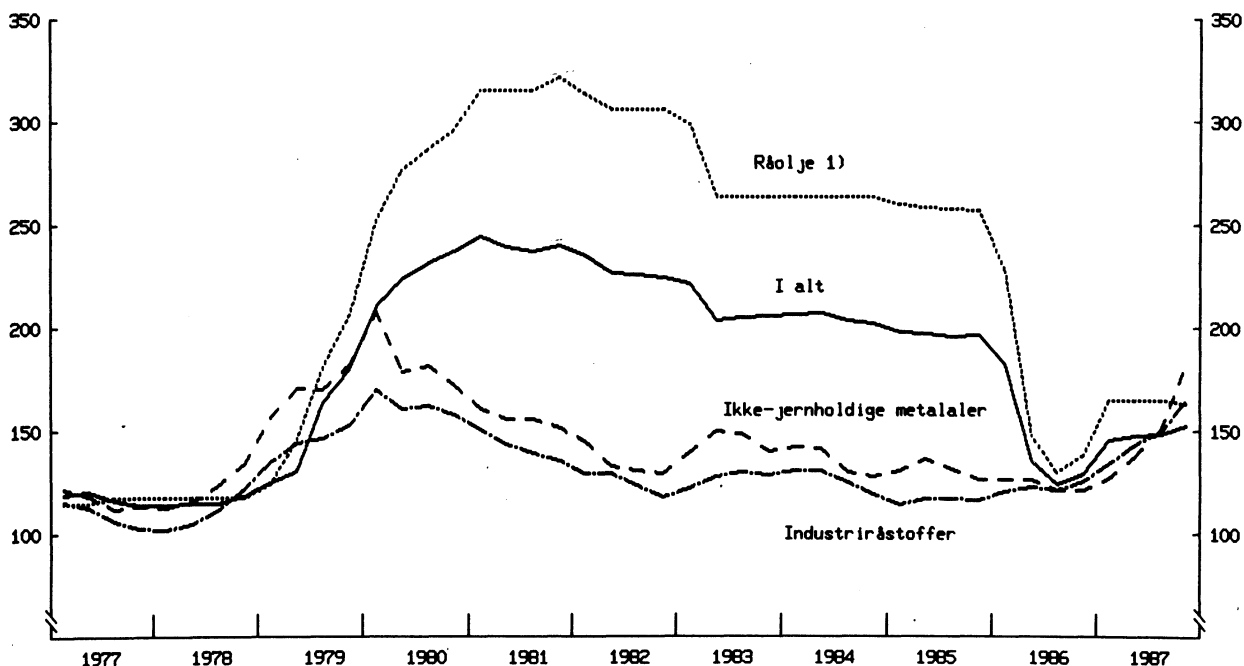
Situasjonen i oljemarkedet er svært labil, og det er betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i råoljeprisen framover. Av spe-

siell betydning i denne forbindelsen er inntrykket av svekket samhold i OPEC. Organisasjonen har i det siste hatt store problemer med å holde produksjonen innenfor de avtalte kvotene, og Saudi Arabias evne og vilje til igjen å ta på seg oppgaven som svingprodusent synes liten. Dersom OPEC-landene likevel lykkes i å holde produksjonen om lag innenfor kvotene, vil antakelig oljeprisen kunne holdes på et gjennomsnittlig nivå rundt 18 US\$/fat i inneværende år.

Andre råvaremarkeder

Prisene på industriråvarer (utenom olje) regnet i dollar har steget gjennom hele 1987, og stigningen tiltok betydelig mot slutten av året. Etter HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung's dollarbaserte indeks økte prisene på industriråvarer med 44 prosent fra et bunnpunkt i juli 1986 til desember 1987. Delindeksen for metaller økte enda sterkere - med hele 67 prosent - fra et bunnpunkt i november 1986 til desember 1987. Bare i de to siste månedene - fra oktober

INDEKSER FOR RÅVAREPRISER PÅ VERDENSMARKEDET
På dollarbasis. Kvartalsgjennomsnitt. 1975=100.

Kilde: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung.
1) Offisielle eksportpriser.

til desember - steg metallprisene regnet i dollar med 23 prosent.

Dollarkursen var i sterk nedgang fra vinteren 1985 og fram til våren 1987. Utover våren og sommeren endret den seg forholdsvis lite, og de dollarbaserte industri-råvareprisene gjenspeilte inntil i høst bare i mindre grad nedgang i dollarkursen. Men senere har dollarkursen igjen sunket betydelig, og den sterke stigningen i industriråvareprisene regnet i dollar de siste månedene må også sees på denne bakgrunnen.

Også industriråvareprisene regnet i SDR (Det internasjonale pengefonds pengeenhet) var i betydelig oppgang fram til sensommeren, men gikk sterkt ned i uken etter aksjekrakket i oktober. Senere har de gått noe opp igjen, men tendensen var en tid noe uklar. Mot slutten av året var de imidlertid i klar oppgang. The Economist's SDR-baserte indeks for industriråvarer lå i begynnelsen av januar i år 3-4 prosent høyere enn før aksjekrakket 19. oktober og 37 prosent høyere enn ett år tidligere. Delindeksen for metaller steg enda sterkere enn indeksen for industriråvarer i alt. Den var i kraftig oppgang helt til aksjekrakket, da den gikk betydelig ned samtidig med aksjekursene. Senere har prisindeksen for metaller i alt gått betydelig opp. I begynnelsen av januar lå metallprisene 7-8 prosent høyere enn før aksjekrakket og 55 prosent høyere enn ett år tidligere.

Aluminiumsprisene regnet i pund var i sterk stigning inntil børskrakket. For oktober i gjennomsnitt lå aluminiumsprisene ved London Metal Exchange regnet i pund pr tonn 52 prosent høyere enn i januar i fjor. Også aluminiumsprisene gikk ned samtidig med aksjekursene, men steg en del mot slutten av året. De nådde imidlertid ikke opp igjen til samme nivå som i oktober; ved årets utgang lå de 16 prosent lavere enn toppen i oktober, men 37 prosent høyere enn i begynnelsen av januar i fjor. Regnet i norske kroner var nedgangen fra oktober til ut-

gangen av 1987 11 prosent og stigningen fra januar 46 prosent.

Oppgangen i råvareprisene i 1987 ble trolig utløst av faktorer på tilbudssiden. Meget tyder på at disse etter hvert har blitt supplert av stigende etterspørsel, særlig i bygge- og anleggsvirksomheten i Nord-Amerika og Japan og i bilindustrien i flere land. Dessuten fortsatte råvareetterspørselen fra nyindustrialiserte land å stige sterkt. Det kan også tenkes at utviklingen av lageretterspørselen har spilt inn. Da prisstigningen hadde vart en stund, kan råvareimportørene ha ønsket å øke sine lagre for å dekke seg mot tap ved eventuell ytterligere prisstigning. Den økte oppgangen i lageretterspørselen kan i sin tur ha presset prisene videre oppover, noe som ytterligere har stimulert lageretterspørselen, med ny prisstigning i kjølvannet.

Det er vanskelig å si noe om hvor lenge stigningen i råvareprisene vil fortsette. Men hvis den økonomiske veksten i industri-landene ikke tar seg vesentlig opp, vil råvareprisoppgangen neppe kunne vare svært lenge med den nåværende stigningstakt. Etter børskrakket er vekstutsiktene vesentlig redusert, og i hvert fall på litt sikt er det derfor sannsynlig at råvaremarkedene vil bli svekket igjen. En nedgang i prisene på industriråvarer utover i 1988 og 1989, i hvert fall sett i forhold til prisutviklingen for industrielle ferdigvarer, er ikke usannsynlig. OECD ventet i sine desemberprognoser at prisene på industriråvarer utenom olje vil stige med bare 1-2 prosent regnet i dollar både i 1988 og 1989. Med fortsatt nedgang i dollarkursen, noe som er sannsynlig, innebærer dette en prisnedgang regnet i SDR. Matvareprisene ventes å fortsette å synke sammenlignet med prisene på industrielle ferdigvarer fra OECD-området. For råvarer i alt utenom olje venter OECD en prisnedgang på 2 prosent regnet i dollar i 1988 sammenlignet med prisene på industrielle ferdigvarer og bare ubetydelig endring fra 1988 til 1989.

DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN

Regjeringens økonomisk-politiske opplegg for 1987 var preget av de dyptgående problemene i norsk økonomi med en sterkt svekket utenriksøkonomi og et forbruksnivå som nasjonen ikke har dekning for. Hovedoppgaven var å få til en klar forbedring av utenriksøkonomien ved å redusere veksten i innenlandsk etterspørsel og å bringe pris- og kostnadsveksten et vesentlig skritt nærmere den lave pris- og kostnadsveksten hos våre handelspartnere.

Det viktigste virkemiddelet i finanspolitikken var en videreføring av de tilstramninger som ble lagt fram i Revidert nasjonalbudsjett for 1986. Det økte skattenivået fra annet halvår 1986 ble opprettholdt. Skatteopplegget ellers var i tråd med den skattereformen som flertallet i Stortinget ble enige om våren 1987 med økt skatt på bruttoinntekt og redusert skatt på nettoinntekt. Med dette tok Regjeringen sikte på bl.a. å påvirke utviklingen i privat konsum ved å gjøre det mindre gunstig å kredittfinansiere privat forbruk.

Det ble videre lagt opp til stramme budsjetttrammer på de fleste områder bl.a. ved at den offentlige forvaltning ikke ble gitt kompensasjon for den generelle prisstigningen som fulgte av devalueringen. Det ble også lagt opp til at de grupper som får sine inntekter fastlagt over statsbudsjettet skulle få en inntektsvekst på 6.5 prosent, dvs. i samsvar med de inntektspolitiske målene for årslønnsveksten.

I kredittpolitikken la Regjeringen opp til å videreføre den stramme virkemiddelbruken fra 1986. En sterkt framhevet målsetting var å redusere kreditttilførselen i forhold til både det budsjetterte og realiserte nivået for 1986.

FINANSPOLITIKKEN

I forslaget til Statsbudsjett for 1987 la Regjeringen opp til et overskudd før lånetransaksjoner på 78 millioner kroner mot 18.3 milliarder året før. Den store reduksjonen skyldtes at Regjeringen regnet med en meget sterk reduksjon i de påløpne oljeskatte-ene og en reduksjon i overføringene fra Norges Bank.

Underskuddet før lånetransaksjoner eksklusive oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og statlig petroleumsvirksomhet ble anslått til 3.2 milliarder kroner. Dette var en styrking av budsjettbalansen på 5.6 milliarder kroner fra året før og skyldtes en antatt sterk vekst i innbetalte skatter og avgifter. Økningen i skatteinntektene fra 1986 til 1987 skyldtes at Regjeringen videreførte den tilstramningen som ble satt i verk i mai 1986 da pensjonsdelen av medlemsavgiften til folketrygden ble satt opp med 0.7 prosentenheter på årsbasis. Anslagene for vekst i avgiftsinntektene var påvirket av endrete betalingsterminer for avgifter oppkrevd av tollvesenet. Korrigert for denne engangseffekten, anslo en i Statsbudsjettet at veksten i avgiftsinntektene ville være svakere i 1987 enn i de to foregående år, bl.a. på grunn av en forventet avdemping i privat konsum.

Det ble lagt opp til en utgiftsøkning før lånetransaksjoner utenom utgifter til statlig petroleumsvirksomhet på 10.7 prosent. Noe av denne veksten skyldtes en kraftig økning i statens tilskudd til skattefordelingsfondet i samband med skatteomleggingen. Korrigert for denne overføringen anslo en at de offentlige utgiftene ville øke med 10.1 prosent.

Under budsjettbehandlingen i Stortinget ble det foretatt visse endringer i opplegget som

INNTEKTER OG UTGIFTER PÅ STATSREGNSKAPET MEDREGNET FOLKETRYGDEN			
	1986 ¹ Milliarder kroner	1987 ² Milliarder kroner	Prosentvis endring fra 1986 til 1987
Inntekter i alt	246,5	257,5	4,5
Skatter, avgifter og andre inntekter fra petroleumsvirksomheten	36,7	23,6	-35,7
Andre skatter og avgifter	164,1	186,3	13,5
- Direkte skatter	13,1	17,1	30,5
- Trygde- og pensjonspremier	62,5	73,0	16,8
- Indirekte skatter	88,5	96,2	8,7
Andre inntekter inkl. renteinntekter og overføringer fra Norges Bank	45,7	47,6	4,2
Utgifter i alt	225,1	248,7	10,5
- Utgifter til statlig petroleumsvirksomhet	13,0	17,2	32,3
Kjøp av varer og tjenester	56,8	62,3	9,7
Overføringer	155,3	169,2	9,0
- Til kommuneforvaltningen inkl. tilskudd til skattefordelingsfondet	35,0	38,1	8,9
- Andre overføringer	120,3	131,1	9,0
Overskudd før lånetransaksjoner	21,3	8,8	58,7
Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og statlig petroleumsvirksomhet	-5,5	1,8	*
¹ Regnskap			
² Anslag på regnskap			
* Prosentvis endring er vanskelig å tolke			
Kilde: Salderingsproposisjonen for 1988-budsjettet og Nasjonalbudsjettet 1988.			

medførte at inntektsanslagene ble oppjustert. Blant annet økte anslagene for inntektene fra petroleumsvirksomheten og for inntektene fra trygde- og pensjonspremier. Utgiftene ble redusert noe, slik at det vedtatte budsjettet fikk et overskudd før lånetransaksjoner på 4.6 milliarder kroner.

I Salderingsproposisjonen for 1988-budsjet-

tet er overskuddet før lånetransaksjoner for 1987 anslått til 8.8 milliarder kroner, mens overskuddet før lånetransaksjoner eksklusive oljeskatter mv. er anslått til 1.8 milliarder kroner. Hovedårsaken til bedringen i forhold til det vedtatte budsjettet ligger i at inntektsanslaget (inklusive oljeskatter mm.) er økt fra 247.6 milliarder kroner til 257.4 milliarder kroner. Inntektsøkningen

skyldtes først og fremst en sterk økning i skatte- og avgiftsinnbetalingene grunnet sterkere lønns- og sysselsettingsvekst enn antatt. De samlede utgiftene ser ut til å bli ca. 1 milliard kroner større enn anslått i det vedtatte budsjettet. De viktigste årsakene til dette er tilleggsbevilgninger knyttet til den sterke veksten i antall flyktninger og asylsøkere, tilskudd til Kongsberg Våpenfabrikk, regulering av grunnbeløpet i folketrygden og etterreguleringer av pensjonene i Statens pensjonskasse. På den annen side ble det foretatt ytterligere tilstramninger på utgiftssiden.

FINANSPOLITISKE INDIKATORER

En fullstendig analyse av virkningene av den økonomiske politikken krever at det knyttes direkte forbindelser mellom det finans- og kredittpolitiske opplegget og virkningen på sentrale målstørrelser som sysselsetting, driftsbalanse overfor utlandet, prisstigning, inntektsvekst mv. For å vurdere virkningene av et finans- og kredittpolitisk opplegg på aktiviteten i økonomien innenfor et sterkt forenklet og vesentlig mer summarisk opplegg brukes ofte utviklingen i såkalte finans- og kredittpolitiske indikatorer. Slike indikatorer kan være

- overskudd på stats- og trygdebudsjettet før lånetransaksjoner
- nivået på det offentlige kjøp av varer og tjenester
- vekst i publikums likviditet.

Økte statlige utgifter til kjøp av varer og tjenester har en ekspansiv virkning på økonomien mens skatteøkning har en kontraktiv virkning. Endringer i overskudd før lånetransaksjoner er derfor et mål på "netto" etterspørselseffekt av statlige budsjetter. For at denne indikatoren skal gi et best mulig bilde av etterspørselsvirkningene av finanspolitikken har det vært vanlig å korrigere for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og utgifter til statlig petroleumsvirksomhet, fordi disse elementene antas ikke å ha virkninger på etterspørselen

i fastlands-Norge.

Konjunkturedringer og endringer i statens fordringsposisjon vil også påvirke de offentlige budsjetter. For å få et bedre grunnlag for å vurdere den isolerte virkningen av finanspolitikken er det i Finansdepartementet også beregnet et aktivitets- og rentekorrigert overskudd på stats- og trygdebudsjettet før lånetransaksjoner.

Det er ikke tilstrekkelig bare å se på endringer i saldoen for statens utgifter og inntekter. En balansert budsjettendring vil også kunne ha en ekspansiv effekt. For et gitt overskudd før lånetransaksjoner vil finanspolitikken normalt være mer ekspansiv jo høyere nivået på utgiftene til kjøp av varer og tjenester er.

Vekst i publikums likviditet har ofte blitt betraktet som en indikator på hvordan den økonomiske politikken virker inn på økonomiens nominelle forløp. Det bør imidlertid understrekes at sammenhengen mellom likviditetsvekst og vekst i nominelt BNP i det minste på kort sikt er noe usikker.

For at indikatorene skal være sammenlignbare over tid og ikke i for stor grad være avhengig av prisstigning mv., blir de beregnet som andeler av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkksomhet og sjøfart.

Det oljekorrigerte underskuddet og det olje- og aktivitetskorrigerte underskuddet som andel av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkksomhet og sjøfart ble klart redusert både fra 1985 til 1986 og fra 1986 til 1987. Mens det offentlige kjøp av varer og tjenester som andel av bruttonasjonalproduktet ble redusert med 0.8 prosentenheter i 1986, økte andelen med 1.1 prosentenheter i 1987. Veksten i publikums likviditet ble redusert fra 16.2 prosent gjennom 1985 til 9 prosent gjennom 1986. Gjennom 1987 økte veksten igjen, til 15.5 prosent. Foreløpige nasjonalregnskapsanslag antyder at innstramningen i finanspolitikken kan ha vært noe sterkere enn det de refererte budsjettindikatorene viser.

FINANS- OG KREDITTPOLITISKE INDIKATORER 1985-1987

	1985	1986	1987
Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljevirkksomhet mv. som andel av BNP utenom oljevirkksomhet og sjøfart	-4,3	-1,2	0,4
Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljevirkksomhet og konjunkturmessige forhold mv. som andel av BNP utenom oljevirk- somhet og sjøfart	-5,8	-3,9	-2,6
Offentlig kjøp av varer og tjenester som andel av BNP utenom oljevirkksomhet og sjøfart	13,5	12,7	13,8
Prosentvis vekst i publikums likviditet i november regnet fra november året før	16,2	9,0	15,5

Et problem med de indikatorer som er omtalt ovenfor er at de ikke tar hensyn til Norges Banks virksomhet. For eksempel vil en endring i Norges Banks likviditetslån til bankene kunne påvirke den innenlandske etterspørselen. Økning i bankenes likviditetslån medfører økning i deres rentebetalinger til Norges Bank, som igjen representerer en tilsvarende reduksjon i privat disponibel inntekt. Når en skal vurdere finanspolitikken virkning på den innenlandske etterspørselen, bør en derfor, i tillegg til de vanlige finanspolitiske indikatorene, trekke inn virkningene av Norges Banks inntekter og utgifter på innenlandsk etterspørsel etter varer og tjenester. Mens det skjedde en økning i bankenes rentebetalinger til Norges Bank fra 1985 til 1986 på hele 6.8 milliarder kroner, var økningen fra 1986 til 1987 bare på 0.5 milliarder kroner.

En gjennomgang av de finans- og kredittpolitiske indikatorene sett under ett gir inntrykk av tilstramninger både i 1986 og i 1987. Men tilstramningen ser ut til å være noe mindre i 1987 enn året før.

KREDITT- OG VALUTAPOLITIKKEN

Fra årsskiftet 1983/84 har både kreditt- og valutamarkedet i Norge gjennomgått en relativt omfattende liberalisering. Samtidig med dereguleringen av markedene har kreditttilførselen til publikum, dvs. alle innenlandske sektorer bortsett fra staten, sosiale trygder og banker, økt kraftig, fra omlag 41 milliarder i 1983 til om lag 83 milliarder i 1985. Denne utviklingen var en viktig foranledning til innstramningen i den kredittpolitiske virkemiddelbruken ved inngangen til 1986.

Utover høsten 1985 og særlig etter oljeprisfallet rundt årsskiftet 1985/86 ble det gradvis klart at Norges valutakurspolitiske handlefrihet var blitt betydelig svekket. Den kortsiktige renten måtte i langt større grad enn tidligere aksepteres som et valutapolitisk instrument. Det siste ble særlig tydelig i forbindelse med devalueringen i mai 1986 og under valutauroen omkring årsskiftet 1986/87.

I Nasjonalbudsjettet for 1987 ble behovet for å føre en stram innenlandsk kredittpolitikk understreket. Regjeringen regnet

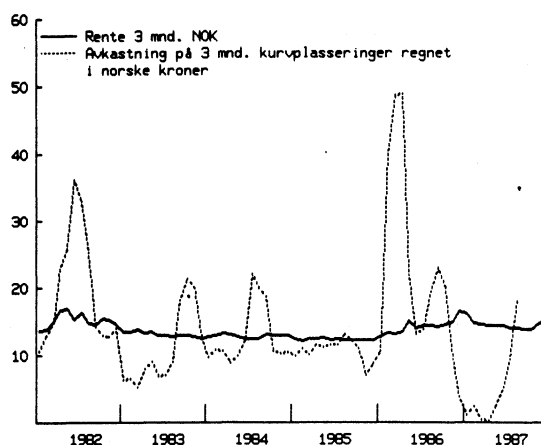
NORSK OG UTENLANDSK RENTENIVÅ

Muligheten for kapitalbevegelser mellom Norge og utlandet innebærer at det nominelle rentenivået i utlandet har betydning for hvilket nominelt rentenivå vi kan ha i Norge. Et høyt nominelt rentenivå i Norge sammenlignet med nivået i utlandet trekker isolert sett i retning av at utlendinger vil plassere i Norge og at norske markedsdeltakere vil låne i utlandet. Denne konklusjonen kan endres dersom markedsdeltakerne tror at den norske kronen vil depresierte over tid.

Vi skal illustrere dette ved et eksempel. Betrakt en norsk markedsdeltaker som vurderer å låne i utlandet. En depresiering av den norske kronen betyr at vedkommende må gi fra seg flere kroner enn før for hver enhet valuta som skal betales. Regnet i norske kroner vil derfor de forventede kostnadene ved å låne i utenlandsk valuta være større dess raskere kronen antas å depresierte. Tilsvarende vil de faktiske kostnadene være større dess raskere kronen i ettertid viste seg å ha depresiert.

Figuren sammenligner en indikator for de faktiske kostnadene ved å låne i valuta med en indikator for realisererte kostnader ved å låne i norske kroner. Den førstnevnte indikatoren er et veiet gjennomsnitt av kortsiktige utenlandske rentesatser, korrigert for de faktisk endringene i den norske valutakursindeksen. Indikatoren for lånekostnadene i Norge er 3 måneders renten på norske kroner. Over

NORSK OG UTENLANDSK RENTENIVÅ
Åkastning i norske kroner på 3 måneders plasseringer i norske kroner og i en kurveid valutaportefølje. Prosentvis årlig rate.

Kilde: Norges Bank og egne beregninger.

tid vil det være en nær sammenheng mellom utviklingen i denne rentesatsen og andre markedsbestemte rentesatser i Norge. Figuren viser at korrigert for valutakursendringer har kostnadene ved å låne i utenlandsk valuta svingt rundt kostnadene ved å låne i norske kroner. Dette kan betraktes som en indikasjon på at det norske rentenivået, justert for valutakursendringer, i det minste etter 1982 i grove trekk har fulgt rentenivået i utlandet, selv om det har vært en stor differanse mellom de nominelle rentenivåene. Aktører som på forhånd greier å gjette korrekt med hensyn til tidspunkter for endring i den norske kurvindeksen, kan imidlertid gjøre gevinster ved å hoppe fram og tilbake mellom valuta og norske kroner.

likevel med at den bebudede skatteomleggingen for 1987 ville gi en rentereduksjon i det norske kredittmarkedet på om lag en prosentenhed. Den innenlandske kreditttilførselen ble budsjettet til om lag 53 milliarder kroner, mot en budsjettet tilførsel for 1986 på om lag 62 milliarder i Nasjonalbudsjettet for 1986. Underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ble anslått til 33

milliarder kroner. For å fremme ønsket omstillinger i norsk økonomi la Nasjonalbudsjettet opp til at næringslivet selv i betydelig grad skulle stå for den nødvendige nettoopplåningen i utlandet. På denne bakgrunn ble rammene for både bedriftenes langsiktige og kortsiktige valutaopplåning økt.

Regjeringen bebudet at den ville bruke både

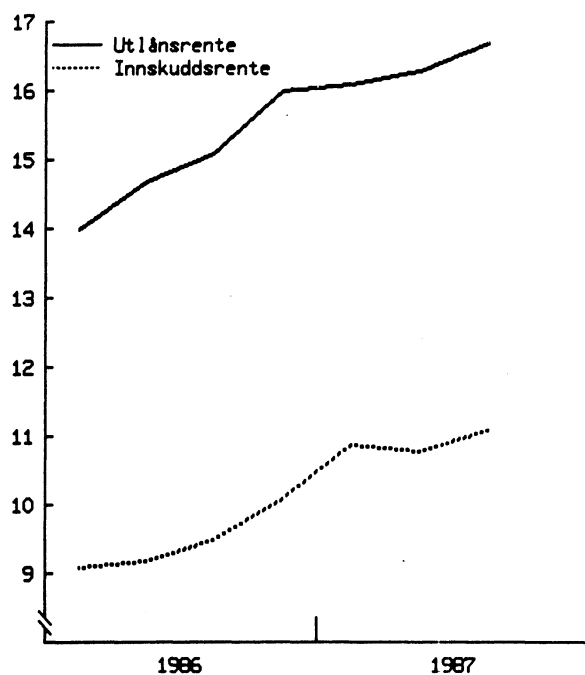
rentepolitikken og kredittlovens virkemidler for å nå de kredittpolitiske målene. Inngangen til 1987 var preget av en fortsatt stram virkemiddelbruk overfor finansinstitusjonene. Private banker (i Sør-Norge), livsforsikringsselskaper mv. og private finansieringsselskaper var underlagt primærreservekravsbestemmelser. Forretnings- og sparebankene måtte i tillegg plassere andeler av veksten i utlån utover et nivå fastlagt av Finansdepartementet som (rente-frie) tilleggsreserver i Norges Bank. Utlån fra skadeforsikringsselskap og fra private finansieringsselskaper var direkte regulert. Kredittforetakenes emisjoner av obligasjoner til finansiering av boligformål, primærnæringer mm. og kommuner ble styrt ut fra rammer fastlagt av Finansdepartementet.

Renten på bankenes dagslån i Norges Bank lå på 14.8 prosent ved inngangen til året, men ble i løpet av januar senket to ganger, først til 14.5 prosent og dernest til 14.2 prosent. I midten av februar ble renten ytterligere redusert til 13.8 prosent. Dette nivået lå fast gjennom resten av 1987, til tross for uro i valutamarkedet mot slutten av året.

Virkemiddelbruken overfor bankene bidro til en økning i den gjennomsnittlige rentesatsen på bankenes utlån på 0.3 prosentpoeng gjennom 1. halvår 1987, etter en økning på 2.6 prosentpoeng fra utgangen av 4. kvartal 1985 til utgangen av 4. kvartal 1986. Den gjennomsnittlige rentesatsen på bankenes innskudd økte med 0.7 prosentpoeng gjennom første halvår i fjor, slik at den gjennomsnittlige rentemarginen kom ned i 5.5 prosentpoeng ved utgangen av juni. Selv om reduksjonen av rentesatsen på bankenes dagslån i Norges Bank etterhvert førte til et markert fall i pengemarkedsrenten, bidro reservekravsbestemmelsene isolert sett til å drive opp marginen mellom bankenes innlåns- og utlånsrentesatser.

Økningen i rentenivået (både nominelt og reelt) hadde imidlertid ikke den tilsiktede effekten på innenlandsk kreditttilførsel. Ifølge Norges Banks kredittindikator økte

GJENNOMSNIITTLIGE RENTE- OG PROVISJONSSATSER FOR FORRETNINGS- OG SPAREBANKER

Kilde: Norges Bank og egne anslag.

denne med anslagsvis 55-60 milliarder kroner i 1. halvår 1987. Dette var om lag dobbelt så mye som det opplegget fra Nasjonalbudsjettet 1987 skulle tilsi. Fjoråret lå dermed an til å bli det fjerde året på rad med store avvik mellom budsjettet og observert kreditttilførsel. Tallene fra 1986 og 1987 kan imidlertid være påvirket av finansinstitusjonenes tilpasning til myndighetenes bruk av de kredittpolitiske virkemidlene.

For å møte publikums etterspørsel etter lån har bankene vært nødt til å låne både i Norges Bank og i utlandet. Ifølge opplysninger fra Norges Bank økte tilførselen av sentralbanklikviditet til bankene fra om lag 2 milliarder kroner i gjennomsnitt i 1985 til rundt 55 milliarder i 1986 og om lag 67 milliarder i 1987. I tillegg ble bankene gjennom alle tre årene tilført betydelig likviditet gjennom terminmarkedet utenom forretningene med Norges Bank.

Mot slutten av 1. halvår 1987 meldte flere

banker om forestående renteøkninger dersom ikke virkemiddelbruken ble lempet. En gradvis omlegging av virkemiddelbruken fant også sted. I juni ble primærreservekravet opphevet for forretnings- og sparebankene og for livsforsikringsselskapene mv. og redusert for finansieringsselskapene. Utlånsreguleringen av skadeforsikringsselskapene ble noe lempet. Tilleggsreservekravet overfor bankene ble lempet både i juni og juli. I oktober ble det opphevet. I juli ble det også gjennomført en liberalisering av markedet for kortsiktige obligasjoner.

Ved utgangen av 1987 var således de viktigste formene for direkte regulering av norske finansinstitusjoner opphevet. Skadeforsikrings- og finansieringsselskapene var imidlertid fortsatt underlagt direkte utlånsregulering, selv om denne var blitt noe lempet. Videre var kredittforetakenes finansiering av utlån til boligformål, primærnæringene og til kommunene fortsatt kvoteregulert.

Omleggingen av virkemiddelbruken i 2. halvår 1987 førte ikke til noen nedgang i det generelle rentenivået, selv om den isolert sett må ha redusert det underliggende presset oppover på rentenivået. I løpet av 3. kvartal økte bankenes gjennomsnittlige utlånsrentesats likevel med 0.4 prosentpoeng til 16.7 prosent, og den gjennomsnittlige innskuddsrentesatsen med 0.3 prosentpoeng til 11.1 prosent. Utviklingen i pengemarkedet etter 3. kvartal kan tyde på et fortsatt press oppover på rentenivået i bankene.

Den observerte kreditttilførselen var fortsatt sterk gjennom 2. halvår 1987. Ved utgangen av november viste Norges Banks kredittindikator en samlet tilførsel på omlag 110 milliarder kroner gjennom årets 11 første måneder. Det ligger dermed an til en like stor vekst i den observerte kreditttilførselen i 2. halvår som i 1. halvår.

Virkningen på publikums likviditet (slik denne vanligvis defineres i Norge) av den innenlandske kreditttilførselen motvirkes av publikums nettokjøp av valuta fra bankene. I 1987 utgjorde dette omlag 38 milliarder kroner i perioden fram til utgangen av september. Dette var 5 milliarder mer enn Nasjonalbudsjettets anslag på underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet for hele året. Det ser dermed ikke ut til at myndighetene har greid å realisere målsettingen om at privat ikke-finansiell sektor skulle stå for hovedparten av den nødvendige nettoopplåningen i utlandet. I stedet har en stor del av kapitalinngangen gått via bankene, foranlediget av valutaautlendingers kjøp av kroner/salg av valuta på termin.

Den norske kronen var utsatt for et sterkt depresieringspress rundt årsskiftet 1986/87. Norges Bank reagerte både med betydelige støttekjøp av kroner og med en økning i renten på bankenes dagslån i Norges Bank. Presset mot kronen avtok gjennom 1. kvartal, og i 2. og 3. kvartal lå kurvindeksen under sentralverdien på 112. (Lav indeksverdi innebærer en "sterk" krone.) I begynnelsen av 4. kvartal snudde utviklingen i valutamarkedet og Norges Bank har deretter solgt valuta for å holde kronekursen under øvre svingemargin.

I tillegg til dollarnedgangen og uroen i oljemarkedet kan valutauroen mot slutten av året ha hatt sammenheng med at utenlandske aktører har gått ut av det norske aksjemarkedet. Aksjemarkedet var uten sammenligning det mest turbulente av de finansielle markedene i 1987. Fra en gjennomsnittlig verdi på 283,75 i desember 1986, økte Oslo Børs' totalindeks med omlag 55 prosent til 442.44 den 21. september i fjor. Fra 19. oktober falt aksjekursene kraftig. Indeksens gjennomsnittlige verdi for desember 1987 lå omlag 13 prosent under gjennomsnittsnivået for desember året før.

LÅNEKOSTNADER, SKATT OG INFLASJON

BIDRAG TIL UTVIKLINGEN 1985-1988 I PROSENTVISE LÅNEKOSTNADER ETTER SKATT FOR ULIKE INNTEKTSNIVÅER OG EN REALGJELD PÅ 400.000 1987-KRONER VED INNGANGEN TIL ÅRET.

	1985	1986	1987	1988*
Nominell rentesats	14,0	15,0	16,5	16,5
Prisstakingstakt gjennom året	5,8	9,2	7,4	5,0
Lønnsinntekt = 150.000 1987-kroner				
Skattereduksjon i prosent av lånet	5,0	5,2	5,0	5,2
Nominell rentesats etter skatt	9,0	9,8	11,5	11,3
Realrentesats etter skatt	3,0	0,5	3,8	6,0
Lønnsinntekt = 250.000 1987-kroner				
Skattereduksjon i prosent av lånet	8,2	8,7	8,8	7,9
Nominell rentesats etter skatt	5,8	6,3	7,7	8,6
Realrentesats etter skatt	0,0	-2,7	0,3	3,4
Lønnsinntekt = 400.000 1987-kroner				
Skattereduksjon i prosent av lånet	9,3	9,8	9,2	7,9
Nominell rentesats etter skatt	4,7	5,2	7,3	8,6
Realrentesats etter skatt	-1,0	-3,7	-0,1	3,4

* Anslag

I beregningene er realinntekt og realgjeld holdt konstante regnet i 1987-priser. Den gjennomsnittlige prisstigningen fra 1987 til 1988 er satt lik 5 prosent. Det var denne prisstigningstakten som ble lagt til grunn ved diskusjonen av virkningene av skatteomleggingen i Nasjonalbudsjettet for 1988. For å rendyrke effekten av skatteomleggingen er prisstigningen gjennom 1988 også satt lik 5 prosent.

De nominelle rentesatsene er satt lik gjennomsnittet av de kvartalsvise observasjonene av bankenes gjennomsnittlige utlånsrenter inklusive gebyrer i Norges Banks rentestatistikk. Rentesatsen for 1987 er et anslag basert på utviklingen gjennom 1. til 3. kvartal. Den gjennomsnittlige lånerenten for 1988 er satt lik renteanslaget for 1987 for å rendyrke effektene av skatteomleggingen.

De reelle kostnadene ved å låne avhenger av tre forhold; nominelle rentekostnader (rente og gebyrer), den skattemessige behandlingen av renteutgifter og prisstigningen. Den nominelle rentesatsen angir hva låntakeren må betale pr. lånt krone. Multipliseres den nominelle rentesatsen med lånebeløpet finner vi de nominelle renteutgiftene. Disse er fradragsberettiget ved beregning av låntagers nettoinntekt. I beregningene er den skattereduksjonen som fradragsbestemmelsen gir opphav til satt i forhold til lånebeløpet. Dette er skattereduksjon i prosent av lånet. Vi får derved fram hvor stor andel av de nominelle rentekostnadene som bæres av det offentlige i form av tapte skatteinntekter. Resten av de nominelle renteutgiftene bæres av låntager. Setter vi denne utgiften i forhold til lånebeløpet, finner vi nominell gjennomsnittsrente etter skatt. I perioder der det generelle prisnivået øker, reduseres låntagerens reelle gjeld. Dette kan ikke regnes som en reell kostnad. Vi må derfor korrigere den nominelle renten (etter skatt) med den prosentvise prisstigningen gjennom året for å komme fram til låntagers reelle lånekostnader. Dette er realrentesats etter skatt.

Tabellen viser at realrenten etter skatt avtar med økende lønnsinntekt alle år. Forskjellen er mindre i 1988 enn i tidligere år. De reelle lånekostnadene avtok fra 1985 til 1986 men økte fra 1986 til 1987 for alle inntektstrinn. Reduksjonen fra 1985 til 1986 skyldtes først og fremst en kraftig økning i prisstigningstakten. Vekst i det nominelle rentenivået trakk i motsatt retning. Fra 1986 til 1987 økte det nominelle rentenivået, mens inflasjonen avtok. Med tilnærmet uendret bidrag fra skattesystemet (bortsett fra de med høyest inntekt) ga dette en kraftig økning i reelle lånekostnader.

Fra 1987 til 1988 viser beregningene en ytterligere kraftig økning i realrenten etter skatt. For personer med lønnsinntekt på mindre enn om lag 180.000 skrives denne økningen seg i sin helhet fra den reduksjonen i prisstigningstakten på 2,4 prosentpoeng som er lagt til grunn for beregningene. For personer med høyere inntekter bidrar også skatteomleggingen til vekst i de reelle lånekostnadene på opptil ett prosentpoeng.

PRODUKSJON

Bruttonasjonalproduktet for 1987 er etter de første foreløpige beregningene anslått til vel 559 milliarder kroner. Veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1986 til 1987 er beregnet til 1,3 prosent, målt i 1986-priser. Dette er betydelig lavere enn veksten i 1986 som var 4,1 prosent. Regnet utenom oljevirkksomheten og sjøfart steg bruttonasjonalproduktet med bare 0,4 prosent i 1987 mot 4,5 prosent i 1986.

I utvinning og rørtransport av råolje og naturgass har bruttoproduktet vist solid vekst de siste 5 årene, og i 1987 er veksten anslått til hele 15 prosent. I sjøfart og oljeboring ble derimot nedgangen fra året før ytterligere forsterket i 1987. Nedgangen har sammenheng med lavere boreaktivitet og salget av skip til utlandet i 1986 og 1. halvdel av 1987. Beskjedne nyinvesteringer i samme periode drar også i samme retning.

Den gjennomsnittlige veksten i bruttoproduktet i industrien var både i 1986 og 1987 i underkant av 2 prosent. I utekonkurrerende industri ble nedgangen i 1986 snudd til en klar oppgang i 1987, mens veksten i hjemmekonkurrerende industri stagnerte. I skjermet industri var veksten den samme som for industrien totalt.

Blant de andre næringene var veksten i 1987 spesielt høy i kraftforsyning, en næring hvor det var nedgang i bruttoproduktet i 1986. En tilsvarende utvikling har funnet sted i primærnæringene, men usikkerheten i årsanslaget på bruttoproduktet er særlig stor her. Veksten i 1987 skyldtes dels planteproduksjonen i jordbruket, som kom opp på et normalt nivå etter avlingssvikten året før. I fiskeoppdrett fortsatte produksjonsøkningen fra årene før.

I varehandel ble produksjonen i 1987 påvirket av nedgangen i privat konsum, og bruttoproduktet gikk ned med vel 4 prosent. I bygge- og anleggsvirksomhet fortsatte

BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING

Prosentvis volumendring fra året før.*

	1986	1987
Primærnæringer	-3,8	10,4
Utvinning og rørtransport		
av råolje og naturgass	4,2	15,0
Bergverksdrift	7,7	-5,6
Industri	1,7	1,8
Skjermet	1,6	1,9
Utekonkurrerende	-1,6	6,0
Hjemmekonkurrerende	2,8	0,3
Elektrisitetsforsyning	-6,0	7,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,6	1,4
Varehandel	4,2	-4,1
Sjøfart og oljeboring	-7,2	-23,8
Samferdsel	9,7	3,3
Annen privat tjenesteyting	7,8	4,4
Offentlig forvaltning	2,3	2,5
Bruttonasjonalprodukt	4,1	1,3
- utenom oljevirkksomhet og sjøfart	4,5	0,4

* Merk at volumvekstratene for 1986 og 1987 i alle teksttabeller i Utsynet er basert på tall i faste 1986-priser. Tidligere publiserte vekstrater for 1986 er basert på tall i faste 1980-priser.

bruttoproduktet å vokse i 1987, til tross for svært høy vekst i 1986. Dempet investeringsaktivitet i bygninger og anlegg førte derimot til at veksten i næringen var klart lavere enn året før.

For de øvrige tjenesteytende næringene er det, kort tid etter regnskapsårets utløp, stor usikkerhet omkring årsanslagene. For året under ett, tyder de foreløpige tallene på en økning i bruttoproduktene fra 1986 til 1987. Veksttakten var imidlertid betydelig lavere siste år enn året før, selv om utvik-

BEREGNEDE BIDRAG TIL ENDRINGER I PRODUKSJON, IMPORT OG SYSSELSETTING I 1987

	Beregnet virkning på		
	Bto.nasjonal- produkt	Import	Sysse- lsetting
	Prosentenheter		Årsverk ¹
<u>Leveranser til/fra sjøfart og oljevirksomhet</u>			
- Oljeutvinning og rørtransport	1,8	-0,3	2 400
- Sjøfart og oljeboring	-0,9	0,1	-13 400
<u>Innenlandsk sluttanvendelse utenom olje og sjøfart</u>			
- Privat investering utenom olje og sjøfart	0,2	-0,8	4 600
- Privat konsum	-0,7	-0,9	7 600
- Statlig og kommunalt kjøp av varer og tjenester	0,4	0,4	8 700
<u>Eksport utenom olje og sjøfart</u>	0,5	1,2	13 500
<u>Andre faktorer</u>			
- Lagerinvest. utenom skip og plattformer under arbeid	-0,3	-2,7	-5 300
- Endring i importandeler	0,2	-0,4	3 900
- Produktivitet m.v.	-	-	-18 500
Bregnede bidrag i alt	1,2	-3,4	3 500
Foreløpig regnskap	1,3	-3,4	0

¹ Nasjonalregnskapets anslag er avrundet til nærmeste hele 1 000, de beregnede bidragene til nærmeste 100. Et årsverk i 1987 inneholder her samme antall timer som i 1986.

Ovenfor har en forsøkt å beregne hvilke bidrag enkelte etterspørsels- og tilbuds-komponenter isolert sett ga veksten i produksjon, import og sysselsetting. En slik oppdeling i komponenter kan gjøres på mange måter. I dette tilfellet har en nyttet en oppdeling som følger av den makroøkonomiske modellen MODIS IV. Dekomponeringen viser først og fremst virkninger som følger av definisjonssammenhenger og av kryssleveranser mellom de ulike næringer.

I virkeligheten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på økonomien på en langt mer komplisert måte enn de modellen fanger opp. Dessuten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på hverandre. Beregningene gir derfor ikke uten videre uttrykk for årsak-virkningssammenhenger. Formålet er først og fremst å anslå de enkelte komponentenes relative betydning for endringer i produksjon, import og sysselsetting. Usikkerhetsmarginen er imidlertid stor.

Leveranser til/fra sjøfart og oljevirksomhet påvirker den økonomiske utvikling direkte gjennom produksjonsutviklingen i næringene og indirekte gjennom vareinnsatsetterspørsel og investeringsetterspørsel. Bidrag fra innenlandske sluttanvendelser og eksport utenom olje og sjøfart omfatter virkningen på totalproduksjon, import og sysselsetting av en endring i privat konsum og investeringer, i offentlig kjøp av varer og tjenester og i eksport.

Beregningen av virkningene ovenfor er gjort under forutsetning av uendrede lagerinvesteringer, importandeler og arbeidskraftsproduktiviteter. Endringer i disse faktorer er tatt med i gruppen andre faktorer. En økning i lagerinvesteringer virker positivt på aktivitetsnivået, mens en økning i importandelen øker importen, men senker produksjon og sysselsetting. Bedringer i arbeidskraftproduktiviteten trekker isolert sett sysselsettingen nedover.

lingen var ulik mellom de enkelte næringene. Det var fortsatt høy vekst i bank og forsikring, i hotell og restaurantdrift og i annen privat tjenesteproduksjon. For offentlig forvaltning var veksten i bruttoproduktet noe sterkere enn i 1986.

UTVINNING AV RÅOLJE OG NATURGASS

Olje- og gassproduksjonen var på 78,5 mill. tonn oljeeekvivalenter (toe) i 1987, en økning på 11,8 prosent fra året før. Oljeproduksjonen økte med 15,8 prosent og gassproduksjonen med 5,6 prosent. Det var ikke noen vesentlig vekst i oljeproduksjonen gjennom 1987. Veksten i 1987 skrev seg hovedsakelig fra produksjonsøkning gjennom andre halvår 1986 (overheng).

Fra 1. februar 1987 har norsk oljeproduksjon vært pålagt en produksjonsbegrensning på 7,5 prosent i forhold til antatt produksjonskapasitet. Videre medførte oppjekkingen av plattformene på Ekofiskområdet i august 1987 en sterkere reduksjon i norsk olje- og gassproduksjon enn det som følger av vanlig vedlikeholdsarbeid. Veksten fra 1986 var imidlertid også påvirket av arbeidskonflikten i 1986. Hvis en skjønsmessig korreterer for produksjonsinnskrenkningene og arbeidskonflikter, økte norsk oljeproduksjonskapasitet med om lag 19 prosent. Ingen nye olje- eller gassfelt ble satt i produksjon i 1987.

Oljeproduksjon

Oljeproduksjonen i 1987 var 49,1 mill. toe, eller knapt 63 prosent av den samlede petroleumsproduksjonen. Den største delen av økningen i oljeproduksjonen kom fra felt satt i produksjon i 1986, særlig Ula- og Gullfaksfeltet.

Oljeproduksjonen på Statfjordfeltet økte med 2,7 prosent fra 1986. Feltet, som er Norges klart største oljefelt, har hatt kraftige vekstrater hvert år siden produksjonsstart i 1979, og feltets oljeproduksjon utgjorde i overkant av 60 prosent av hele den norske

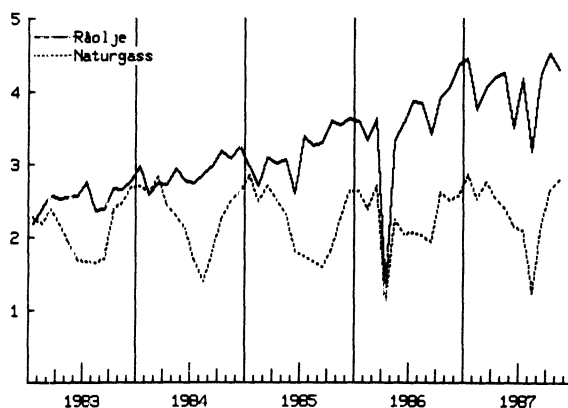
oljeproduksjonen i 1987. Produksjonen på dette feltet har nådd toppen, og det er ventet at produksjonen vil holde dette nivået fram til 1990.

Statfjordfeltet ligger på grenselinjen mellom Norge og Storbritannia, og norsk eierandel er 84,1 prosent. Det pågår for tiden forhandlinger om eierandelen, og dersom denne blir redusert, vil det kunne redusere norsk andel av produksjonen relativt mye i den perioden tilbakebetaling foregår.

De norske produksjonsbegrensningene skaper også problemer for de norske rettighets-haverne på Statfjordfeltet ved at britisk produksjon pågår for fullt og det norske produksjonsbortfallet ikke kan bli tatt igjen før ved slutten av feltets levetid. For å bøte på dette besluttet norske myndigheter at reduksjonene på Statfjord- og Gullfaksfeltene for 4. kvartal samlet skulle tas ut på Gullfaksfeltet. Denne ordningen fortsatte inn i 1988.

Oljeproduksjonen i Ekofiskområdet ble redusert med 20,5 prosent fra 1986 til 1987, men er fortsatt Norge nest største "oljefelt" med 14 prosent av total oljeproduksjon. Produksjonen på feltet nådde toppen i 1980 og har blitt redusert hvert år siden da. For å øke feltets utvinnbare reserver har man investert i vanninjeksjonsanlegg som kom i

OLJE- OG GASSPRODUKSJON
Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

drift i 4. kvartal 1987. De sentrale plattformene på Ekofiskområdet ble jekket opp i august 1987 fordi havbunnen under plattformene hadde sunket på grunn av utvinningen av olje og gass.

I tillegg til Statfjord- og Ekofiskfeltene er det ytterligere 3 oljefelt av betydelig omfang på norsk kontinentalsokkel; Gullfaks, Ula og Valhall. Tilsammen produserte disse feltene 10,6 mill. toe som tilsvarte knapt 22 prosent av samlet norsk oljeproduksjon. Alle tre feltene økte produksjonen sterkt fra 1986 til 1987, Gullfaks og Ula som følge av produksjonsstart mot slutten av 1986 og Valhallfeltets produksjon økte fordi man fikk kontroll med vanskelige reservoaregenskaper. Gullfaksfeltet, som er det største av de tre, produserte ved årsskiftet 1987/88 om lag 120000 fat pr. dag.

Gassproduksjon

Gassproduksjonen på 29,4 mill. toe i 1987 var den høyeste som noen gang har funnet sted på norsk sokkel. Gjennom hele 1980-tallet har norsk gassproduksjon vært om lag 26-27 mill. toe, og rekorden fra 1987 kan bli stående lenge fordi Friggfeltet nå vil få sin produksjon redusert relativt raskt. Norsk gassproduksjon vil ikke nå opp mot nivået tidligere på 1980-tallet før etter leveransene fra Trollfeltet starter i 1993.

Gassproduksjonen på Friggfeltet ble redusert med knapt 6 prosent fra 1986 til 1987, men feltet er fortsatt Norges klart største gassfelt i drift. Produksjonen utgjorde drøyt 40 prosent av norsk gassproduksjon i 1987. Undersøkelser har vist at feltets utvinnbare reserver er mindre enn tidligere antatt, og feltets produksjon går mot slutten tidlig på 1990-tallet.

Gassproduksjonen på Ekofiskfeltet økte med knapt 5 prosent fra 1986 til 1987. Økningen skyldtes i hovedsak økt produksjonskapasitet for gass etter at betydelige mengder gass ble pumpet tilbake til reservoaret i 1986 i et forsøk på å redusere innsynkningen av havbunnen. Dette reduserte gassproduksjonen

PRODUKSJON AV RÅOLJE OG NATURGASS ETTER FELT

		1986	1987
		Mill. toe	
Ekofisk	-olje	8,7	6,9
	-gass	8,1	8,5
Frigg	-olje	0,0	0,0
	-gass	12,9	12,1
Statfjord	-olje	29,4	30,2
	-gass	3,5	3,9
Heimdal	-olje	0,3	0,5
	-gass	2,1	3,6
Ula	-olje	0,7	3,9
	-gass	0,1	0,4
Gullfaks	-olje	0,0	3,5
	-gass	0,0	0,3
Andre felt	-olje	3,3	4,1
	-gass	0,4	0,6
I alt		70,2 ¹	78,5
		-olje	42,4
		-gass	27,8 ¹

¹ Tallet avviker noe fra summen av de enkelte felt, som bygger på foreløpige tall fra den månedlige produksjonsstatistikken.

med om lag 30 prosent i 1986. Senere har man gått bort fra dette, da man erfarte at det ikke hadde noen virkning på innsynkningen.

Gassproduksjonen på Statfjord- og Heimdal-feltene utgjorde begge i underkant av 4 mill. toe, eller samlet ca. 25 prosent av norsk gassproduksjon i 1987.

Utsiktene for 1988 og 1989

Gassproduksjonen i 1988 vil sannsynligvis bli noe over 26 mill. toe, en nedgang på 10 prosent. Norsk kapasitet for produksjon av olje vil ventelig øke med knapt 5 prosent fra 1987 til 1988. Gullfaks B-plattformen vil komme i gang i februar 1988, og produksjon fra faste plattformer på Øseberg kan

starte mot slutten av året selv om planlagt start først er i april 1989. Dersom begrensningene på 7,5 prosent i oljeproduksjonen fortsetter hele året, vil norsk oljeproduksjon bli noe over 51 mill. tonn i 1988. Samlet vil da norsk olje- og gassproduksjon bli svakt redusert sammenlignet med 1987.

I 1989 vil ventelig oljeproduksjonen øke med rundt 15 prosent, mens gassproduksjonen kan bli redusert med ytterligere 10 prosent. I så fall vil norsk olje- og gassproduksjon kunne bli om lag 83 mill. toe, en økning på 7 prosent i forhold til anslaget for 1988.

INDUSTRI

Industriens bruttoprodukt, målt i faste priser, økte også i 1987, og har vært i sammenhengende vekst siden 1983. I 1987 ble veksten 1,8 prosent, mot 1,7 prosent i 1986. Mot slutten av 1987 syntes veksten å flate ytterligere ut.

En gruppering av industrinæringene etter konkurransetype viser en klar forskjell mellom utviklingen i 1987 og 1986. Etter tre år med relativt sterk vekst i hjemmekonkurrerende industri, økte bruttoproduktet i faste priser med kun 0,3 prosent fra 1986 til 1987. Den underliggende tendensen gjen-

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI

Prosentvis volumendring fra året før.

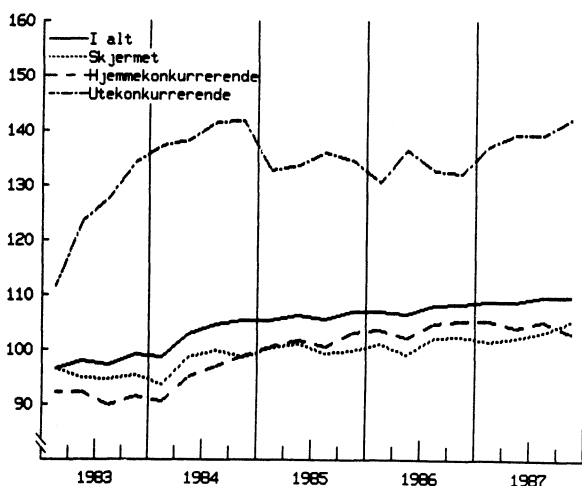
	1986	1987
Industri	1,7	1,8
Skjermet industri	1,6	1,9
- nærings- og nytelsesmidler	1,0	1,7
- grafisk produksjon	2,7	2,1
Utekonkurrerende industri	-1,6	6,0
- treforedling	-1,4	-0,5
- kjemiske råvarer	-4,1	4,9
- raffinerte oljeprodukter	0,7	17,5
- metaller	-1,1	5,2
Hjemmekonkurrerende industri	2,8	0,3
- tekstil- og bekledningsvarer	0,1	-7,4
- trevarer, møbler og innredninger	2,8	-1,3
- kjemiske og mineralske produkter	6,1	2,1
- skip og oljeplattformer	-2,2	-2,8
- andre verkstedsprodukter	3,4	2,0

nom 1987 var klart negativ. Den motsatte utviklingen fant sted for utekonkurrerende industri, der produksjonsveksten i 1987 ble såvidt kraftig som 6,0 prosent. Nedgangen gjennom 1985 og 1986 ble dermed snudd til ny klar oppgang i løpet 1987. Skjermet industri var i jevn vekst gjennom hele 1987, og årsveksten fra 1986 til 1987 ble 1,9 prosent, mot 1,6 prosent året før.

Den eksportledete oppgangen i utekonkurrerende industri har trolig sammenheng med oppbygging av innsatsvarelagrene i utlandet, særlig av metaller. Den sterkeste veksten fant imidlertid sted i raffineringssektoren der bruttoproduktet i faste priser økte med 17,5 prosent. Dette til tross for et kraftig fall i prisene på raffinerte oljeprodukter gjennom 1987.

For kjemisk råvareproduksjon bidro særlig sterk vekst fra 3. til 4. kvartal til at veksten fra 1986 til 1987 ble såvidt kraftig

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT. 1980=100

som 4,9 prosent. Veksten i siste kvartal skyldtes bl.a. at produksjonen ved Hydros kunst- og fullgjødselsanlegg på Herøya og i Glomfjord ble satt igang igjen etter stans i 3. kvartal. Byråets konjunkturbarometer viste for denne næringen gjennomgående høy kapasitetsutnyttning i 1987, med en viss tendens til økning mot slutten av året. Ved årsskiftet hadde 82 prosent av bedriftene i undersøkelsen en kapasitetsutnyttning høyere enn 95 prosent, og ingen bedrifter utnyttet mindre enn 65 prosent av kapasiteten. Produksjonskapasiteten kan derfor begrense mulighetene for fortsatt vekst innen næringen. Et fall i verdiindeksen for både ordretilgang og reserver på henholdsvis 14 og 10 prosent fra 2. til 3. kvartal kan indikere en svakere etterspørselsutvikling i 1988.

Også for metallproduksjonen ble veksten sterk fra 1986 til 1987, hele 5,2 prosent, noe som særlig skyldtes markert vekst fra 3. til 4. kvartal 1987. Tendensen i produksjonsutviklingen gjennom 1987 for næringen sett under ett var uklar, siden sesongjusterte tall viste produksjonsnedgang fra foregående kvartal både i 2. og 3. kvartal. Det var store forskjeller mellom ulike bransjer innen metallsektoren. Produksjonen av ikke-jernholdige metaller lå ifølge Byråets sesongjusterte produksjonsindeks for de første 11 måneder i 1987 11,3 prosent over nivået i samme periode året før. Svært høy kapasitetsutnyttingsgrad gjør at ytterligere vekst i hovedsak må skje i form av kapasitetsutvidelser. Sterk vekst i ordretilgang og reserver tyder på at det høye produksjonsnivået vil holde seg utover i 1988. For den øvrige metallproduksjonen, i hovedsak jern, stål og ferrolegeringer, lå produksjonsindeksen for de 11 første måneder av 1987 5,2 prosent under nivået for den tilsvarende perioden i 1986, vesentlig som følge av nedgang andre halvår 1986. Det ser imidlertid ut til at nedgangen gjennom 1985 og 1986 stanset opp i 1987. Dette inntrykket forsterkes av en klar realvekst i ordretilgang og reserver for denne gruppen metaller gjennom fjoråret. Som et utslag av de svake konjunkturerne i 1985 og 1986 ble

kapasiteten i næringen redusert med om lag 14 prosent i 1987.

Produksjonen i treforedling falt fra 1986 til 1987. Tendensen var imidlertid svært uklar gjennom 1987, med relativt store svingninger. Konjunkturerne var relativt gode for avisepapir og cellulose, der kapasitetsutnyttingsgraden var høy. Svingningene innen treforedling kan tilskrives redusert etterspørsel etter andre treforedlingsprodukter, først og fremst tremasse.

Utviklingen i hjemmekonkurrerende industri bekrefter inntrykket av at produksjonen passerte en topp rundt årsskiftet 1986/87. Den underliggende tendensen for produksjonsutviklingen gjennom 1987 var klart fallende. På grunn av overheng var likevel produksjonen på årsbasis uendret fra 1986. Den sterkeste nedgangen fant sted i tekstil- og bekledningsindustrien, der bruttoproduktet falt markert gjennom både 1986 og 1987. Nedgangen må ses i sammenheng med svakere vekstimpulser fra innenlandsk etterspørsel og tap av markedsandeler overfor import. Den sterke kostnadsveksten i sektorer fra 1986 til 1987 var trolig en medvirkende årsak til tapet av markedsandeler.

Trevareproduksjonen var også lavere i 1987 enn i 1986. Dette har sammenheng med nedgang i privat konsum av møbler, innredninger mm. samt redusert vekst i bygge- og anleggsektoren i 1987. Den svake veksten i etterspørselen fra bygge- og anleggsvirksomheten bidrar også til å forklare at produksjonen av kjemiske og mineralske produkter vokste med langt svakere takt i 1987 enn i 1986. På den annen side er det grunn til å tro at etterspørselen etter kjemiske og mineralske produkter fra næringene metallproduksjon og produksjon av kjemiske råvarer økte i 1987.

I verkstedsindustrien, utenom bygging av skip og oljeplattformer, steg produksjonen med 2,0 prosent fra 1986 til 1987. Dette innebærer en klar reduksjon av veksten i forhold til året før. Produksjonen var i nedgang gjennom første halvår, men tok seg

FAKTORER SOM BEGRENSET INDUSTRIPRODUKSJONEN

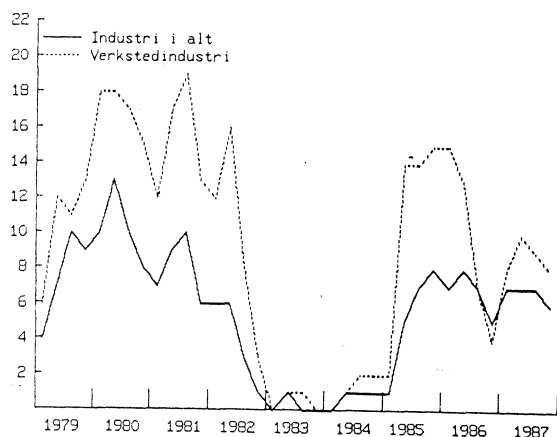
Andelen av store industriforetak hvor produksjonen ble begrenset av mangel på arbeidskraft lå i 1987 om lag på nivå med andelen for årene 1985-86. Etter et fall gjennom siste halvdel av 1986 tok andelen seg opp i 1. kvartal 1987 for deretter å ligge stabil fram til en ny, svak nedgang i 4. kvartal. Forløpet gjennom året må sees på bakgrunn av at arbeidstidsforkortelsen bidro til økt mangel på arbeidskraft i foretakene. Ser en perioden 1985-87 under ett var andelen av industriforetak som rapporterte at mangel på arbeidskraft begrenset produksjonen vesentlig mindre enn under den foregående høykonjunktur i årene 1979-81, både for industrien i alt og for verkstedindustrien spesielt.

Også om en inkluderer foretak der produksjonen ble begrenset av mangel på andre typer innsatsfaktorer (råstoffer, energi, produksjonskapasitet) var andelen ikke så høy under den siste konjunkturoppgangen

som under den forrige, men den har til gjengjeld holdt seg høy over et lengre tidsrom. Dette reflekterer at også den internasjonale konjunkturoppgangen som dro i gang oppsvinget, har vart lenger og at oppgangen ble forsterket gjennom det ekstraordinært sterke oppsvinget i innenlandsk etterspørsel i 1985 og 1986.

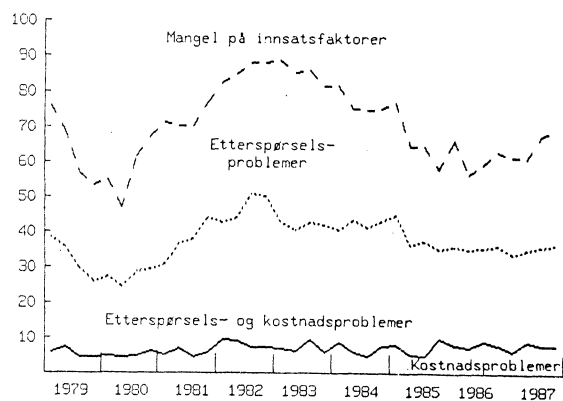
Gjennom 1987 har andelen foretak der produksjonen ble begrenset av mangel på innsatsfaktorer falt, mens andelen med etterspørselsproblemer har økt. Også andelen med kombinerte etterspørsels- og kostnadsproblemer har økt noe, mens andelen med rene kostnadsproblemer har holdt seg uendret. Andelen med rene kostnadsproblemer har imidlertid vist en klart stigende trend gjennom de siste femten årene, noe som reflekterer de økte konkurranseproblemene norsk industri er blitt stilt overfor i denne perioden, både på produkt- og faktormarkedene.

SYSSELSATTE I STORE INDUSTRIFORETAK HVOR PRODUKSJON ER BEGRENSET AV MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT
Prosent av total sysselsetting i store industriforetak.

Figurene viser andelen av sysselsatte i store industriforetak etter hva foretakene ifølge Konjunkturbarometeret oppga som begrensende for produksjonen i inneværende kvartal. Kostnadsproblemer omfatter: Konkurransen fra andre norske produkter og importvarer og lave priser/høye kostnader/liten lønnsomhet. Etterspørselsproblemer omfatter: Mangel på ordre/salg og store lagerbeholdninger av egne produkter.

SYSSELSATTE I STORE INDUSTRIFORETAK ETTER HVILKE FAKTORER SOM BEGRENSET PRODUKSJONEN
Prosent av total sysselsetting i store industriforetak.

Etterspørsels- og kostnadsproblemer omfatter de som svarte at en kombinasjon av faktorene ovenfor virket begrensende på produksjonen. Mangel på innsatsfaktorer omfatter: Mangel på arbeidskraft, råstoffer, elektrisk kraft og produksjonskapasitet. De som svarte at andre faktorer eller ingen spesielle faktorer begrenset produksjonen, er holdt utenfor.

opp mot slutten av året. Det var særlig den eksportrettete virksomheten som bidro til oppgangen, mens nedgang i innenlandsk etterspørsel etter maskininvesteringer trakk i motsatt retning. Både Byråets konjunkturbarometer for 4. kvartal og ordreutviklingen fra 2. til 3. kvartal peker i retning av at dette bildet, preget av høy utenlandsk men svak innenlandsk etterspørsel etter verkstedsprodukter, kan holde seg noe utover i inneværende år. Produksjonen av skip og oljeplattformer falt i 1987 som den gjorde i 1986, som en følge av en klar realnedgang i varekomponenten av oljevirksomhetens feltinvesteringer. Anslagene for 1988 for denne del av oljeinvesteringene tyder imidlertid på at nedgangen kan stanse opp og muligens snus til svak oppgang i løpet av inneværende år.

Innen skjermet industri ble veksten relativt likt fordelt på nærings- og nytelsesmiddelproduksjon og grafisk produksjon. Skjermet industri har nå vært i vekst fra 1985. Oppgangen i 1987 er en følge av at økt eksport har motvirket den samlede effekten av stagnasjon i konsumet av næringens produkter og tap av markedsandeler overfor import. Tapet av markedsandeler har blant annet sammenheng med at prisene på norske produkter har økt sterkere enn tilsvarende importpriser.

BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET

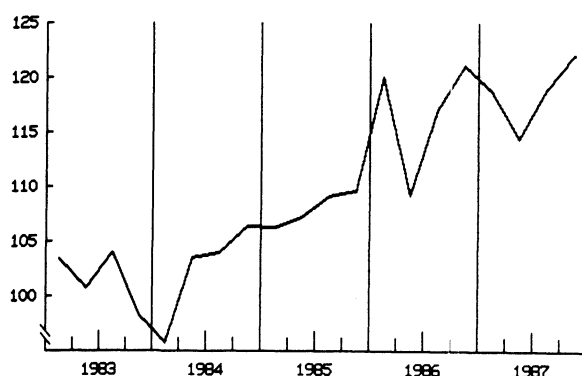
Aktiviteten i bygge- og anleggssektoren var høy i 1987. Etter flere år med sterk produksjonsvekst ble imidlertid veksttakten betydelig redusert. Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte bruttoproduktet i sektoren med 1,4 prosent målt i volum. Lockouten i april 1986 bidro imidlertid til å trekke nivået på produksjonen i 1986 ned. Produksjonsveksten fra 1986 til 1987 kan derfor i stor grad tilskrives det lave 2. kvartals tallet i 1986 og ikke produksjonsutviklingen gjennom 1987.

Den jevne produksjonsutviklingen indikerer at sektoren opererer nær kapasitetsgrensen.

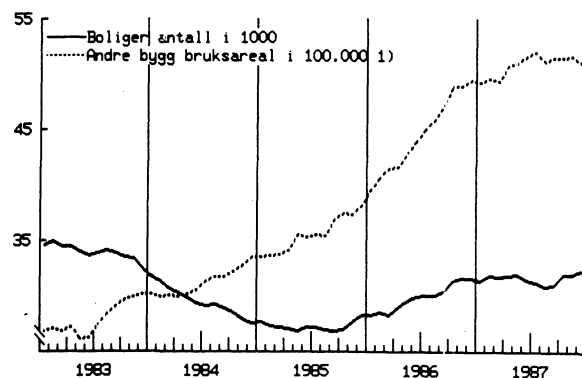
Arbeidstidsforkortelsen og mangel på faglært arbeidskraft var faktorer som begrenset kapasiteten ifjor.

Tidligere erfaringer om dårlig lønnsomhet når produksjonskapasiteten presses for langt, sammen med fjorårets høye kapasitetsutnyttning, er forhold som trekker i retning av at man heller ikke kan vente noen vesentlig produksjonsvekst i 1988. Flere forhold peker imidlertid i retning av et fortsatt høyt aktivitetsnivå et stykke inn i 1988. Sesongjusterte tall for igangsetting av boliger og næringsbygg viste en markert oppgang i siste halvdel av 1987. I positiv retning peker også at totalt areal for bygg i arbeid i november 1987 var høyere enn toppnivået året før, og at ordrereservene i 3. kvartal 1987 var 7 prosent høyere enn samme kvartal året før. Ordretilgangen til

BRUTTOPRODUKT I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
1980=100. Sesongjustert.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

bygge- og anleggssektoren, sesongjustert, viste imidlertid en utflatende og senere noe fallende tendens gjennom de 3 første kvartalene av 1987. Blant forhold som kan virke dempende på bygge- og anleggsaktiviteten kan nevnes forventningene om lavere investeringer i industrien og i kraftforsyning i 1988. Også i de fleste andre sektorer venter

en en svak utvikling i investeringene i bygninger og anlegg i 1988, blant annet fordi disse investeringene normalt reduseres mest etter at toppen er passert i konjunktursyklusen. Totalt sett er det mye som tyder på et fortsatt høyt aktivitetsnivå et stykke ut i 1988, men at det så faller.

UTVIKLINGEN I ARBEIDSPRODUKTIVITETEN

Utviklingen i bruttoprodukt pr. timeverk. Prosentvis årlig endring

	1980-86 ¹	1985-86	1986-87
Næringsvirksomhet i alt	2,2	0,2	2,0
Herav:			
Primærnæringer	4,2	-3,5	11,3
Industri	2,1	-0,5	4,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,9	0,8	0,1
Privat tjenesteyt. ekskl. samferdsel	-0,6	0,3	0,1
Samferdsel	2,7	2,6	-1,6

¹) Gjennomsnittlig prosentvis årlig endring.

Arbeidsproduktiviteten, definert som bruttoprodukt pr. timeverk, i norsk næringsvirksomhet økte med 2,0 prosent fra 1986 til 1987. Dette er en klart sterkere vekst enn året før, men fortsatt noe svakere enn gjennomsnittsvæksten på 1980-tallet. Den sterkeste veksten i arbeidsproduktiviteten fant sted i oljevirkomheten, primærnæringene og til dels industrien, mens særlig samferdsel hadde et kraftig fall i produktiviteten. For primærnæringenes del hadde veksten på 11,3 prosent trolig sammenheng med produksjonsnedgang og relativt lav kapasitetsutnyttning i 1986. Industriens vekst i arbeidsproduktiviteten var langt sterkere i 1987 enn året før til tross for at produk-

sjonsveksten var om lag uendret. Arbeidstidsforkortelsen samt oppsving for den eksportrettete industrien, der produktiviteten tradisjonelt er høyest, kan forklare noe av denne utviklingen. Det kraftige fallet i arbeidsproduktivet i samferdselssektoren kan tilskrives utviklingen i utenriks sjøfart.

Ved tolkning av tall for arbeidsproduktivet bør en være varsom med å trekke konklusjoner om effektivitet i ressursbruken; arbeidsproduktiviteten kan øke ikke bare som følge av bedret teknologi og bedret kvalitet på arbeidskraften, men også som følge av økt innsats av andre innsatsfaktorer.

ARBEIDSMARKEDET

Etter rekordartet vekst i 1985 og 1986 på henholdsvis 3,3 og 3,6 prosent er tallet på utførte timeverk anslått til å ha holdt seg uendret i 1987. Arbeidstidsforkortelsen ved inngangen av året bidro imidlertid til at antall sysselsatte personer ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) økte med 40 000 eller 1,9 prosent. Selv om dette var en svakere vekst enn i 1986, var den fortsatt sterk sammenlignet med tidligere år og bidro til å holde arbeidsledigheten på et lavt nivå. Regnet som årsgjennomsnitt var det ifølge AKU 45 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1987. Dette utgjorde 2,1 prosent av arbeidsstyrken, en ubetydelig øking i forhold til 1986.

PERSONER I ARBEIDSSTYRKEN, SYSSELSATTE OG ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEIDSINNTEKT
Årsgjennomsnitt. 1 000 personer.

	Endring fra året			Nivå 1987
	før			
	1985	1986	1987	
Arbeidsstyrken	34	46 ²	43	2171
Arbeidssøkere	-10	-12	3	45
Sysselsatte	44	58 ²	40	2126
- omregnet til heltid ¹	57	65	0	1865

¹ à 37,5 timers uke.

² Justert for definisjonsendringer i AKU.

Presset på arbeidsmarkedet i 1987 avspeiler seg også i at tilgangen på og beholdningen av ledige plasser ved arbeidskontorene holdt seg oppe på et høyt nivå. Mangelen på arbeidskraft var mest utpreget blant enkelte kategorier med høyere utdanning, og det var i første rekke i Oslo-området at mangelen gjorde seg gjeldende.

Tallet på utførte timeverk, justert for

normale sesongvariasjoner, har ifølge AKU holdt seg uendret siden samlet produksjon passerte en konjunkturtopp sommeren 1986. Det er heller ingen grunn til å vente noen vekst i timeverkene i 1988. Ettersom arbeidstidsforkortelsen begynner å komme et stykke på avstand, er det tegn som tyder på at veksten i antall sysselsatte også er i ferd med å stoppe opp.

Sysselsettingsveksten vil trolig bli sterkt begrenset i tiden som kommer. Virkningene av dette på arbeidsledigheten kan delvis bli motvirket av en svakere vekst i arbeidsstyrken, men justert for normale sesongvariasjoner er det grunn til å tro at bunnen i ledigheten ble passert på ettersommeren 1987. Den store beholdningen av ledige plasser vil imidlertid i første omgang bidra til å motvirke en kraftig økning i ledigheten.

SYSSELSETTING

Justert for normale sesongvariasjoner og andre tilfeldige avvik har tallet på utførte timeverk ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) bare vokst ubetydelig siden 2. kvartal 1986. Etter justering lå tallet på utførte timeverk i 1987 bare 0,6 prosent over nivået for 1986.

Ettersom arbeidstids- og timeverksopplysningene i AKU er forholdsvis usikre, kan det ikke ses bort fra at nedgangen i den faktiske arbeidstid er noe undervurdert. For å få en arbeidstidsutvikling som er mer i overensstemmelse med den beregnede reduksjonen i normalarbeidstiden for de enkelte næringer er tallet på totalt utførte timeverk anslått til å ha holdt seg uendret fra 1986 til 1987. Til sammenligning var veksten i rekordåret 1986 anslått til hele 3,6 prosent.

ARBEIDSTIDSFORKORTELSEN

ENDRING I ARBEIDSTID OG SYSSELSETTING 1987

Prosentvis endring fra 1986.

Næring	Normalarbeidstid lønnsmottakere [*]		Alle sysselsatte		
	Heltids- ansatte	Lønnsmot- takere i alt	Timeverk pr. sysselsatt	Sysselsatte personer	Utførte timeverk
NÆRINGSVIRKSOMHET	-3,9	-3,4	-2 1/4	1 1/2	-3/4
Primærnæringer	-4,7	-4,2	1	-4	-3
Oljeutvinning, bergverk og kraftforsyning	-4,1	-4,0	-3	0	-3
Industri	-5,1	-4,8	-3 1/2	1/2	-3
Bygg og anlegg	-5,3	-5,1	-3 1/2	5	1 1/2
Varehandel	-4,3	-3,3	-2 1/2	1 1/2	-1
Samferdsel	-2,3	-2,2	-1	0	-1
Bank, forsikring og forretningsmessig tj. yt.	0,0	0,0	0	5 1/2	5 1/2
Annen privat tj. yt.	-3,4	-2,9	-1 1/2	3	1 1/2
OFFENTLIG FORVALTNING	-2,5	-1,8	-1	3	2
Statsforvaltningen	-0,7	-0,6	0	2 1/2	2 1/2
Kommuneforvaltningen	-3,4	-2,2	-1 1/2	3 1/2	2
ALLE NÆRINGER	-3,6	-3,0	-1,9	1,9	0,0

* For LO/NAF-området og for kommuneforvaltningen er reduksjonen i normalarbeidstiden beregnet på grunnlag av spesialundersøkelser utført av henholdsvis Norsk Arbeidsgiverforening og Norske Kommuners Sentralforbund.

Fra 1. januar 1987 ble den maksimale normalarbeidstiden for heltidsansatte med ordinært dagarbeid satt ned fra 40 til 37 1/2 timer pr. uke. Ettersom normalarbeidstiden allerede i utgangspunktet var lavere enn 40 timer for mange grupper arbeidstakere, er den gjennomsnittlige reduksjon i normalarbeidstiden for alle heltidsansatte sett under ett anslått til om lag 3,6 prosent. Dersom det også korrigeres for at svært mange deltidsarbeidende ikke ble omfattet av reformen er reduksjonen beregnet til 3,0 prosent. Arbeidstidsforkortelsen berørte de fleste næringer, men utslaget var størst i vareproduserende næringer hvor funksjonær- og deltidsandelen er lavest.

Forholdet mellom utførte timeverk og antall sysselsatte er i gjennomsnitt anslått til ikke å ha blitt redusert med mer enn 1,9 prosent. Dette har til dels sammenheng med at selvstendige næringsdrivende ikke ble direkte berørt av arbeidstidsforkortelsen (primærnæringene) samtidig som reduksjonen ble utsatt i noen måneder i enkelte næringer (kommuneforvaltningen). Dessuten er forholdet mellom utførte timeverk og sysselsatte påvirket av reduksjon i midlertidig fravær, tendens til lengre gjennomsnittlig arbeidstid blant deltidsarbeidende og økt bruk av overtid. Overtidsratene nådde et rekordhøyt nivå i 1987, og for arbeidere i NAF-området utgjorde overtidsarbeid om lag 5 prosent av de utførte timeverkene.

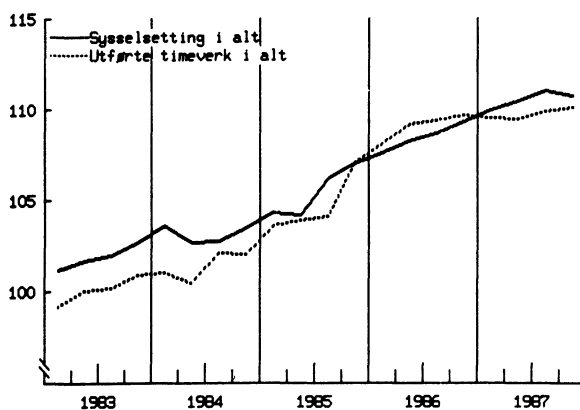
Tallet på sysselsatte personer vokste, til tross for den svake økningen i timeverkene, med 40 000 personer eller 1,9 prosent i 1987. Dette kan i første rekke forklares med arbeidstidsforkortelsen som bidro til at tallet på sysselsatte var i klar vekst fram til 3. kvartal 1987. Når det skjer store endringer i etterspørselen etter arbeidskraft eller arbeidstiden blir vesentlig redusert, tar det som oftest noen kvartaler før dette gir seg fullt utslag i tallet på sysselsatte.

Selv om sysselsettingen i privat tjenesteyting også var i klar vekst i 1987, ble veksten kraftig dempet sammenlignet med årene 1985 og 1986. Som på begynnelsen av 80-tallet var det i offentlig forvaltning at sysselsettingen vokste relativt sterkest. Sysselsettingen i de vareproduserende næringer utviklet seg igjen svakt etter en forholdsvis kraftig vekst i 1986.

Foreløpige lønnskostnadstall fra statsregnskapet tyder på klar sysselsettingsvekst i statsforvaltningen i 1987. AKU, sammen med andre hver for seg usikre kilder, indikerer vekst også i kommunesektoren til tross for en nedtrapping av de kommunale sysselsettingstiltakene. Veksten fant trolig i første rekke sted innenfor helse- og sosialsektoren og kommuneadministrasjonen. Arbeidstidsforkortelsen førte også til at antall sysselsatte personer innen disse to sektorene vokste sterkere enn timeverkene.

Innen privat tjenesteyting var det som i

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

tidligere år i første rekke i bank, forsikring og forretningsmessig tjenesteyting og til dels i annen privat tjenesteyting at sysselsettingen viste sterk vekst. Dette avspeiler ettervirkningene av den generelle ekspansjonen i norsk økonomi de siste årene, men veksten i disse næringene var noe svakere i 1987 enn året før, og var trolig avtakende gjennom året.

Etter en klar vekst i 1986 bidro nedgangen i privat varekonsum til at etterspørselen etter timeverk i varehandelen gikk svakt tilbake i 1987. Arbeidstidsforkortelsen førte til fortsatt vekst i antall sysselsatte personer i denne næringen, men i et langt svakere tempo enn tidligere.

Etterspørselen etter timeverk i industrien gikk klart tilbake i 1987. Dette har delvis

SYSSELSETTINGSVEKST ETTER NÆRING

Endring fra året før i 1000 personer.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Vareproduserende næringer	-10	-10	-20	-3	5	20	4
Privat tjenesteyting	19	9	6	16	30	36	19
Offentlig forvaltning	18	9	16	12	9	2	17
Alle næringer	27	8	2	25	44	58	40

SYSSELSETTING ETTER NÆRING			
	Sysselsatte personer		Utførte timeverk
	Nivå	Endring	Endring
	1987 1 000 personer	fra 1986	fra 1986 Prosent
NÆRINGSVIRKSOMHET	1593	23	-3/4
Primærnæringer	140	-6	-3
Oljeutvinning, bergverk og kraftforsyning	47	0	-3
Industri	353	2	-3
Bygge- og anleggsvirksomhet	167	8	1 1/2
Varehandel	321	4	-1
Samferdsel	178	0	-1
Bank, forsikring og forretningsmessig tjenesteyting	155	8	5 1/2
Annen privat tjenesteyting	232	7	1 1/2
OFFENTLIG FORVALTNING	516	17	2
Statsforvaltningen	175	4	2 1/2
Kommuneforvaltningen	358	13	2
Alle næringer	2 126	40	0,0

sammenheng med dårligere konjunkturer for deler av norsk industri. God produktivitetsvekst bidro dessuten til at produksjonen i stor grad kunne holdes oppe med lavere innsats av timeverk enn før. Opplysninger fra Arbeidstakerstatistikken tyder på at antall sysselsatte personer økte svakt.

På grunn av den sterke veksten i norsk økonomi i 1986 var det også klar sysselsettingsvekst i bygge- og anleggsvirksomheten i 1987. Veksten i timeverkene ble imidlertid kraftig dempet, mens veksten i antall sysselsatte i større grad holdt seg oppe ettersom arbeidstidsforkortelsen hadde et relativt stort omfang i denne næringen.

Ifølge AKU gikk sysselsettingen innen primærnæringene sterkt tilbake i 1987. På grunn av sterk tilbakegang i utenriks sjøfart var utviklingen i samferdselssektoren også svak.

Sysselsettingsveksten i offentlig og privat tjenesteyting bidro til at det var særlig

blant ungdom i aldersgruppen 16-19 år og blant kvinner i aldersgruppen 25-54 år at sysselsettingsveksten gjorde seg gjeldende. I 1987 var det også en klar vekst i sysselsettingen blant menn i aldersgruppen 25-54 år, noe som har sammenheng med en økning i befolkningstallet for denne gruppen.

ARBEIDSSTYRKEN

Utviklingen i arbeidsstyrken og sysselsettingen viste stor samvariasjon for alle befolkningsgrupper i 1987. I alt vokste arbeidsstyrken med 43 000 personer eller 2,0 prosent. Dette er en klart sterkere vekst enn gjennomsnittet hittil på 80-tallet, men veksten var litt svakere enn i rekordåret 1986 hvor den var på hele 2,2 prosent. Regnet som andel av befolkningen i aldersgruppen 16-74 år utgjorde arbeidsstyrken i overkant av 71 prosent.

PERSONER I ARBEIDSSTYRKEN, SYSSELSATTE OG ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEIDSSINNTEKT
Fordeling etter alder og kjønn. Årsgjennomsnitt. 1 000 personer.

	Arbeidsstyrken		Sysselsatte		Arbeidssøkere	
	Nivå 1987	Endring fra 1986	Nivå 1987	Endring fra 1986	Nivå 1987	Endring fra 1986
16-19 år	143	8	132	8	11	0
20-24 år	252	6	242	4	10	2
25-54 år						
Menn	789	12	780	11	9	1
Kvinner	639	21	627	21	12	0
55-66 år						
Menn	175	-7	173	-7	2	0
Kvinner	130	-2	129	-2	1	0
67-74 år	43	5	43	5	0	0
16-74 år	2 171	43	2 126	40	45	3

Det er grunn til å tro at de bedre muligheter for å få arbeid har vært en medvirkende årsak til den sterke veksten i yrkesdeltakingen for ungdom og kvinner som har funnet sted de siste årene. For kvinner i aldersgruppen 25-54 år var yrkesdeltakingen i 1987 kommet opp i nær 80 prosent etter en sterk vekst i løpet av hele det siste tiåret. Yrkesdeltakingen for menn i denne aldersgruppen har holdt seg konstant i overkant av 94 prosent de siste årene. Blant annet som en følge av utbyggingen av trygdeordningene har yrkesandelen for menn i gruppen 55-66 år avtatt og var i 1987 kommet ned i knapt 72 prosent.

ARBEIDSLEDIGHET OG TILTAK

Arbeidsledigheten, justert for normale sesongvariasjoner, har holdt seg så å si uendret siden inngangen av 1986. Regnet som årsgjennomsnitt var det ifølge AKU i 1987 45 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette utgjorde 2,1 prosent av arbeidsstyrken, ubetydelig høyere enn i 1986. Ledighetsprosenten i disse to årene lå klart under nivået i årene 1982-85, men en del

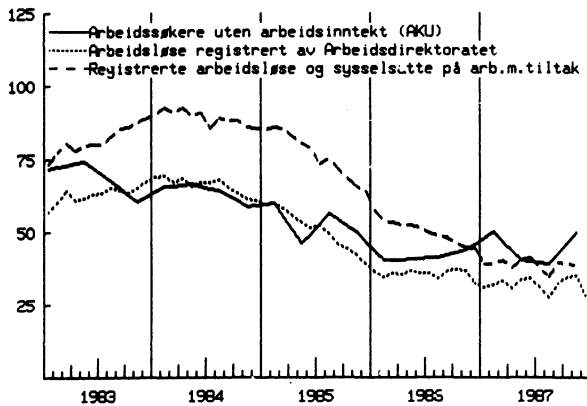
over det som var vanlig på 70-tallet. Dette kan ha sammenheng med en økning i mistilpasningsproblemene på arbeidsmarkedet de siste årene.

På grunn av friksjoner og strukturelle forhold i økonomien vil det alltid kunne observeres arbeidsledighet, uansett hvor sterk den generelle sysselsettingsveksten er. Mistilpasningsproblemene ser spesielt ut til å ha økt i årene 1984-86, og kan for en stor del tilbakeføres til den sterke endringen i næringsstrukturen som fant sted i disse årene. Presset i arbeidsmarkedet i 1986 var derfor trolig minst like stort som i 1974 hvor AKU-ledigheten hadde et bunnivå på 1,5 prosent. På grunn av en jevnere utvikling i sysselsettingen etter næring er det tegn som tyder på at mistilpasningsproblemene kan ha blitt noe dempet i 1987.

Ved arbeidskontorene ble det, regnet som årsgjennomsnitt, registrert 32 400 helt ledige i 1987, en nedgang på 3 800 sammenlignet med 1986. Den registrerte ledigheten har gått mer tilbake enn AKU-ledigheten siden toppen 1983/84. I tillegg til den usikkerhet som skyldes at AKU er en utvalgsundersøkelse, kan den ulike utviklingen

ARBEIDSLLEDIGE

Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

mellom AKU-ledigheten og den registrerte ha sammenheng med redusert meldetilbøyelighet ved arbeidskontorene de siste par årene. Fortsatt lå imidlertid den registrerte ledigheten nesten 10 000 over nivået i den forrige høykonjunktoren i 1980.

På grunn av den forholdsvis svake sysselsetningsveksten i industri og varehandel var det en økning i tallet på permitterte med 1 100 fra 1986 til 1987, mens tallet på personer som er berørt av innskrenket arbeidstid økte med 700.

Ledighetsperiodenes varighet økte i takt med veksten i ledigheten på begynnelsen av 1980-tallet. Ifølge undersøkelser foretatt av Arbeidsdirektoratet avtok den gjennomsnittlige varigheten noe i 1986. Denne utviklingen fortsatte i et svakt tempo også i 1987. Ved utgangen av september var den gjennomsnittlige varigheten på 20 uker mot 21 i september 1986. I alt 11 700 hadde vært registrert ledige i mer enn et halvt år, en økning på 2 700 sammenlignet med samme måned året før. Omfanget av langvarige ledighetsperioder var langt høyere enn i 1980. Mesteparten av dette kan trolig tilbakeføres til endringer i regelverket for hvor lenge det er mulig å oppnå ledighetstrygd.

Arbeidsmarkedstiltakene ble trappet kraftig ned i løpet av 1986 og videre inn i 1987. Regnet som årsgjennomsnitt var det utenom

ARBEIDSLLEDIGHET OG ARBEIDSMARKEDSTILTAK Årsgjennomsnitt 1 000 personer.

	Nivå 1987	Endring fra 1986
Registrerte ledige	32,4	-3,8
- Permitterte	4,6	1,1
Innskrenket arbeidstid	4,1	0,7
Sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak ¹	7,0	-7,5
I alt	43,5	-10,6

¹ Eksklusive attføringstiltak.

attføringstiltakene i 1987 sysselsatt 7 000 personer ved arbeidsmarkedstiltak, om lag en halvering siden 1986. Nivået lå i 1987 på linje med nivået i 1980 og 1981, dvs. før opptrappingen startet.

LEDIGE PLAGGER

Den sterke veksten i etterspørselen etter arbeidskraft har gitt seg utslag i en sterk vekst i tilgangen på ledige plasser de siste årene. Regnet som gjennomsnitt pr. måned ble det i 1987 ved arbeidskontorene registrert en tilgang på om lag 27 000 ledige plasser, det samme som i 1986. Nivået var nesten dobbelt så høyt som i 1984. Det kan imidlertid ikke ses bort fra at en del av denne veksten har sammenheng med bedre rutiner ved arbeidskontorene og økt aktivitet for å skaffe en oversikt over de ledige plassene, blant annet ved oppsøkende virksomhet og registrering av ledige stillinger som blir utlyst i dagspressen.

Den gjennomsnittlige beholdningen av ledige plasser ved utgangen av måneden økte med om lag 2 000 i 1987 og kom opp i 12 400. Dette er det høyeste tallet som er registrert siden 1970, men også i 1971 var omfanget av ledige plasser så høyt som 10 700.

Som i 1986 var mangelen på arbeidskraft mest utpreget for enkelte kategorier med høyere utdanning, herunder helsepersonell. Det ble også registrert mangel på arbeidskraft i tjenesteytende yrker og fagarbeidere innen bygg og anlegg. Ettersom sysselsettingsveksten i 1986 og 1987 i stor grad gjorde seg gjeldende i bygg og anlegg og privat

tjenesteyting, var mangelen på arbeidskraft spesielt sterk i Oslo-området og i enkelte av de andre større byene. Det var i første rekke den regionale fordelingen og kravene til spesielle yrkesmessige kvalifikasjoner i næringene med sterk vekst som bidro til de økte mistilpasningsproblemene i årene 1984 til 1986.

PRISER OG LØNNINGER

Prisutviklingen i Norge i 1987 var preget av økt innenlandsk kostnadsvekst, avgiftsøkninger og betydelige ettervirkninger av devalueringen i mai 1986. Veksten i nasjonalregnskapets prisindeks for innenlandsk bruk av varer og tjenester var 8,7 prosent i 1987, mot 7,3 året før. Prisveksten var imidlertid avtagende gjennom året. Avstanden mellom inflasjonsraten, målt ved konsumprisindeksen, i Norge og hos handelspartnerne var større i 1987 enn året før. Denne forskjellen avtok imidlertid endel utover i 1987.

Deflatoren for bruttonasjonalproduktet i nasjonalregnskapet viste en vekst på 6,9 prosent mot en prisnedgang i 1986 på 1,2 prosent. Nedgangen i 1986 skyldtes hovedsakelig oljeprisfallet. Av hovedkomponentene i nasjonalproduktet var det eksport- og importprisene som hadde lavest vekst ifjor. For eksportprisene var det særlig et kraftig prisfall på naturgass (40 prosent) som trakk ned prisveksten, mens det var betydelig prisvekst for viktige tradisjonelle eksportprodukter.

Som en følge av devalueringen i 1986 ble den gjennomsnittlige kronekursen rundt 3,5 prosent lavere i 1987 enn i 1986. Dette, sammen med en viss økt internasjonal prisstigningstakt, ga klart økte importpriser regnet fra 1986 til 1987. Men utviklingen endret seg betydelig gjennom året. Fram til første halvår 1987 var importprisutviklingen direkte preget av ettervirkninger av devalueringen. Utover i 1987 har denne effekten

blitt sterkt redusert, og mot slutten av 1987 var prisstigningen for import av tradisjonelle varer (regnet over 4 kvartaler) nær null.

PRISSTIGNING FOR HOVEDKOMponenter I NASJONALREGNSKAPET Prosent fra året før.

	1986	1987
Privat konsum	7,4	8,0
Offentlig konsum	6,7	9,1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	5,4	10,0
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	7,3	8,7
Eksport i alt	-16,9	-1,0
- tradisjonelle varer	-6,4	5,3
Import i alt	0,0	3,8
- tradisjonelle varer	1,0	4,4
Bruttonasjonalprodukt	-1,2	6,9

Høyest var prisstigningen for bruttoinvesteringer i fast realkapital med 10,0 prosent mot 5,4 prosent i 1986. Det var først og fremst den høye kostnadsbestemte prisstigningen på investeringer i bygninger og anlegg på 13,1 prosent (mot 7,0 prosent i 1986) som trakk opp vekstraten. Maskiner m.m. har høy importandel og ble derfor i mindre grad enn bygg- og anleggsinvesteringer rammet av den høye innenlandske kost-

nadsstigningen. For offentlig konsum var prisstigningen fra 1986 til 1987 på 9,1 prosent - klart høyere enn i 1986. Det var særlig kommunalt konsum som hadde høy prisstigning (9,9 prosent). Prisindeksen for offentlig konsum er i stor grad bestemt av lønnsutviklingen i offentlig sektor. Fra 1986 til 1987 var timelønnsveksten i offentlig forvaltning 9,8 prosent (inklusive overtid).

I løpet av 1987 har den innenlandske kostnadsveksten overtatt som viktigste prisdrivende faktor. Arbeidstidsforkortelsen og et meget stramt arbeidsmarked har ført til sterk lønnsvekst. Devalueringen i 1986 må også antas å ha bidratt til den høye lønnsveksten fra 1986 til 1987. I gjennomsnitt for hele økonomien vokste timelønningene med om lag 11,5 prosent mot rundt 10 prosent året før. Årslønnsveksten (timelønnsveksten korrigert for arbeidstidsforkorting og overtid) ble 7,4 prosent, klart lavere enn i 1986 da veksten var 10 prosent.

KONSUMPRISENE

Den offisielle konsumprisindeksen steg med 8,7 prosent fra 1986 til 1987 mot 7,2 året før. Prisveksten var imidlertid avtakende gjennom året, særlig i første halvår.

Den sesongjusterte, månedlige prisstigningsraten (regnet fra foregående måned) nådde en rekordhøy "topp" allerede sommeren 1986 - like etter devalueringen. Denne toppen var også påvirket av økte indirekte skatter. Like etter årsskiftet 1986/87 var prisveksten fra forrige måned igjen sterk på grunn av økte avgifter, justering av offentlige takster og økte oljepriser. I resten av året lå prisveksten fra forrige måned på et relativt lavt nivå, bortsett fra i september da det var slutt på et omfattende sesongsaig på klær og skotøy som hadde bidratt til å dempe prisstigningen i månedene før. Ved utgangen av 1987 så den underliggende veksttaket (sesongjustert og glattet månedlig prisvekst omregnet til

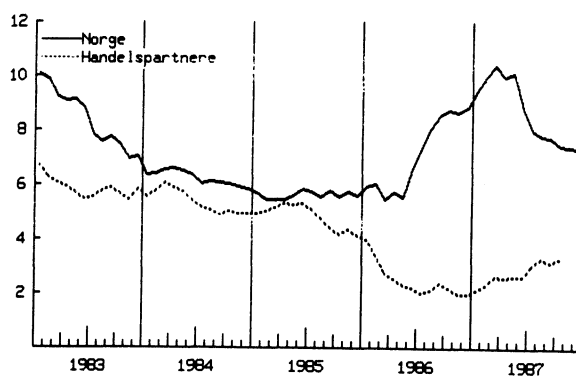
årlig rate) ut til å ligge på knapt 7 prosent - dvs. nær prisstigningstakten før devalueringen i 1986.

Målt som vekst over 12 måneder nådde veksttaket for konsumprisindeksen et toppunkt i mars 1987 med en stigning på 10,4 prosent. Utover våren og sommeren avtok den merkbart. Også i andre halvår fortsatte veksten å avta, men i noe langsommere takt.

Forskjellen i inflasjonsraten, målt ved konsumprisutviklingen mellom Norge og våre handelspartnere, økte fra 4,7 prosentpoeng i 1986 til 5,9 prosentpoeng i 1987 (målt med vektor fra valutakursindeksen). Vi må helt tilbake til 1980 for et år med lavere prisvekst i Norge enn hos våre handelspartnere. Målt over 12 måneder har avstanden vært økende siden sommeren 1985, da den var nede i 0,1 prosentpoeng. Økningen var særlig sterk etter devalueringen i mai 1986. Topunktet for differansen ble nådd i mars 1987 med hele 7,8 prosentpoeng sterkere prisstigning enn våre handelspartnere. Ved årsskiftet var avstanden kommet ned på ca. 4 prosentpoeng.

Dekomponeringsberegninger viser at oljeprisutviklingen i 1987, i motsetning til i 1986, ikke hadde prisdempende virkning. Forskjellen i bidraget fra denne komponenten fra 1986 til 1987 var nesten like stor som forskjellen i prisstigning i de to årene. Beregningene viser videre at prisbidraget fra importvarer (utenom oljeprodukter) ikke

KONSUMPRISVEKSTEN I PROSENT FRA SAMME MÅNED ÅRET FØR

har endret seg mye fra 1986 til 1987. Dette skyldes at den internasjonale prisstigning på viktige norske importvarer (særlig enkelte ferdigvarer) var noe sterkere samtidig som depresieringen av norske kroner var mindre fra 1986 til 1987 enn året før.

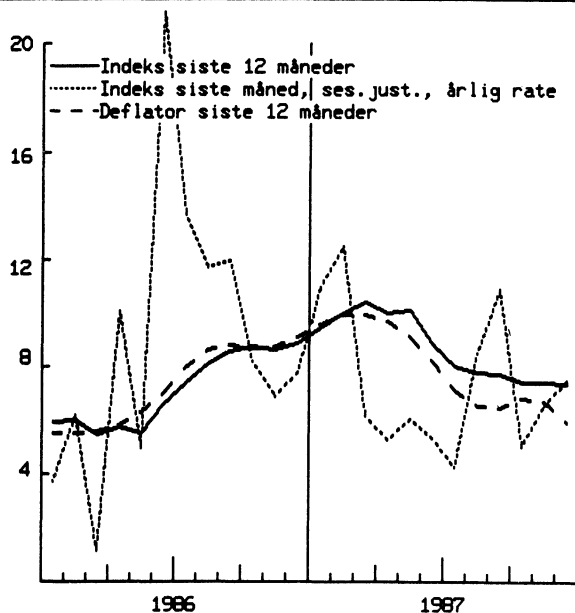
Den høye lønnsveksten, særlig i deler av privat tjenesteyting og skjermet industri, bidro i 1987 til økt prisvekst, mens beregninger tyder på at driftsmarginene i varehandel bare vokste moderat. Produktivitetsveksten ser ut til å ha vært noe høyere i 1987 enn i 1986. Dette trakk isolert sett i retning av lavere prisstigning i 1987 enn i 1986.

Avgiftsøkninger ga et marginalt lavere bidrag til prisstigning i 1987 enn i 1986, mens subsidiereduksjoner ga om lag like store prisstigningsimpulser i de to årene.

Økning i offentlig regulerte og avtalebestemte priser ga i 1987 klart sterkere bidrag til prisstigningen enn i 1986. Her var det særlig økt husleievekst som slo ut. Det økte rentenivået var en viktig faktor bak økningen i husleiene.

KONSUMPRISVEKST

Vekst i konsumprisindeksen og kvartalsregnskapets konsumdeflator. Prosent.

Deflatoren for privat konsum i det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viste klart lavere vekst i 1987 enn den offisielle konsumprisindeksen (8,0 prosent mot 8,7 prosent). Det detaljerte prismaterialet er det samme for disse to indeksene, så forskjellen skyldes ulikheter i vektgrunnlaget. I KNR er vektgrunnlaget basert på sammensetningen av konsumet i hvert enkelt kvartal, mens det i konsumprisindeksen er et gjennomsnitt av konsumsammensetningen de tre foregående årene. Eksempelvis har bilkonsumet i de siste kvartalene fått lavere vekt i KNR enn i konsumprisindeksen pga. kraftig redusert bilsalg. Siden prisstigningen på nye biler lå over gjennomsnittet for alle varer i 1987, trakk denne forskjellen i vektgrunnlaget isolert sett i retning av høyere prisstigning i konsumprisindeksen enn i deflatoren i KNR.

KONSUMPRISINDEKSEN ETTER KONSUMKATEGORI Prosentvis endring fra året før

	1985	1986	1987
I alt	5,7	7,2	8,7
Matvarer	6,5	9,2	7,6
Drikkevarer og tobakk ..	4,4	9,2	10,5
Klær og skotøy	7,2	8,9	8,9
Bolig, lys og brensel..	6,2	4,8	7,4
Møbler og husholdningsartikler	4,8	7,4	8,4
Helsepleie	6,4	7,2	5,5
Reiser og transport ...	3,7	6,0	11,4
Fritidssysler og utdanning	6,4	7,0	8,1
Andre varer og tjenester	6,0	8,1	8,2

Av delindeksene i konsumprisindeksen var det bare matvarer og helsepleie som hadde lavere stigning i 1987 enn i 1986. Den forholdsvis moderate prisstigningen for matvarer kan skyldes et markert prisfall på importerte matvarer uten norsk konkurranse (særlig kaffeprisene). For klær og skotøy var veksten like stor som i 1986, mens veksten

BEREGNEDE BIDRAG TIL KONSUMPRISSTIGNINGEN I ÅRENE 1984 - 1987

Bidrag fra	1984	1985	1986	1987
Offentlig regulerte og avtalebestemte priser:				
- jordbrukspriser	0,5	0,7	0,7	0,6
- husleie	0,9	0,5	0,6	0,7
- offentlig regulerte priser	0,7	0,6	0,5	0,8
Priser på importerte varer	1,7	1,7	1,8 ¹	2,0 ¹
Priser på norskprod. varer som konk. med import	0,3	0,2	0,3 ¹	0,3 ¹
Priser på oljeprodukter			-1,2	0,2
Kostnader som overveltes i priser:				
- lønninger	1,6	1,6	2,1	2,4
- produktivitet	-0,5	-0,1	0,0	-0,2
- driftsresultat	0,5	0,3	1,4	1,0
Økte avgifter	0,5	0,1	0,8	0,7
Reduserte subsidier	0,1	0,1	0,2	0,2
Konsumprisindeksen i alt	6,3	5,7	7,2	8,7

¹ Utenom virkningene av endrede priser på ulike oljeprodukter.

Bidraget fra driftsresultatet er beregnet residualt og er derfor mer usikkert enn de andre anslagene.

Ovenfor har en forsøkt å beregne hvilke bidrag ulike kostnadskomponenter isolert sett ga til veksten i konsumprisene. En slik oppdeling i komponenter kan gjøres på flere måter. En har her nyttet en oppdeling som følger av den makroøkonomiske modellen MODIS IV. I prisdelen av denne modellen er varene som inngår i konsumprisindeksen, delt i fire hovedgrupper:

- Varer hvor prisene i høy grad reguleres eller påvirkes av det offentlige, blant annet jordbruksvarer, kollektivtransport, elektrisitet og husleie.
- Varer som importeres og som derfor får sine priser bestemt internasjonalt.
- Norskproduserte varer med sterk priskonkurranse fra utenlandske produsenter.

- Varer som i stor grad er skjermet fra internasjonal priskonkurranse og hvor økte kostnader ved produksjon slår ut i høyere priser.

Utviklingen i offentlig regulerte priser, priser på importerte varer og priser på norskproduserte varer som konkurrerer med import påvirker utviklingen i konsumprisindeksen på to måter: Dels ved at varene anvendes direkte til konsum, og dels ved at de inngår som vareinnsats i produksjonen av skjermede produkter hvor de representerer et kostnadselement som slår ut i prisene.

Utviklingen i lønninger og driftsresultat påvirker også prisutviklingen på de skjermede produkter. Bedringer i produktiviteten bidrar til å dempe prisstigningen.

for alle de øvrige seks delindeksene var sterkere i 1987 enn i 1986. Særlig markert økt prisvekst var det for bolig, lys og brensel og for reiser og transport. Det økte rentenivået samt utflating i oljeprisene etter fall i 1986 er viktige faktorer her.

I konsumprisindeksen var det helsepleie som hadde lavest prisstigning i 1987 (5,5 prosent). Sterkest var stigningen for delindeksene reiser og transport (11,4 prosent) og drikkevarer og tobakk (10,5 prosent). For reiser og transport medvirket sterkt økte forsikringspremier og høy vekst i prisene på nye biler til økningen. Prisutviklingen for drikkevarer og tobakk var til en viss grad et resultat av økte avgifter. De øvrige varegrupper hadde i 1987 vekstrater nær konsumprisindeksen i alt.

LØNNSUTVIKLINGEN

Timelønnsveksten i økonomien som helhet var etter foreløpige og usikre anslag ca. 11,5 prosent fra 1986 til 1987. Året før var veksten rundt 10 prosent.

Arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar 1987 har etter foreløpige beregninger redusert den gjennomsnittlige normalarbeidstid i økonomien som helhet med rundt 3 prosent. Lønnsveksten pr. normalårsverk ble derfor ca. 8 prosent fra 1986 til 1987 mot 10 prosent året før. Det var betydelig vekst i bruken av overtid slik at årslønnsveksten (lønnsveksten pr. normalårsverk regnet eksklusive overtid) ble rundt 7,5 prosent.

Det var betydelige variasjoner i lønnsutviklingen mellom de ulike næringer ifølge tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Industrierbeiderne hadde etter foreløpige anslag en timelønnsvekst på hele 16 prosent fra 1986 til 1987. Lønnsveksten pr. normalårsverk regnet eksklusive overtid, årslønnsveksten, anslås til knapt 9 prosent. Funksjonærene i industrien fikk en

klart lavere timelønnsvekst enn arbeiderne, ca. 11,5 prosent. Årslønnsveksten ble knapt 8 prosent.

Det fortsatt stramme arbeidsmarkedet kombinert med høy aktivitet i bygge- og anleggsbransjen førte til fortsatt sterk lønnsvekst i denne sektoren. Timelønnsveksten i 1987 for funksjonærer og arbeidere under ett anslås til vel 16 prosent og årslønnsveksten til ca. 9,5 prosent.

Lavest årslønnsvekst i 1987 hadde bank- og forsikringsansatte, ansatte i varehandel, landtransport og hotell- og restaurantdrift, samt endel grupper innen offentlig forvaltning. I skjermet næringsvirksomhet var det, i tillegg til i bygg og anlegg, høy årslønnsvekst i forretningsmessig tjenesteyting (9,5 prosent).

Lønnsglidningen for arbeidere i LO/NAF-området (industri, bygge- og anleggsvirksomhet, transportvirksomhet og oljevirksomhet) var meget høy i slutten av 1986, og den var fortsatt høy i 1987. Fra 3. kvartal 1986 til 3. kvartal 1987 var glidningen (timelønnsvekst korrigert for reduksjon i faktisk normalarbeidstid og for andre tariffmessige tillegg) på 8,7 prosent. For 1987 som helhet var glidningen for denne gruppen knapt 8 prosent, omtrent som året før. Vi må helt tilbake til 1980/81 for å finne tilsvarende høye glidningstall som de to siste årene. Mesteparten av variasjonene i lønnsvekst mellom arbeidere i ulike bransjer i industrien i 1987 skyldtes de store variasjonene i glidningen. Det meget stramme arbeidsmarkedet og stor mangel på visse typer faglært arbeidskraft må antas å være en viktig drivkraft bak den høye lønnsglidningen.

Lønnsoverhenget fra 1987 til 1988 varierer fra 0,1-0,4 prosent i offentlig sektor og bank og forsikring til 3-3,5 prosent for arbeidere i LO/NAF-området. I gjennomsnitt er overhenget til 1988 klart lavere enn det var til 1987. Årsaken til dette er at en større del av tilleggene i 1987 ble gitt tidligere på året enn i 1986. Dette kan

LØNNSØKNING ETTER NÆRING.
 Prosentvis vekst 1986-1987

	Pr. timeverk		Pr. normalårsverk		Overheng	
	I alt	Ekskl. overtid	I alt	Ekskl. overtid (Årslønn)	Til 1987	Til 1988
Alle næringer	11,4	11,2	8,0	7,4	4,5	1,6
Fastlands- Norge	11,6	11,4	8,2	7,6	4,5	1,6
Industri	14,6	14,3	9,4	8,5	4,6	3,0
Arbeidere	16,1	15,7	10,2	8,9	4,8	3,3
Funksjonærer	11,4	11,3	8,1	7,8	4,1	2,6
Bygg og anlegg	16,1	15,6	10,7	9,4	4,9	3,9
Forretn.messig tjenesteyting	9,4	9,5	9,3	9,5	4,3	3,3
Bank og forsikr.	5,7	5,6	6,0	5,6	2,5	0,4
Hotell og rest.	11,7	11,6	8,3	8,0	4,9	1,8
Varehandel	10,4	10,3	5,8	5,5	3,1	1,5
Offentlig forvaltning	9,8	9,6	7,8	7,4	5,0	0,1

bidra til å dempe lønnsveksten fra 1987 til 1988. På den annen side vil flere grupper - bl.a. bank- og forsikringsansatte - starte med betydelige tillegg fra 1. januar 1988. Det er også gitt visse tillegg for offentlig ansatte.

Alt i alt må 1987 sies å ha vært et eksepsjonelt år lønsmessig. Veksten i årslønningene ble riktig nok lavere enn året før, men på grunn av arbeidstidsforkortningen steg timelønningene og dermed lønnskostnadene meget sterkt i en rekke næringer.

INNTEKSTUTVIKLING

For å gi uttrykk for den inntekt som tilfaller arbeidskraft og kapital beregnes det i nasjonalregnskapet en faktorinntekt, både for landet som helhet og for hver næring. Faktorinntekten beregnes som bruttonasjonalprodukt (bruttoprodukt for alle næringene) fratrukket kapitalslit og netto indirekte skatter. Den deles i lønnskostnader og restposten driftsresultat. Lønnskostnadene omfatter lønn (inklusive sosiale utgifter) til lønnstakere samt arbeidsgiveravgift til folketrygden og andre trygdeordninger. Driftsresultatet utgjør den beregnede inntekt av

kapital i produksjon og eierens egen arbeidsinnsats og gir ikke uttrykk for lønnsomhet i bedriftsøkonomisk forstand, idet en bl.a. ikke korrigerer for direkte skatter og finansielle kostnader.

Det må tas forbehold om at usikkerheten som hefter ved foreløpige tall kan gi store utslag i residualstørrelsene faktorinntekt og driftsresultat. Usikkerheten er så stor at en har valgt å ikke publisere detaljerte inntektstall etter næring for 1987 så kort tid etter årets utløp. Inntektstallene gis

kun for Norge totalt og for fastlands-Norge (alle næringer utenom oljevirkksomhet og utenriks sjøfart).

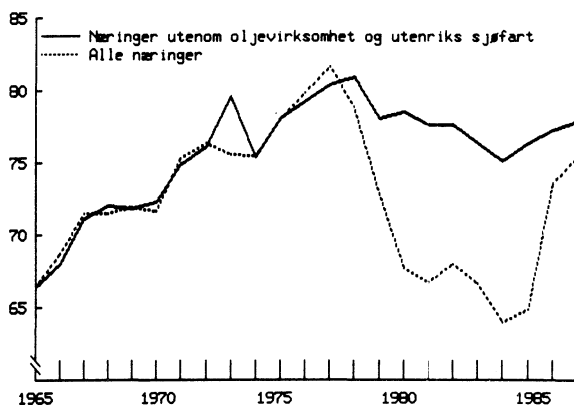
BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER INNTEKTSART		
	1987 Milliarder kroner	Prosentvis endring fra 1986
Bruttonasjonal- produkt	559,1	8,4
Kapitalslit	81,4	9,5
Indirekte skatter, netto	73,8	3,4
Faktorinntekt	403,7	9,0
Lønnskostnader	304,9	11,7
Driftsresultat	98,8	1,6
Alle næringer utenom oljevirkksomhet og utenriks sjøfart (fastlands-Norge):		
Bruttoprodukt	494,9	10,3
Faktorinntekt	374,6	11,3
Lønnskostnader	292,4	12,4
Driftsresultat	82,2	7,3

De foreløpige nasjonalregnskapsberegningene viser at bruttonasjonalprodukt målt i verdi økte 8,4 prosent fra 1986 til 1987. Kapital-slit har økt i underkant av 10 prosent, mens netto indirekte skatter har økt vel 3 prosent. Faktorinntekten har økt fra 370,3 milliarder kroner i 1986 til 403,7 milliarder i 1987, en økning på 9,0 prosent.

De totale lønnskostnadene er anslått til 304,9 milliarder kroner i 1987. Det tilsvarende en økning på 11,7 prosent fra 1986, mens økningen fra 1985 til 1986 var på 13,8 prosent.

Driftsresultatet er beregnet til 98,8 milliarder kroner, en økning på 1,6 prosent fra 1986.

LØNSKOSTNADSANDEL FOR ALLE NÆRINGER OG NÆRINGER UTENOM OLJEVIRKSOMHET OG INNENRIKS SJØFART
I prosent av faktorinntekt.

Faktorinntekt, lønnskostnader og driftsresultat for fastlands-Norge

Næringer utenom oljevirkksomhet og utenriks sjøfart har hatt en noe sterkere inntektsvekst enn Norge som helhet. For fastlands-Norge var veksten i faktorinntekten 11,3 prosent fra 1986 til 1987, som er over 2 prosentpoeng høyere enn veksten i faktorinntekt for Norge. De foreløpige og noe usikre beregningene indikerer at skjermet industri og bygge- og anleggsvirkksomhet har hatt særlig sterk vekst i faktorinntekten. Også privat tjenesteyting og hjemmekonkurrerende industri ser ut til å ha kommet ut med sterk faktorinntektsvekst, mens tallene tyder på at utekonkurrerende industri har hatt en nedgang i faktorinntekt fra 1986 til 1987.

Veksten i lønnskostnader for næringer utenom oljevirkksomhet og utenriks sjøfart er anslått til 12,4 prosent i forhold til året før. Dette er 0,7 prosentpoeng høyere enn for Norge som helhet. Det var særlig en lav vekst i lønnskostnadene i utenriks sjøfart som ga denne forskjellen. Lønnskostnadene som andel av faktorinntekten var 78 prosent for fastlands-Norge. Dette er noe høyere enn lønnskostnadsandelen de foregående år, og tilsvarende andelen i begynnelsen av 1980-årene. Etter noen år der forskjellen i lønnsandelene for fastlands-Norge og Norge totalt var relativt store, har andelen de to siste årene nærmet seg hverandre. I 1987

var lønnsandelen for fastlands-Norge 2,5 prosentpoeng høyere enn for Norge totalt.

Driftsresultatet for fastlands-Norge er anslått til 82,2 milliarder kroner, en vekst på 7,3 prosent fra 1986. Dette er 2 prosentpoeng lavere enn veksten i driftsresultatet fra 1985 til 1986. Hvis forutsetningene om lønnskostnadene holder, kan det se ut som om skjermet industri og bygge- og anleggssektoren har fått en særlig sterk økning i driftsresultatet. Det er ellers forhold som indikerer at hjemmekonkurrerende industri forbedret driftsresultatet fra året før, mens utekonkurrerende industri etter all sannsynlighet fikk vesentlig lavere driftsresultat enn i 1986. Lavere driftsresultat i forhold til året før ble det trolig også i varehandelen.

DISPONIBEL INNTEKT OG SPARING FOR NORGE

Mens bruttonasjonalproduktet er et uttrykk for den samlede verdiskapningen i landet i løpet av året, viser disponibel inntekt for Norge hva landet har til disposisjon til privat og offentlig konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge framkommer ved at bruttonasjonalproduktet i løpende priser fratrekkes kapitalslit og nettooverføringer til utlandet i form av renter, aksjeutbytte og stønader.

De foreløpige beregningene for 1987 viser at disponibel inntekt for landet var 461,7 milliarder kroner, 8,3 prosent høyere enn året før. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester, dvs. en prisindeks for konsum og nettorealinvestering, gir dette en svakt lavere disponibel realinntekt i forhold til 1986. For 1986 falt disponibel realinntekt med 5,7 prosent.

Endring i disponibel realinntekt kan dekomponeres i bidrag fra henholdsvis innenlandsk produksjonsvekst, endring i rente og stønadsbalansen, og endring i bytteforholdet (forholdet mellom eksport- og importpriser)

BIDRAG TIL VEKST I DISPONIBEL REALINNTEKT FOR NORGE

Prosentvis endring fra året før

	1986	1987
Disponibel realinntekt for Norge	-5,7	-0,3
Bidrag fra:		
Produksjonsvekst	4,1	1,5
Endring i bytteforhold	-9,8	-1,7
Endring i rente- og stønadsbalansen	0,0	-0,1

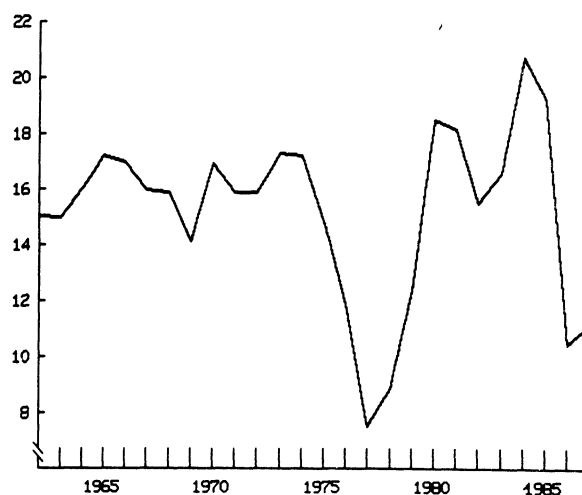
overfor utlandet.

Forverringen av bytteforholdet trakk disponibel realinntekt for Norge ned med 1,7 prosent i 1987 mot nær 10 prosent året før, hovedsakelig på grunn av oljeprisfallet. Foreløpige nasjonalregnskapsberegninger viser en prisstigning på samlet import i 1987, mens samlet eksport har hatt prisnedgang. Prisnedgangen på eksporten skyldtes i vesentlig grad nedgang i prisen på naturgass og på transporttjenester i utenriks sjøfart. Utviklingen i bytteforholdet for tradisjonelle varer bidro imidlertid positivt.

I 1987 ga innenlandsk produksjonsvekst et

SPARERATEN FOR NORGE

Sparing i prosent av disponibel inntekt for Norge.

positivt bidrag på 1,5 prosent til oppgangen i landets disponible realinntekt, noe som er 2,6 prosentpoeng lavere enn i 1986.

Sparingen for Norge - disponibel inntekt fratrukket privat og offentlig konsum - økte med 6,5 milliarder kroner fra 1986 til 1987. Deflatert med samme prisindeks som disponibel inntekt, gir det en økning i den reelle sparingen i Norge med nærmere 6 prosent fra året før. Dette innebærer at spareren i Norge (sparing i prosent av disponibel inntekt) økte fra 10,5 prosent i 1986 til 11,1 prosent i 1987.

Det bør påpekes at slik sparing for Norge er definert ovenfor er sparing det samme som summen av netto realinvestering (økning av produksjonskapitalen) og netto finansinvestering (økning av netto fordringer på utlandet). Det er ikke tatt hensyn til omvurderinger av f.eks. petroleumsreservene, andre naturressurser og utenlandsgjelden.

OLJEINNTTEKTENE

Inntektene fra olje- og gassproduksjonen i Nordsjøen økte sterkt fram til 1985, da verdiskapningen, målt ved bruttoproduktet i utvinning av råolje og naturgass, utgjorde vel 90 milliarder kroner. På grunn av det sterke fallet i oljeprisen, sank bruttoproduktet til vel 50 milliarder kroner i 1986. Gjennomsnittlig oljepris steg noe fra 1986 til 1987, og produksjonen økte. Gassproduksjonen var tilnærmet uendret, mens gassprisene falt i 1987 som følge av etterslepet i forhold til oljeprisene. Alt i alt steg derfor bruttoproduktet bare svakt til knapt 52 milliarder kroner i 1987. Norges oljeinntekter utgjøres av bruttoproduktet i alle oljeselskaper som opererer på norsk kontinentalsokkel fratrukket aksjeutbytte som utenlandske selskaper tar ut av landet.

Den meravkastningen, sammenliknet med annen virksomhet, som olje- og gassvirksomheten gir Norge som nasjon, kalles gjerne olje-

renten. Denne kan beregnes som den delen av de samlede produksjonsinntektene ved utvinning av olje og gass som oppnås utover løpende produksjonskostnader og en normal avkastning på investert kapital. Metoden innebærer at en ser bort fra at flere innsatsfaktorer som brukes i olje- og gassutvinningen, herunder utenlandsk eid kapital, antakelig får en høyere belønning enn de ville fått i en annen næringsvirksomhet. De kan derfor i noen grad sies å motta en del av oljerenten.

OLJEINNTTEKTENE 1977-1987

	Brutto- produkt i utvinnings- sektoren	Olje- rente	Oljerentens andel av bruttonasjo- nalproduktet
	Milliarder kroner		Prosent
1977	7,4	2,8	1 1/2
1978	12,8	7,0	3
1979	20,8	13,6	5 1/2
1980	41,1	31,8	11
1981	50,1	36,5	11
1982	55,7	37,8	10 1/2
1983	67,3	48,0	12
1984	83,8	59,5	13
1985	90,7	63,3	12 1/2
1986	50,7	17,9	3 1/2
1987	51,6	16,1	3

Om en setter den normale avkastningen på investert kapital til 7 prosent, som svarer omtrent til gjennomsnittlig avkastningsrate på industrikapital de siste ti år, viser foreløpige beregninger at oljerenten ble vel 16 milliarder kroner i 1987. Dette er en nedgang på nesten 2 milliarder kroner fra "kriseåret" 1986. Oljerenten utgjorde i 1987 om lag 3 prosent av bruttonasjonalprodukt. Sammenliknet med toppåret 1985 var oljerenten redusert med om lag 3/4 målt i faste priser og som andel av bruttonasjonalproduktet med nesten 10 prosentpoeng. Dette betyr at Norges "arbeidsfrie" inntekt fra olje- og gassvirksomheten er falt fra 16 000

til 4 000 kroner pr. innbygger i dagens kroneverdi.

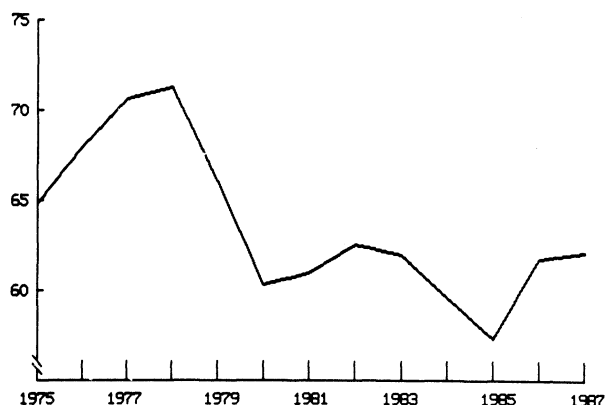
Den samlede kapitalbeholdningen i utvinningssektoren var på om lag 150 milliarder kroner ved utgangen av 1987. Inntektene til private selskaper og staten i form av avkastning på investert kapital, skatter og avgifter, om lag 27 milliarder kroner, utgjorde dermed om lag 18 prosent av kapitalbeholdningen.

HUSHOLDNINGENES INNTEKTER

Inntekt i husholdningssektoren er definert som lønn, driftsresultat (inntekt av selvstendig næringsvirksomhet og beregnet avkastning på egen bolig), renteinntekter, stønader (pensjoner og andre trygdeordninger) og andre inntekter (aksjeutbytte, forsikringserstatninger og overføringer fra utlandet). Som fradrag ved beregning av disponibel inntekt kommer direkte skatter og trygdepremier, renteutgifter og andre utgifter. Den disponible inntekten i husholdningssektoren kan anvendes til privat konsum og sparing.

For å beregne disponibel realinntekt må en korrigere for prisendringer på de varer og tjenester den disponible inntekten kan brukes til. Utviklingen i disponibel realinntekt for en husholdning blir dermed i

HUSHOLDNINGENES ANDEL AV DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE.
Prosent.

hovedsak bestemt av den nominelle inntektsutviklingen, skatteendringer, utvikling i renteinntekter og -utgifter og prisutviklingen.

Så kort tid etter årets utløp er statistikkgrunnlaget for å beregne de ulike komponentene i disponibel inntekt dårlig, og det hefter derfor stor usikkerhet ved anslagene. For 1987 er det særlig stor usikkerhet knyttet til anslagene på renteutgifter og -inntekter, og tallene må tolkes med stor forsiktighet.

HUSHOLDNINGENES INNTEKTER OG UTGIFTER Milliarder kroner.

	1986	1987
Inntekter	435,8	489,0
Lønn og arbeidsgiveravgift til folke-trygden m.v.	272,8	..
Driftsresultat	46,9	..
Renteinntekter	27,8	..
Stønader fra det offentlige	81,5	..
Andre inntekter	6,8	..
Utgifter	172,3	201,4
Direkte skatter og trygdepremier	126,1	..
Renteutgifter	41,3	..
Andre utgifter	4,9	..
Disponibel inntekt	263,5	287,6
Vekst i disponibel realinntekt (prosent fra året før)	2,0	1,1
Vekst i disponibel realinntekt pr. husholdning (prosent fra året før)	1,3	0,4

Ifølge de foreløpige beregningene for 1987, vokste disponibel inntekt for husholdningene med om lag 24 milliarder kroner som er i overkant av 9 prosent fra året før. Dispo-

nibel inntekt pr. husholdning er anslått til vel 173 000 kroner eller mellom 13 000 og 14 000 kroner mer enn i 1986.

Husholdningenes andel av disponibel inntekt for Norge var 62,3 prosent i 1987. Dette er en svak oppgang fra 1986 da andelen var 61,8 prosent.

Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum, økte disponibel inntekt i husholdningssektoren med 1,1 prosent fra 1986 til 1987 mot 2 prosent fra 1985 til 1986. Regnet pr. husholdning vokste disponibel realinntekt 0,4 prosent fra 1986 til 1987, mens den økte 1,3 prosent året før.

Lønnsinntektene i husholdningssektoren antas å ha økt mellom 15.000 og 16.000 kroner pr. husholdning eller bortimot 10 prosent. Også den delen av bedriftenes driftsresultat som tilfaller husholdningene ser ut til å ha vokst, men prosentvis mindre enn lønnsinntekten. Trygdeutbetalinger (stønader) pr. husholdning har i motsetning til i 1986 økt prosentvis mer enn lønningene, og den gjennomsnittlige veksten anslås til i underkant av 11 prosent. Gjennomsnittlige renteinntekter for husholdningene er beregnet til vel 21.000 kroner i 1987. Dette er en økning

på over 25 prosent i forhold til året før. Beregningene tyder på at høyere rentesatser bidrar med om lag halvparten av inntektsøkningen.

Renteutgiftene ser ut til å ha økt prosentvis noe svakere enn renteinntektene. Regnet pr. husholdning økte renteutgiftene fra om lag 25.000 kroner i 1986 til i overkant av 31.000 kroner i 1987 eller knapt 25 prosent. Med forbehold om eventuelle svakheter i de foreløpige beregningene, tyder det på at veksten i husholdningenes gjennomsnittlige renteutgifter har avtatt. En økning i renteutgiftene pr. husholdning i 1987 på knapt 25 prosent er 10 prosentpoeng lavere enn økningen fra 1985 til 1986. Mellom 35 og 40 prosent av de økte renteutgiftene kan tilskrives økte rentesatser.

Ordinære inntekts- og formuesskatter vokste gjennomsnittlig 14 prosent pr. husholdning i 1987. Dette er noe høyere prosentvis vekst enn året før.

Husholdningenes sparerate er beregnet til -3 prosent i 1987 mot -6,2 prosent i 1986. Det understrekes at det hefter stor usikkerhet til en residualbestemt størrelse som sparingen.

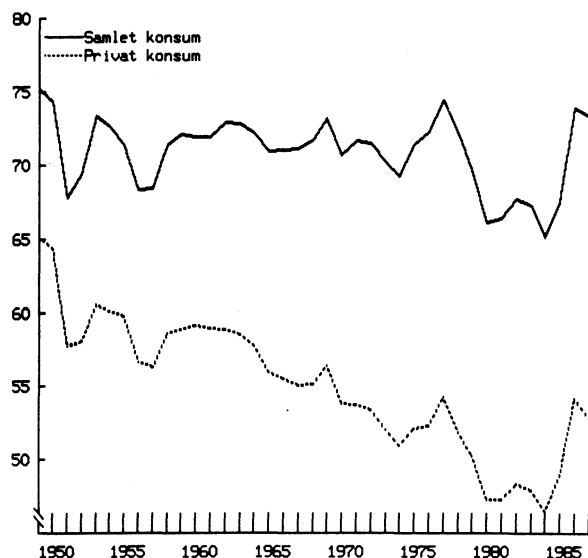
KONSUM

Etter to år med sterk vekst i totalt konsum (privat og offentlig) har utviklingen snudd, og foreløpige nasjonalregnskapsberegninger viser en volumnedgang fra 1986 til 1987 på 0,7 prosent mot 5,1 prosent økning fra 1985 til 1986. Det er første gang etter 1950 at det samlede konsumet har falt i forhold til året før.

Totalt konsum målt som andel av BNP i løpende priser er anslått til 73,4 prosent i 1987 mot 74 prosent i 1986. Selv om konsumandelen gikk noe ned fra 1986 til 1987, må vi helt tilbake til 1977 for å finne tilsvarende høye konsumandeler.

Privat konsum gikk ned med 1,9 prosent i 1987, mens foreløpige anslag viser en volumøkning på 2,7 prosent for offentlig konsum. Dette står i kontrast til de tre foregående år da privat konsum vokste raskere enn offentlig konsum. 1987 er det første året siden 1978 og det andre siden 1950 med nedgang i privat konsum.

Privat konsums andel av BNP i løpende priser er anslått til 53,0 prosent i 1987, som er klart høyere enn andelen i årene 1980-1985, men 1,2 prosentpoeng lavere enn andelen i 1986. I perioden 1980-1985 varierte den private konsumandelen mellom 46,6 prosent og

KONSUM SOM ANDEL AV BRUTTONASJONALPRODUKT (BNP).
Prosent.

49,1 prosent.

Målt som andel av BNP i løpende priser utgjorde offentlig konsum 20,5 prosent i 1987 som er det høyeste som er registrert etter 1950. I 1986 var denne andelen 19,8 prosent.

UTVIKLING I PRIVAT OG OFFENTLIG KONSUM
Prosentvis volumendring fra året før*

	Privat konsum	Offentlig konsum	Konsum i alt
1981	0,9	6,1	2,3
1982	1,7	4,0	2,4
1983	1,5	4,6	2,4
1984	2,7	2,5	2,6
1985	10,3	3,4	8,3
1986	5,8	3,1	5,1
1987	-1,9	2,7	-0,7

* Merk at volumvekstratene i alle tabeller er basert på tall i faste 1986-priser. Tidligere publiserte vekstrater for 1986 og årene før, er basert på tall i faste 1980-priser.

OFFENTLIG KONSUM

Ifølge foreløpige beregninger vokste offentlig konsum i faste priser med 2,7 prosent fra 1986 til 1987 mot 3,1 prosent fra 1985 til 1986.

Kommunalt konsum vokste med anslagsvis 2,1 prosent fra 1986 til 1987, 0,7 prosentpoeng mindre enn året før. Til tross for arbeidstidsforkortelsen økte aktiviteten i kommuneforvaltningen, målt i antall utførte timerverk, markert på årsbasis. Antall sysselsatte personer i kommunesektoren økte etter foreløpige beregninger med rundt 3,5 prosent, og i tillegg var det en økning i bruken av overtid i 1987.

Veksten i statlig sivil konsum er beregnet til 2,4 prosent i 1987 mot 5,0 prosent året før. Militært konsum er anslått å øke med 5,5 prosent i 1987, mens veksten i 1986 var 1,7 prosent. Militært konsum inkluderer også utgifter i forbindelse med sivil beredskap; blant annet kostnader ved lagring av olje, iverksatt for å stabilisere oljeprisene i 1987.

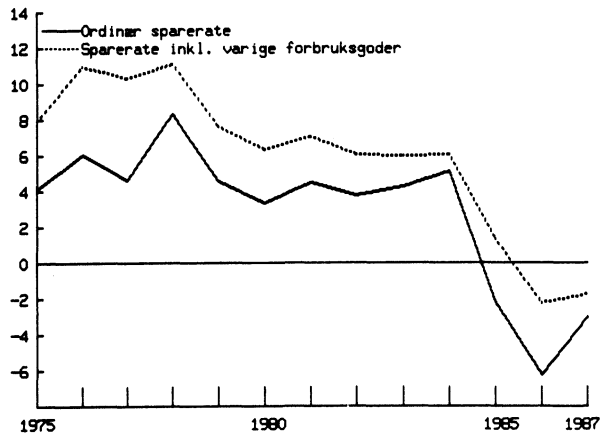
PRIVAT KONSUM

Etter en sterk vekst i det private konsumet i 1985 og 1986 viser foreløpige nasjonalregnskapstall en volumnedgang for konsumet i 1987 på om lag 2 prosent. Det var et betydelig fall i varekonsumet, særlig i konsumet av varige goder, som ga denne nedgangen, mens tjenestekonsumet hadde omtrent samme vekstrate som året før. Mot slutten av 1987 viste imidlertid nedgangen i konsumet tegn til utflatning. Dette kan være en indikasjon på at bunnen for konsumutviklingen nå er i ferd med å bli nådd.

Samtidig med at konsumet gikk ned vokste husholdningenes realdisponible inntekter med i overkant av 1 prosent i 1987. Dette førte til at husholdningenes sparerate steg fra

SPARERATEN

Husholdningenes sparerate med og uten sparing i varige forbruksgoder (sparing i prosent av disponibel inntekt).

bunnivået på om lag -6 prosent i 1986 til om lag -3 prosent i 1987. Reduksjonen i konsumet var derfor ikke tilstrekkelig til å sikre en positiv sparerate. I likhet med i 1985 og 1986 fikk dermed husholdningene økt sine gjeldsforpliktelser i 1987.

PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra året før.

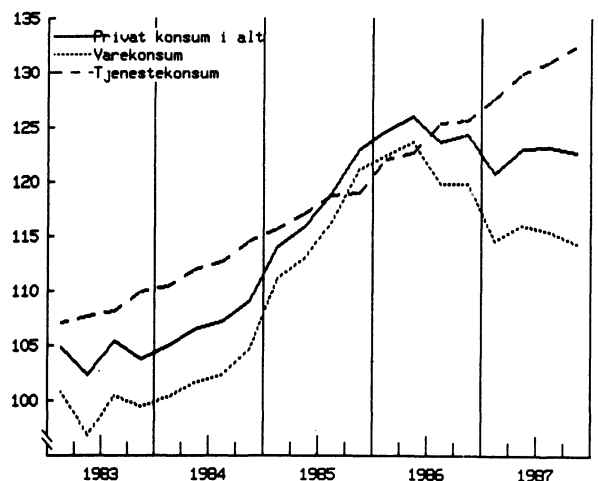
	1986	1987
Varer	5,5	-5,5
- varige forbruksgoder	6,9	-19,3
- andre varer	5,1	-1,7
Tjenester	5,3	5,1
- bolig	5,4	4,1
- andre tjenester	5,3	5,6
Spesifisert konsum	5,5	-2,4
+ Nordmenns konsum i utlandet	10,6	5,9
- Utlendingers konsum i Norge	5,5	1,7
Privat konsum	5,8	-1,9

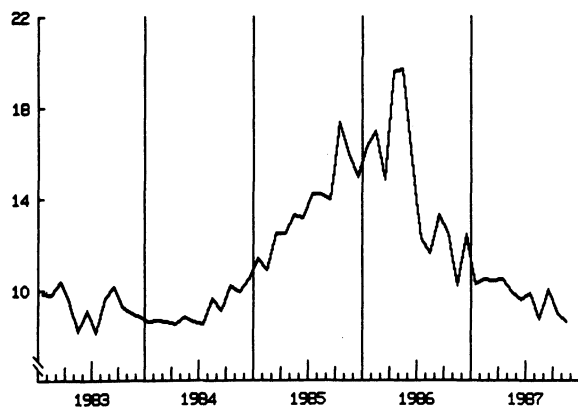
Varekonsumet

Varekonsumet falt ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med om lag 5.5 prosent i

1987 i forhold til nivået i 1986 etter en like stor vekst det foregående år. En stor del av denne utviklingen kan forklares med sviktende salg av varige forbruksgoder, men konsumet av ikke-varige goder bidro også til nedgangen. Mot slutten av 1987 var det tegn til at nedgangen i konsumet av varige forbruksgoder flatet ut, mens tendensen for de ikke-varige forbruksgodene fortsatt var negativ. Kjøpet av varige forbruksgoder lå i 1987 nesten 20 prosent under nivået for 1986, som var et år med uvanlig høyt konsum av varige goder. Utviklingen i kjøpet av egne transportmidler, møbler og elektriske artikler og varige fritidsvarer bidro alle til nedgangen i 1987, men svikten var særlig markert i kjøpet av egne transportmidler.

En viktig indikator for kjøpet av varige forbruksgoder er antall personbiler som blir registrert for første gang. Etter en sterk oppgang gjennom 1985 og begynnelsen av 1986, har vi i 1987 hatt en betydelig nedgang i førstegangsregistreringen av personbiler. I løpet av de 11 første månedene av 1987 ble det førstegangsregistrert om lag 55.000 færre personbiler enn i samme tidsrommet året før, dvs en nedgang på 33 prosent. Registreringstallet de 11 første månedene i 1987 lå likevel over nivået for tilsvarende tidsrom i normalåret 1984. Nedgang gjennom

PRIVAT KONSUM
1980=100. Sesongjustert.

REGISTRERTE NYE PERSONBILER
1000 stk. Sesongjustert.

året førte imidlertid til at registreringstallet ved slutten av 1987 kom ned på 1984 nivået.

For møbler og elektriske artikler og for

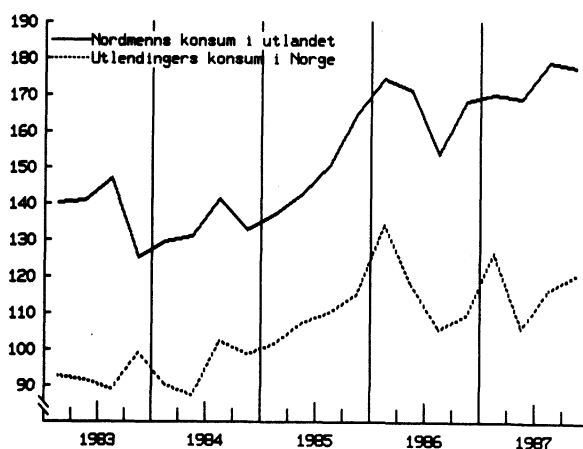
VAREKONSUMET		
Privat konsum av varer 1 1987. Prosent.		
Varegrupper	Andel av totalt privat konsum	Volumendring fra 1986
Matvarer	18,4	-2,9
Drikkevarer og tobakk	6,6	3,8
Klær og skotøy	7,2	-10,9
Elektrisitet	5,4	1,2
Brensel	0,8	2,2
Driftsutgifter, egne transportmidler	5,0	2,4
Kjøp av egne transportmidler	5,9	-30,2
Møbler og elektriske artikler	4,9	-4,4
Varige fritidsvarer	1,7	-12,9
Andre fritidsvarer	4,6	1,2
Andre husholdningsvarer	1,7	3,8
Andre varer	3,5	-0,6
I alt	65,6	-5,5

varige fritidsvarer var konsumnedgangen på henholdsvis 4,4 og 12,9 prosent fra 1986 til 1987. Det var imidlertid en ulik utvikling i nedgangen gjennom året for disse to undergrupper av varige konsumgoder. For møbler og elektriske artikler forsterket nedgangen seg, mens det motsatte var tilfellet for varige fritidsvarer.

For ikke-varige forbruksgoder viser foreløpige tall en nedgang i konsumet fra 1986 til 1987 på om lag 2 prosent. De fleste endringsratene for undergruppene er beskjedne. Ett unntak er varegruppen klær og skotøy der nedgangen har vært på over 10 prosent sammenlignet med 1986. For drikkevarer og tobakk, elektrisitet, brensel, driftsutgifter for egne transportmidler og for andre husholdningsvarer har det imidlertid vært en viss vekst.

Tjenestekonsumet

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall lå tjenestekonsumet i 1987 omlag 5 prosent over nivået for 1986. Det var vekst både for boligtjenester og for andre tjenester. For samtlige av underkomponentene i gruppen andre tjenester var det konsumvekst fra 1986 til 1987. Sterkest var økningen for diverse transporttjenester hvor konsumet av tele-tjenester inngår som en viktig faktor. Det må imidlertid understrekes at den anslåtte

KORREKTJONSPOSTER.
1980=100. Sesongjustert.

TJENESTEKONSUMET		
Privat konsum av tjenester i 1987.		
Prosent.		
Tjenestegrupper	Andel av totalt pri- vat konsum	Volum- endring fra 1986
Bolig	11,0	4,1
Hotell- og restaurantutgifter	4,6	5,5
Offentlige og private transport- tjenester	4,7	7,2
Helsepleie	3,7	5,3
Skolegang og kultu- relle aktiviteter	2,1	3,9
Diverse hushold- ningstjenester	1,3	3,1
Diverse andre tjenester	2,9	5,9
I alt	30,2	5,1

veksten for tjenestekonsumet må tolkes med stor forsiktighet siden det er betydelig usikkerhet knyttet til de anvendte vekst-indikatorene.

Det har vært vekst både i nordmenns konsum i utlandet og i utlendingers konsum i Norge fra 1986 til 1987. Veksten var imidlertid sterkest for nordmenns konsum i utlandet. For utlendingers konsum i Norge har veksten tiltatt, mens det motsatte har vært tilfelle for nordmenns konsum i utlandet.

Faktorer bak konsumutviklingen

En stor del av variasjonen i husholdningenes sparerate de siste årene kan forklares ved variasjonen i kjøpet av varige forbruks-goder. I årene 1985 og 1986 lå anskaffelsen av varige goder på et meget høyt nivå. Husholdningenes inntekter strakk ikke til for å finansiere det rekordstore kjøpet av varige goder og sparingen ble negativ for husholdningssektoren sett under ett.

Faktorene bak utviklingen i 1985 og 1986 er ikke tilstrekkelig klarlagt. Høy vekst i disponible inntekter og forventninger om at denne utviklingen ville fortsette framover har trolig bidratt til at husholdningene har ønsket en sterk økning i sine beholdninger av varige forbruks-goder. Liberaliseringen av kredittmarkedet bidro til at disse ønskene faktisk lot seg realisere gjennom rask gjeldsoppbygging.

Veksten i beholdningen av varige forbruks-goder gjennom 1985 og 1986 bidro til å utviske forskjellen mellom ønsket og faktisk beholdning av slike goder. Som en følge av dette begynte derfor kjøpene å gå tilbake i slutten av 1986, og spareringen tok seg opp igjen. En faktor som har forsterket denne prosessen er realrenteutviklingen. En betydelig vekst i realrenten etter skatt har bidratt til at det nå er blitt dyrere å sitte med forbrukskapital. Den økte bruker-kostnaden kan ha medført et ønske om lavere beholdning, noe som over tid eventuelt vil gi seg utslag i lavere kjøp. Et annet moment som bidrar til at kjøpet nå er på et lavt nivå sammenlignet med nivået gjennom 1985 og 1986 er at behovet for erstatningskjøp for tiden er lavt, siden en stor del av beholdningen nylig er anskaffet.

Konsumnedgangen og veksten i spareringen kan også ha sammenheng med at husholdningenes forventninger om framtidig inntekt har endret seg. Her er det flere faktorer som trekker i samme retning. For det første har de siste års gjeldsstiftelse isolert sett allerede bidratt til å øke husholdningenes renteutgifter. For det andre vil skatteomleggingen fra 1987 til 1988 redusere verdien av rentefradraget for skatteyttere med midlere og høyere inntekter. Endelig kan dyster økonomiske utsikter ha bidratt til å dempe husholdningenes inntektsforventninger i sin alminnelighet.

Selv om spareringen tok seg noe opp fra 1986 til 1987 og trolig også vil øke noe i tiden framover, er det ikke klart at den vil vende tilbake til sitt tidligere nivå på rundt 4 prosent. Utviklingen på kredittmarkedet har

trolig gjort det mulig for husholdningene å ta ut en større del av livstidskonsumet tidlig i livsløpet. Dette reduserer omfanget av tvungen sparing for unge husholdninger. Disse husholdningene må til gjengjeld spare mer senere i livsløpet enn de ellers ville

ha gjort, men denne fasen ligger et stykke fram i tid. Det kan også tenkes at liberalisering på kredittmarkedet alt i alt fører til en reduksjon i husholdningenes sparing over livsløpet.

INVESTERINGER

Bruttoinvesteringer i fast kapital i 1987 er anslått til om lag 151 milliarder kroner. Regnet som andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde investeringene 27 prosent, knapt en prosent lavere enn andelen i 1986, som var den høyeste på 5 år. Til sammenligning ligger den gjennomsnittlige investeringsandelen i OECD-området på om lag 20 prosent, men det er store forskjeller mellom ulike land.

I volum sank bruttoinvesteringene i fast kapital med knapt 4 prosent fra 1986 til 1987, mot en økning på hele 24 prosent fra 1985 til 1986. Bruttoinvesteringene utenom investeringer i oljevirksomhet og sjøfart falt i volum med 2,1 prosent fra 1986 til 1987, som er en markert endring fra den svært høye veksten i 1986 på 14,4 prosent. Investeringene i oljevirksomhet og sjøfart sank med 9 prosent i 1987.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene tyder på en økning i de samlede lagerbeholdninger i 1987. Økningen falt i sin helhet på ordinære varelagre, mens lagrene av varer under arbeid ble redusert som en følge av uttasing av Gullfaks B og Oseberg B plattformene. Bruttoinvesteringer medregnet lagerendring falt med knapt 4 prosent fra 1986 til 1987.

I oljeutvinning og rørtransport viste investeringene nedgang i 1987 etter kraftig vekst i 1986. I sjøfart og oljeboring ble de store negative bruttoinvesteringene de siste årene snudd til positive bruttoinvesteringer i annet halvår 1987. For året under ett var imidlertid investeringene fortsatt negative.

BRUTTOINVESTERING I FAST KAPITAL ETTER NÆRING

Prosentvis volumendring fra året før.*

	1986	1987
Primærnæringer	0,4	-15,3
Utvinning og rørtransport		
av råolje og naturgass	70,3	-15,7
Bergverksdrift	16,7	-41,8
Industri	37,5	7,2
Skjermet	21,1	13,3
Utekonkurrerende	65,8	16,4
Hjemmekonkurrerende	24,7	-6,0
Elektrisitetsforsyning	-10,2	-6,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,8	-5,2
Varehandel	13,4	-3,8
Sjøfart og oljeboring	¹	¹
Samferdsel	26,4	-21,6
Annen privat tjenesteyting		
(inkl. boliger og forretningsbygg)	11,3	1,9
Offentlig forvaltning	16,3	3,1
Bruttoinvesteringer i alt	23,8	-3,7
- utenom oljevirksomhet og sjøfart	14,4	-2,1

*Merk at volumvekstratene for 1986 og 1987 i alle teksttabeller i Utsynet er basert på tall i faste 1986-priser. Tidligere publiserte vekstrater for 1986 er basert på tall i faste 1980-priser.

¹ Pga. ut- og innflagging av skip er endringstall i prosent vanskelig å tolke.

Årsaken til oppsvinget i investeringene gjennom 1987 var opprettelsen av NIS (Norsk internasjonalt skipsregister) som førte til kraftig reduksjon i salget og utflaggingen av eksisterende tonnasje. Mot slutten av fjoråret var det også betydelig innflagging av skip til NIS.

Bruttoinvesteringene i industrien økte i 1987, men veksten var klart lavere enn i 1986. Både i utekonkurrerende og i skjermet industri økte investeringene, og på grunn av Mongstad-utbyggingen var investeringsveksten spesielt kraftig i raffineringssnæringen. I hjemmekonkurrerende industri var derimot investeringene lavere i 1987 enn i året før.

I offentlig forvaltning økte bruttoinvesteringene fra 1986 til 1987. Sammenlignet med året før var imidlertid veksten betydelig lavere i 1987. En kraftig reduksjon i investeringene fant sted i bergverksdrift, mens investeringene i kraftforsyning sank for sjette året på rad.

For de øvrige næringene er anslagene beheftet med større usikkerhet. De foreløpige tallene tyder på en klar nedgang i

investeringene fra 1986 til 1987, med unntak for annen privat tjenesteyting som hadde en moderat investeringsvekst i 1987.

INDUSTRIINVESTERINGER

1987 ble et nytt toppår for industriinvesteringene. Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet utgjorde bruttoinvesteringene i fast kapital i industrien om lag 20,1 milliarder kroner i fjor. Målt i volum innebærer dette en økning på 7,2 prosent fra året før. Hovedbidraget til veksten i industriinvesteringene kom fra Mongstad-utbyggingen. Holdes raffineringssektoren utenfor (hvor Mongstad-investeringene utgjør det aller meste) endres dette bildet vesentlig. Utenom denne sektoren falt industriinvesteringene med 8,6 prosent fra 1986 til 1987.

Etter flere år med sterk vekst steg industriinvesteringene bare svakt fra slutten av 1986 og langt ut i 1987. Det foreløpige 4. kvartalstallet viser imidlertid på ny en viss vekst. Veksten fra 1986 til 1987 var klart høyest for investeringer i bygninger og anlegg med 18,8 prosent, mens investeringene i maskiner og transportmidler økte med 0,7 prosent.

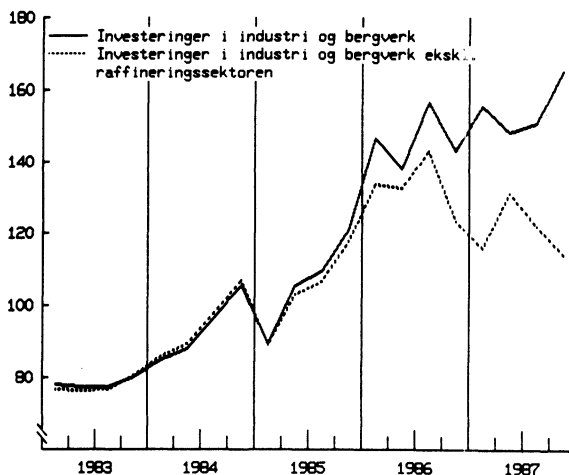
BRUTTOINVESTERINGER I FAST KAPITAL ETTER ART

Prosentvis volumendring fra året før.

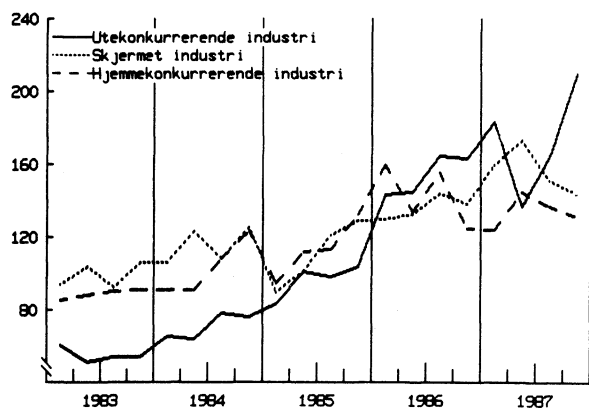
	1986	1987
Investeringer i oljevirk-somhet	87,6	-17,8
Boliger	9,1	-0,3
Andre bygninger og anlegg	10,9	2,4
Skip og båter	1	1
Annet transportmateriell	23,9	-23,9
Maskiner, redskap, inventar ellers	13,3	-1,7
I alt	23,8	-3,7

¹ På grunn av ut- og innflagging av skip er endringstall i prosent vanskelig å tolke.

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

Investeringene i den utekonkurrerende industrien steg med 16,4 prosent fra 1986 til 1987, men sank med vel 28 prosent når raffineringssektoren holdes utenfor. Det er særlig metallindustrien som bidrar til denne svake investeringsutviklingen med en reduksjon på 54,1 prosent, men også i den kjemiske industrien viste investeringene en markert nedgang. I treforedlingsindustrien økte derimot investeringene med 35,0 prosent. Nedgangen for en del sektorer i den utekonkurrerende industrien skjedde til tross for et samtidig sterkt produksjonsoppsving. Forklaringen på dette kan være oppfatninger om at den positive utviklingen bare var en forbigående effekt av devalueringen i 1986. I den utekonkurrerende industrien økte investeringene i bygninger og anlegg betydelig mer enn investeringene i maskiner og transportmidler. Dette skyldtes igjen bidraget fra Mongstad, der bygninger og anlegg utgjorde den største delen av de samlede investeringene.

Investeringene i den skjermede industrien økte også markert fra 1986 til 1987 med 13,3 prosent. Disse investeringene var i sterk vekst til og med 2. kvartal 1987. Sammen med et stort positivt overheng fra 1986 førte dette til årsvekst til tross for en viss nedgang i andre halvår 1987. En viktig faktor bak den sterke veksten og det høye nivået på investeringene i skjermet industri er den sterke produksjonsutviklingen gjennom

de senere år. Også i denne industrigruppen var veksten i investeringene i bygninger og anlegg betydelig større enn for maskiner og transportmidler.

I den hjemmekonkurrerende industrien sank investeringene med 6,0 prosent. Gjennom 1987 var den underliggende tendensen forholdsvis flat, og reduksjonen fra 1986 kan tilskrives et negativt overheng. Bortsett fra trevareindustrien, som hadde en årsvekst på 13,5 prosent, viste undergruppene nedgang. Investeringssvikten var særlig sterk for sektoren bygging av skip og oljeplattformer og tekstil- og bekledningsindustrien hvor produksjonsutviklingen var meget svak i 1986 og 1987. Reduksjonen i investeringene i disse to undergruppene siste år var på henholdsvis 25,1 og 27,0 prosent. Reduksjonen i investeringene i hjemmekonkurrerende industri var noe større for bygninger og anlegg enn for maskiner og transportmidler.

Oppbyggingen av ny produksjonskapasitet gjennom de senere års høye investeringsnivå i industrien sammen med forventninger om en lav etterspørselsvekst i tiden framover, peker i retning av reduserte industriinvesteringer i 1988. Det store fallet i aksjekursene i siste kvartal i 1987 kan også tenkes å påvirke investeringene negativt.

INVESTERINGENE I INDUSTRI

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987
Utekonk.	41,1	65,8	16,4
Hjemmekonk.	8,8	24,7	-6,0
Skjermet	-3,9	21,1	13,3
I alt	13,8	37,5	7,2
Bygninger og anlegg	23,8	40,9	18,8
Maskiner og transportmidler	9,0	35,6	0,7

Det er videre antatt at Mongstad-investeringene vil gi et negativt vekstbidrag i 1988. Anslaget fra Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse fra 4. kvartal i 1987 for verdien av industriinvesteringene i 1988 ligger 6 prosent under tilsvarende anslag for 1987 gitt samme kvartal ett år tidligere. Sannsynligvis undervurderer dette tallet nedgangen fra 1987 til 1988, fordi Mongstad-overskridelsene ikke var med i det aktuelle anslaget for 1987. Investeringsundersøkelsen tyder på at det vil bli tildels betydelige reduksjoner i investeringsvolumet i 1988 i alle industrisektorer med unntak av kjemisk-, trevare- og tekstil- og bekledningsindustri.

OLJEINVESTERINGENE

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall falt bruttoinvesteringene i oljeutvinning og rørtransport fra 36,5 milliarder kroner i 1986 til 30,7 milliarder kroner i 1987 (målt i 1986-priser). Det innebærer en volumnedgang på 15,7 prosent. Bruttoinvesteringer i oljevirksomheten viser vanligvis store svingninger fra år til år fordi nasjonalregnskapet regner plattformer som investert på det tidspunkt de taues ut til feltet. (Se merknad om investeringsbegreper). I 1986 ble både Gullfaks A-plattformen og vanninjeksjonsplattformen på Ekofiskfeltet tauet ut, mens Gullfaks B og Oseberg B-plattformene ble tauet ut i 1987.

De påløpte investeringskostnadene gir et bedre mål på den løpende investeringsaktiviteten enn bruttoinvesteringene. Ifølge Byråets investeringsundersøkelse i 4. kvartal 1987 økte de påløpte investeringskostnadene i oljeutvinning og rørtransport fra 33,2 milliarder kroner i 1986 til 35,1 milliarder kroner i 1987, en økning i verdi på 5,7 prosent. Den største delen av de påløpte investeringskostnadene kan tilbakeføres til utvinningssektoren, i alt 34,3 milliarder kroner i 1987. Her utgjorde investeringskostnader til feltutbygging den største underposten med 61 prosent av investeringene

INVESTERINGSBEGREPER - OLJEVIRKSOMHET

Påløpte investeringskostnader:

Påløpte investeringskostnader er et aktivitetsmål som gir uttrykk for den løpende ressursbruken på et prosjekt uavhengig av hvor aktiviteten finner sted. Rapporteringen til Byrået er basert på operatørenes kostnadskontrollrutiner. Påløpte investeringskostnader oppgis bare i verdi (løpende priser).

Bruttoinvesteringer i fast kapital:

I motsetning til bygge- og anleggsleveranser, som regnes som investert i samme takt som arbeidet utføres, blir oljeplattformer i nasjonalregnskapet først regnet som investert på det tidspunkt og med den verdi de har når de plasseres på produksjonsstedet. Løpende investeringskostnader for en oljeplattform blir i nasjonalregnskapet regnet som endring i varer under arbeid (dvs. lagerendring) inntil plattformen blir plassert på feltet. For gruppen feltutbygging vil det derfor normalt være store avvik mellom påløpte investeringskostnader og bruttoinvesteringer i fast kapital i samme periode.

i utvinningssektoren.

I løpet av 1987 ble kun to mindre felt, Gyda og Veslefrikk, vedtatt utbygd, mens en rekke store felt ble erklært kommersielle og er for tiden til vurdering i Olje- og energidepartementet. Investeringsaktiviteten i oljevirksomheten har vært svært høy i flere år, og oljeselskapene ønsker å bygge ut nye felt i et så stort omfang at Olje- og energidepartementet vurderer å innføre en køordning for nye felt. En øvre grense for feltinvesteringene på 25 milliarder kroner årlig er antydnet. Dersom Olje- og energidepartementet nå gir tillatelse til flere store investeringsprosjekter, vil den største aktiviteten på disse sannsynligvis

komme samtidig som investeringstoppen for Troll/Sleipner-utbyggingen. Dette vil gi en ny investeringsboom i oljesektoren og et stort press i norsk økonomi.

Påløpte investeringskostnader til feltutbygging var 20,9 milliarder kroner i 1987, en verdinedgang på 4,2 prosent fra året før. Kostnader til varer var 10,4 milliarder kroner, eller knapt 50 prosent av feltutbyggingskostnadene. Varekostnadene ble redusert med 16 prosent i verdi fra 1986. Tjenestekostnadene som utgjorde 44 prosent av utbyggingskostnadene, hadde derimot en verdiøkning på knapt 12 prosent. Grunnen til dette er at varekostnadene er sær ig høye i midten av et feltutbyggingsprosjekt, mens forskjellige tjenester dominerer start- og avslutningsfasen. De feltutbyggingsprosjektene som har hatt de største investeringskostnadene i 1987, er Oseberg A og B samt Gullfaks C. Disse går alle mot slutten. Større uthyggingsprosjekter som Troll/Sleipner er på den annen side fortsatt i startfasen.

Letekostnadene var 5 milliarder kroner i 1987, en verdinedgang på om lag 25 prosent fra året før. Denne nedgangen gjenspeiles i antall borefartøydøgn, som kanskje er den beste indikatoren for letevirksomheten. Utviklingen i antall boremeter var mindre markert med en nedgang på 11 prosent. Antall påbegynte lete hull i 1987 var 36, det samme som året før.

På grunn av oppjekkingen av plattformene på Ekofiskområdet sommeren 1987 ble investeringene til felt i drift hele 6,2 milliarder kroner. Dette er betydelig over nivået på 2 milliarder kroner de senere år, som særlig har bestått av investeringsutgifter til produksjonsboring. Arbeidene med å sikre Ekofiskanleggene fortsetter, noe som fører til at anslaget for investeringer i felt i drift for 1988 er så høyt som 4 milliarder kroner.

Påløpte investeringskostnader i rørtransportsektoren var 0,7 milliarder kroner i 1987. Disse kostnadene vil holde seg lave

Utførte og antatte påløpte investeringskostnader i oljeutvinning og rørtransport. Milliarder kroner, løpende priser.

	1986	1987 ¹	1988 ¹
Utvinning av rå-			
olje og naturgass	32,7	34,3	33,5
Leting	6,7	5,0	4,6
Feltutbygging	21,8	20,9	23,3
Varer	12,3	10,4	11,4
Tjenester	8,2	9,2	10,1
Produksjons-			
boring	1,3	1,4	1,9
Felt i drift	2,3	6,2	4,0
Varer	0,5	1,5	1,0
Tjenester	0,7	3,7	1,4
Produksjons-			
boring	1,1	1,1	1,5
Landvirksomhet ²	1,8	2,2	1,7
Rørtransport	0,5	0,7	0,6
I alt	33,2	35,1	34,1

¹ Anslag ifølge Byråets investeringsstatistikk innhentet 4. kvartal 1987

² Omfatter kontorbygg, baser og terminalanlegg på land.

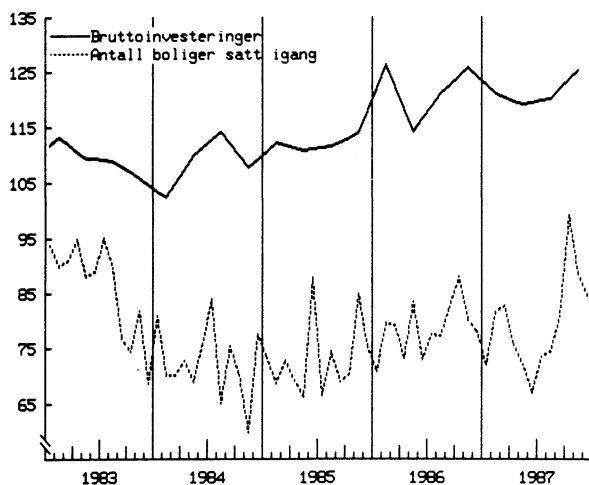
fram til arbeidet med rørledningen fra Troll/Sleipner til Zeebrugge tar til i begynnelsen av 1990-årene.

Anslag innhentet av Statistisk Sentralbyrå i 4. kvartal 1987 for påløpte investeringskostnader i utvinning og rørtransport i 1988 er 34,1 milliarder kroner, en verdinedgang på 2,7 prosent fra året før. Anslaget viser nedgang for alle undergruppene unntatt feltutbygging hvor det er regnet med en verdiøkning på 11,5 prosent.

BOLIGINVESTERINGER

Boliginvesteringene endret seg svært lite fra 1986 til 1987. Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet falt de med 0,3 prosent i volum, mens veksten fra

BOLIGINVESTERINGER OG -IGANGSETTING
1980=100. Sesongjustert.

1985 til 1986 var 9,1 prosent. Utviklingen i boliginvesteringene gjennom 1987 var preget av en viss nedgang gjennom første halvår og en tilsvarende oppgang i andre halvår.

I 1987 ble det satt i gang arbeid med 28 806 boliger, som er en ubetydelig økning fra året før. Målt i areal var igangsettingen 5,3 prosent lavere i 1987 enn året før. Det betyr at tendensen til økt areal pr. bolig vi har sett de siste årene, har snudd. Den store etterspørselen etter små boliger i pressområdene må antas å ha vært

en vesentlig årsak til denne utviklingen.

Tendensen i de sesongjusterte tallene for igangsetting av nye boliger var negativ gjennom første halvår av 1987, men steg igjen i andre halvår. Sesongjustert var antall boliger under arbeid høyere i desember 1987 enn i noen måned siden slutten av 1983. Dette sammen med de høye igangsettingstallene mot slutten av 1987 peker i retning av fortsatt høye boliginvesteringer, i hvert fall et stykke ut i 1988. Den antatte reduksjonen i investeringene i næringsbygg og anlegg i 1988 kan medføre at bygge- og anleggssektoren øker produksjonen av boliger for å motvirke fall i kapasitetsutnyttelsen. Dette vil påvirke boliginvesteringene utover i 1988 i positiv retning. En økning av Husbankens rammer til oppføringslån på rundt 20 prosent nominelt, blant annet gjennom innføring av en ny type lån til statsobligasjonsrente, vil også virke positivt inn på boliginvesteringene i 1988. En antatt svak utvikling i husholdningenes realdisponible inntekt i 1988, reduserte inntektsforventninger samt omleggingen av skattesystemet i retning av økt bruttobeskatning vil påvirke investeringene i motsatt retning. Avgjørende for utviklingen kan bli om man får en nedgang i boligrentene i 1988 og eventuelt når dette vil skje.

UTENRIKSØKONOMI

Norsk utenriksøkonomi styrket seg fra 1986 til 1987. Stagnasjon og nedgang i innenlandsk bruk av varer og tjenester, særlig i privat konsum, og en betydelig nedbygging av importvarelagre førte til en klar nedgang i importvolumet. Devalueringen av den norske kronen i mai 1986 bidro også til lavere importvolum gjennom reduserte markedsandeler for importvarer. En oppbygging av varelagre utenlands forsterket eksportøkningen gjennom 1987 og bidro også til prisvekst for viktige tradisjonelle eksportvarer. Andre dominerende begivenheter i norsk utenriksøkonomi i

1987 var stabiliseringen av råoljeprisen på et høyere nivå etter det sterke fallet gjennom 1986, ytterligere nedgang i prisen på naturgass og en betydelig nedgang i nettoeksporten av eldre skip.

DRIFTSBALANSEN

Foreløpige beregninger viser et underskudd på driftsregnskapet overfor utlandet på 28,1 milliarder kroner i 1987, 4,7 milliarder

DRIFTSREGNSKAPET OVERFOR UTLANDET¹

Millioner kroner

	1986	1987	Endring	Dekomponering	
				Volum	Pris
Vare- og tjenestebalansen	-17608	-12123	5485	15117	-9631
- råolje og naturgass	51244	51226	-18	8104	-8122
- skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner)	3084	2333	-751	-1803	1052
- tradisjonelle varer	-71236	-59763	11473	13423	-1950
- tjenester	-700	-5919	-5219	-4608	-611
Rente- og stønadsbalansen	-15227	-15982	-755	..	..
Driftsbalansen	-32835	-28105	4730	..	..
Driftsbalansen utenom eksport/import av eldre skip	-42620	-33816	8804	..	..

¹ Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskap.
November og desember 1987 er delvis basert på anslag.

Tallgrunnlaget for omtale av utenriks-økonomien

Anslagene for tallene i driftsregnskapet er basert på publiserte utenriksregnskaps-tall for de ti første månedene av 1987, handelsstatistikk-tall for hele året, og et anslag for november og desember for varer og tjenester utenom handelsstatistikken og for rente- og stønadsbalansen. Foreløpige tall for eksport og import av varer utenom skip og oljeplattformer ifølge handelsstatistikken for desember viste en sterk verdioppgang for både eksporten og importen. Dette må ses i sammenheng med overgang til ny tolldeklarasjon og ny toll- og statistikknomenklatur fra 1. januar 1988. Normalt ville det ha vært et visst etterslep fra en måned til neste i tallet på tolldeklarasjoner mottatt for registrering. På grunn av overgangen til ny ordning måtte et slikt etterslep i forbindelse med årsskiftet unngås, slik at fristen for innsending av deklarasjoner for varer klarert i desember ble kraftig innstrammet. Dette er nok en hovedårsak til den sterke økningen i eksport- og importtallene for denne perioden. For de-

sember er derfor eksport og import skjønnsmessig redusert i verdi med henholdsvis 2,5 og 2,2 milliarder kroner. Dette påvirker anslagene for brutto eksport og import for 4. kvartal og for året 1987, men påvirker driftsbalansen lite. Korreksjonen av eksport- og importverdiene har imidlertid gjort anslaget for underskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet for 1987 mer usikkert enn tilsvarende anslag for tidligere år. Januar-tallene for 1988 vil bli justert opp med den begrunnelse at uten noen endring i handelsstatistikkens tolldeklarasjon og toll- og statistikknomenklatur, ville tallene for desember 1987 og januar 1988 ha fått en normal utvikling. Korrigering av eksport- og importverdiene vil også bli gjennomført når de første foreløpige regnskapstallene for utenriksregnskapet for 1987 skal publiseres i mars og i det årlige nasjonalregnskapet som vil bli publisert i månedsskiftet april/mai. Det vil også senere få konsekvenser for utenriksregnskapstallene for januar 1988 og 1. kvartal i det kvartalsvise nasjonalregnskapet.

kroner mindre enn året før. Regnet uten eksport og import av eldre skip var underskuddet i 1987 på 33,8 milliarder kroner mot 42,6 milliarder kroner året før. Underskuddet på driftsregnskapet var økende gjennom året som følge av nedgangen i nettoeksporten av eldre skip, lavere priser på naturgass og en ny oppgang i importen. Selv om underskuddene i 1986 og 1987 var meget store nominelt, var de som andel av bruttonasjonalproduktet lavere enn på midten av 1970-tallet. Underskuddene på 1970-tallet skyldtes imidlertid i stor grad de store investeringene i oljevirkksomheten som har gitt store valutainntekter på 1980-tallet.

Vare- og tjenestebalansen viste et underskudd på 12,1 milliarder kroner for 1987. Dette var 5,5 milliarder kroner mindre enn året før, og skyldtes bedringen i handelsbalansen for tradisjonelle varer. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var på 16,0 milliarder kroner i 1987, som er en svak forverring fra året før.

Underskuddet på handelsbalansen for tradisjonelle varer, som har økt sterkt de siste årene, gikk ned med 11,5 milliarder kroner fra 1986 til 1987. Underskuddet er anslått til 59,8 milliarder kroner i 1987. Bytteforholdet (forholdet mellom eksport- og importpris) for tradisjonelle varer endret seg lite fra 1986 til 1987 (0,9 prosent). Det var imidlertid en klar bedring i bytteforholdet gjennom 1987, og fra andre halvår 1986 til andre halvår 1987 var det en oppgang på 4,5 prosent. Bedringen skyldtes i stor grad den gunstige prisutviklingen internasjonalt på raffinerte petroleumsprodukter i kjølvannet av den høyere råoljeprisen, økte aluminiumspriser og økte priser på fersk og frossen fisk.

Nettoeksporten av skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner) gikk ned med 0,8 milliarder kroner fra 1986 til 1987. Dette gjenspeiler at utflaggingen av den norske handelsflåten, som har pågått de senere år, stanset opp i andre halvår 1987. Opprettelsen av Det norske internasjonale skipsregisteret (NIS) 1. juli 1987 må ses i sam-

menheng med dette. Mot slutten av året var det også en betydelig innflagging av skip fra utlandet til NIS.

NETTOGJELD OVERFOR UTLANDET VED UTGANGEN AV ÅRET		
Milliarder kroner.		
	1986	1987
Statsforvaltningen	5,7	..
Kommuneforvaltningen	10,5	..
Norges Bank	-90,4	..
Andre finansinstitusjoner	63,0	..
Skipsfart og oljevirkksomhet	48,8	..
Andre innenlandske sektorer	42,9	..
I alt	80,5	92,0

Ved utgangen av 1986 var Norges nettogjeld overfor utlandet 15,6 prosent av bruttonasjonalproduktet. Dette var en klar økning fra 1985 hvor andelen var 9,7 prosent. Korrigerer en underskuddet på driftsregnskapet i 1987 for omvurderinger av fordringer og gjeld som følge av valutakursendringer i løpet av 1987, kan en anslå nettogjeldsøkningen til om lag 11,5 milliarder kroner. Nettogjelden overfor utlandet var i så fall på rundt 92 milliarder kroner ved utgangen av 1987 og utgjorde 16,5 prosent av bruttonasjonalproduktet.

=====

EKSPORT

=====

Verdien av total eksport gikk opp med 3,1 prosent fra 1986 til 1987 mot en nedgang fra 1985 til 1986 på 17,6 prosent etter oljeprisfallet i 1986. Det var tegn til utflating av veksten mot slutten av året. Verdiøkningen skyldtes en økning i eksportvolumet som bl.a. kan forklares med oppbyggingen av råvarelagre utenlands og en økning i norske eksportørers markedsandeler for

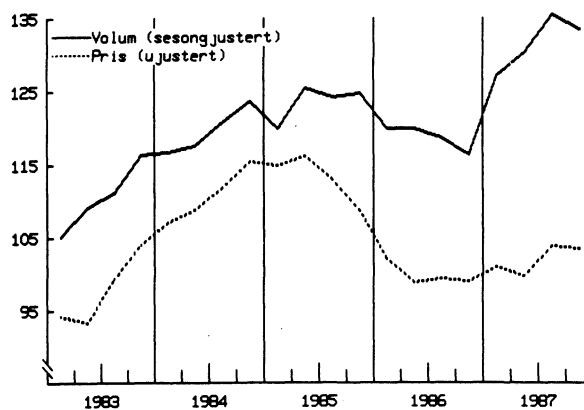
tradisjonelle varer hos våre viktigste handelspartnere. Økt etterspørsel etter råvarer fra nyindustrialiserte land og fra bygge- og anleggsvirksomheten og bilindustrien generelt, var med på å presse råvareprisene oppover i 1987. Forventninger om fortsatt prisstigning kan være en av årsakene til at råvareimportører i utlandet økte sine importvarelagre. Publiserte tall for eksport av varer til våre viktigste handelspartnere for de tre første kvartalene i 1987 viste at eksporten av metaller (unntatt jern og stål) og varer av metaller økte spesielt mye til land med en betydelig bilindustri som Sverige, Frankrike og Nederland. Økte markedsandeler kan ses i sammenheng med devalueringen i mai 1986 som i første omgang styrket norske produsenters tilpasning på eksportmarkedene. En devaluering vil generelt gi rom for både en økning i den prisen som innenlandske produsenter får for sine varer og en nedgang i den prisen utlendinger må betale. Det var totalt sett en svakt negativ prisutvikling fra 1986 til 1987 for eksport i alt i norske kroner som følge av nedgangen i prisen på naturgass, mens tradisjonelle varer hadde en forholdsvis klar prisoppgang.

Tradisjonelle varer

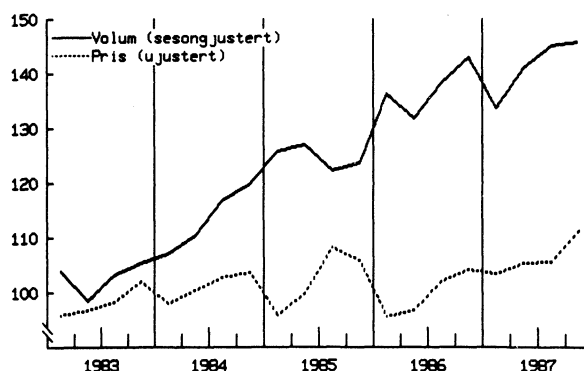
Eksportverdien for tradisjonelle varer (alle varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer), som i 1987 utgjorde om lag 40 prosent av total eksport, økte med 13,0 prosent fra 1986 til 1987. Verdiøkningen var et resultat av en relativt sterk økning i både volum og pris. Det var tegn til utflatning i volumveksten mot slutten av året.

Eksportverdien for varer fra utekonkurrerende næringer hadde en svak utvikling fram til årsskiftet 86/87, men har deretter vært i klar oppgang med en foreløpig topp i 4. kvartal 1987. Økningen fra 1986 til 1987 var på 13,1 prosent. Veksten skyldtes i hovedsak volumutviklingen som var særlig betydelig for metaller og raffinerte oljeprodukter. Det var imidlertid tegn til utflatning i volumveksten mot slutten av året, som følge av en svakere utvikling for tre-

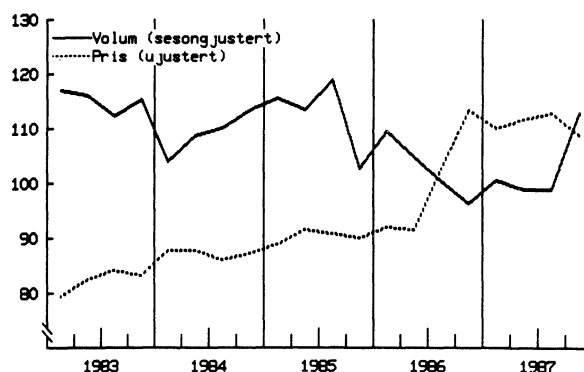
EKSPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje og naturgass). Indekser 1980=100.

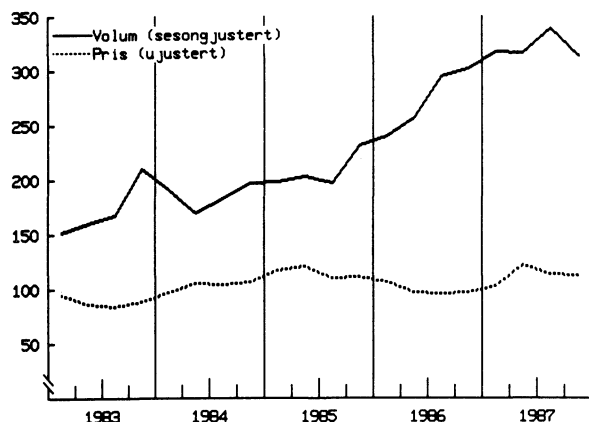
EKSPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV SKJERNEDE VARER
Indekser 1980=100.

foredlingsprodukter. Bortsett fra treforedlingsprodukter økte prisene gjennom 1987 for alle varegruppene. Prisen på treforedlingsprodukter har imidlertid ligget på et stabilt høyere nivå gjennom hele 1987 enn gjennomsnittet for 1986.

EKSPORT AV PRIMÆRNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

Eksportverdien for varer fra hjemmekonkurrerende næringer økte med 10,7 prosent fra 1986 til 1987. Veksten i eksportvolumet, som har vart helt siden 2. kvartal 1983, fortsatte gjennom 1987. Prisoppgangen gjennom 1986 fortsatte også gjennom 1987. Av enkeltvarer hadde imidlertid tekstil- og bekledningsvarer en prisnedgang gjennom 1987, og prisveksten for trevarer, møbler og innredninger flatet ut i andre halvår.

Tekstil- og bekledningsvarer, som hadde en svak volumutvikling i 2. og 3. kvartal 1987, hadde en relativt sterk volumøkning i 4. kvartal. Den sterke volumutviklingen for kjemiske og mineralske produkter gjennom 1986 og første halvår 1987 flatet ut gjennom andre halvår.

Eksportverdien for varer fra skjermede næringer økte med 11,3 prosent fra 1986 til 1987. Verdiøkningen skyldtes i hovedsak en prisøkning på hele 11,1 prosent, mens eksportvolumet økte med bare 0,2 prosent. De skjermede varene domineres av nærings- og nytelsesmidler som hadde en sterk volumvekst i 4. kvartal 1987 etter en nedgang gjennom hele 1986 og de tre første kvartalene i 1987. Det var fortsatt tegn til oppgang i eksportvolumet for disse varene mot slutten av året.

Økningen i eksportverdien for primærnæringsvarer gjennom 1986 fortsatte i 1987. Økningen fra 1986 til 1987 var på hele 36,1 prosent og skyldtes både en betydelig volum- og prisøkning. Veksten i eksportvolumet viste tegn til utflating og nedgang mot slutten av året. Denne varegruppen domineres

EKSPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR¹

	Mill.kr.		Prosentvis endring fra foregående år				
	Verdi 1987	Verdi 1986	Verdi 1987	Volum		Pris	
				1986	1987	1986	1987
Tradisjonelle varer	79 450	-6,4	13,0	-0,0	7,3	-6,4	5,3
Primærnæringsvarer	3 727	13,8	36,1	32,5	19,4	-14,2	14,0
Skjermede varer	10 410	1,4	11,3	-8,1	0,2	10,3	11,1
Utekonkurrerende varer	39 395	-14,9	13,1	-3,6	10,7	-11,7	2,2
Hjemmekonkurrerende varer	25 705	6,1	10,7	8,5	3,4	-2,1	7,0
Elektrisk kraft	214	-76,0	24,5	-69,3	56,6	-21,8	-20,5
Råolje og naturgass	53 623	-37,8	1,0	4,8	15,2	-40,7	-12,3
Skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner)	11 921	0,3	-6,0	-6,7	-16,9	7,5	13,2
Tjenester	55 076	-6,8	-5,0	-5,0	-5,4	-1,9	0,4
Eksport i alt	200 070	-17,6	3,1	-0,8	4,1	-16,9	-1,0

¹ Se fotnote side 63

av fisk som hadde en betydelig prisøkning gjennom de tre siste kvartalene i 1987.

Eksport av råolje og naturgass

Det var en økning i eksportverdien for råolje og naturgass på 1,0 prosent fra 1986 til 1987 mot en nedgang fra 1985 til 1986 på 37,8 prosent som følge av prisfallet på råolje og naturgass i 1986. Verdiøkningen i 1987 skyldtes en klar økning i eksportvolumet, mens prisene på råolje og naturgass sett under ett fortsatte å falle. Prisen på råolje har vært i oppgang siden årsskiftet 86/87, men 4. kvartal viste igjen tegn til en svakere utvikling pga. et samtidig fall i råoljeprisen i dollar og dollarkursen. Prisen i norske kroner for 4. kvartal lå imidlertid fortsatt 5,5 prosentpoeng over gjennomsnittet for 1986. Nedgangen i prisen på naturgass fra 1985 til 1986 var klart mindre enn for råolje, men prisen på naturgass falt betydelig også gjennom 1987. I de langsiktige avtalene om leveranser og priser i dette markedet er prisen på naturgass sterkt knyttet til prisen på råolje, men med et betydelig innebygget etterslep.

Eksport av skip og oljeplattformer

Det var en betydelig nedgang i eksportverdien for skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner) gjennom 3. og 4. kvartal 1987 fra et rekordhøyt nivå rundt årsskiftet 86/87. Denne nedgangen skyldtes i hovedsak at utflaggingen av den norske utenriksflåten stanset opp etter opprettelsen av Det norske internasjonale skipsregisteret (NIS). For året 1987 under ett var eksportverdien på 11,9 milliarder kroner, dette var en nedgang på 6,0 prosent fra året før. I volum gikk eksporten av skip og oljeplattformer ned med hele 16,9 prosent, mens prisene økte med 13,2 prosent fra 1986 til 1987.

Eksport av tjenester

Nedgangen i eksportverdien av tjenester fra 1986 til 1987 på 5,0 prosent skyldtes i

hovedsak en nedgang i bruttofrakter ved skipsfart som følge av nedgangen i den norske handelsflåten. Denne tjenestekomponenten hadde en nedgang i volum på hele 9,2 prosent fra 1986 til 1987 mens prisnedgangen var på 5,0 prosent. Utlendingers konsum i Norge økte med 10,8 prosent i verdi fra 1986 til 1987, hovedsaklig som følge av prisvekst. Volumutviklingen over året som helhet var på bare 1,7 prosent med en nedgang gjennom første halvår og en oppgang gjennom andre halvår. Eksportvolumet for tjenester i alt har vært i oppgang siden 2. kvartal 1987 etter en nedgang som startet opp i 2. kvartal 1985.

IMPORT

=====

Import i alt økte med 0,3 prosent i verdi fra 1986 til 1987. En volumnedgang på 3,4 prosent ble oppveiet av en prisoppgang på 3,8 prosent. Nedgangen i importvolumet, som startet i 3. kvartal 1986 og varte fram til sommeren 1987, skyldtes i stor grad en betydelig nedbygging av importvarelagre innenlands. Andre viktige årsaksfaktorer var nedgangen i det private konsumet, omslaget i investeringene mot mindre importkrevende prosjekter, samt en nedgang i leveranser til olje- og gasssektoren med stort importinnhold. Lavere markedsandeler for flere importvarer bidro også i en viss grad til redusert import. Dette kan ses i sammenheng med den generelle økningen i importprisene etter devalueringen i 1986 som ga en viss vridning i etterspørselen bort fra importerte varer. I andre halvår var det imidlertid igjen vekst i importvolumet. Sammen med en utflating i nedgangen for enkelte av etterspørselskomponentene innenlands har den sterke eksportveksten bidratt til oppgangen i importvolumet gjennom en betydelig import til vareinnsats i eksportindustrien. Prisoppgangen etter devalueringen i mai 1986 snudde til nedgang gjennom andre halvår 1987 etter en utflating i første halvår. En nedgang i importprisene virker isolert sett gunstig på vare- og tjenestebalansen ved at

IMPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR¹

	Mill.kr.		Prosentvis endring fra foregående år				
	Verdi		Verdi		Volum		Pris
	1987	1986	1987	1986	1987	1986	1987
Tradisjonelle varer	139 213	15,0	-1,7	13,9	-5,8	1,0	4,4
Primærnæringsvarer	5 442	15,1	-6,4	12,6	0,8	2,2	-7,1
Skjermede varer	7 304	18,6	8,5	14,9	5,9	3,2	2,4
Utekonkurrerende varer	23 580	-4,8	-3,8	8,0	-4,2	-11,8	0,4
Hjemmekonkurrerende varer	94 696	20,3	1,7	15,7	-4,2	3,9	6,2
Transportmidler	7 997	26,3	-27,3	11,6	-33,2	13,1	8,8
Elektrisk kraft	194	-14,1	-52,2	38,4	-26,3	-37,9	-35,2
Råolje	2 397	-32,7	30,8	37,8	-2,9	-51,2	34,6
Skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner)	9 588	14,2	-0,1	8,9	-3,6	4,9	3,6
Tjenester	60 995	-2,4	4,0	-2,1	2,5	-0,3	1,4
Import i alt	212 193	8,9	0,3	8,9	-3,4	0,0	3,8

¹ Se fotnote side 63

vi må betale mindre for et bestemt importvolum. Imidlertid vil reduserte priser på import kunne vri etterspørselen innenlands slik at vi igjen kan få økte importandeler. Nettoeffekten på importutviklingen målt i norske kroner er derfor usikker og vil avhenge av hvilken av disse to effektene som er sterkest.

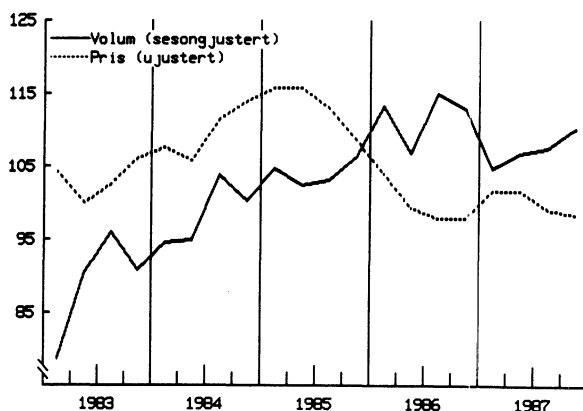
Tradisjonell vareimport

Verdien av den tradisjonelle vareimporten gikk ned med 1,7 prosent fra 1986 til 1987. En nedgang i volumet på 5,8 prosent fra 1986 til 1987 ble langt på vei motvirket av en økning i prisene på 4,4 prosent. Den tradisjonelle vareimporten utgjør omlag to tredjedeler av den totale importen. En nedgang i volumet siden 3. kvartal 1986 ble brudt av en ny oppgang andre halvår 1987. Prisene, som økte gjennom 1986 og første halvår 1987, falt gjennom andre halvår 1987.

Nedgangen i importverdien for utekonkurrerende varer gjennom 1986 fortsatte i 1987. Nedgangen fra 1986 til 1987 på 3,8 prosent

skyldtes en nedgang i importvolumet på 4,2 prosent. Prisen økte med 0,4 prosent over året til tross for en nedgang gjennom andre halvår 1987. Det var tegn til utflating i volumnedgangen mot slutten av året. Nedgangen i volumet skyldtes i hovedsak en nedgang for metaller, men også raffinerte oljeprodukter hadde en betydelig nedgang. Importvolumet for metaller økte imidlertid mot slutten av året og er med på å forklare utflatingen i volumnedgangen for utekonkur-

IMPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje). Indekser 1980=100.

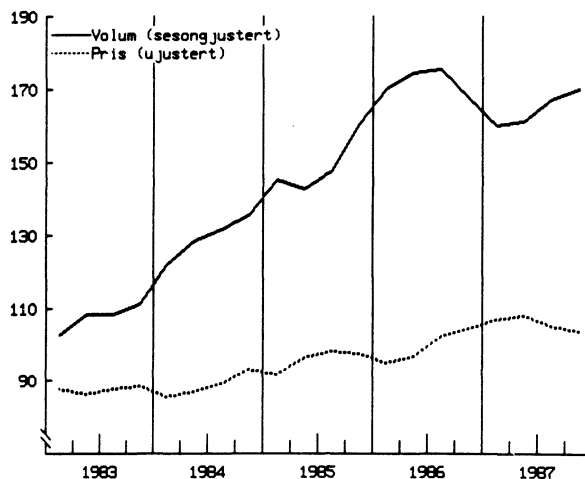
rerende varer i alt. Prisen på treforedlingsprodukter, som økte sterkt gjennom 1986, stabiliserte seg på et relativt høyt nivå i 1987. Prisen på raffinerte oljeprodukter fulgte i stor grad utviklingen i råoljeprisen. Prisen falt gjennom 1986, økte gjennom første halvår 1987, men falt noe igjen i andre halvår.

Importverdien av hjemmekonkurrerende varer økte med 1,7 prosent fra 1986 til 1987. Økningen skyldtes at prisveksten mer enn oppveide en nedgang i importvolumet på 4,2 prosent. Volumnedgangen, som har pågått siden 3. kvartal 1986, flatet ut i første halvår 1987. Det var ny vekst gjennom andre halvår. Prisene, som steg forholdsvis sterkt gjennom 1986 og første halvår 1987, gikk ned gjennom andre halvår 1987. Av enkeltvarer var det særlig skip og oljeplattformer (inkl. reparasjoner) og andre verkstedprodukter som hadde en sterk volumnedgang fra 1986 til 1987. Det var ny oppgang i volumet for skip og oljeplattformer i andre halvår 1987. De øvrige varegruppene hadde en relativt svak volumutvikling gjennom første halvår 1987, men importvolumet økte gjennom andre halvår. Nedgangen i importprisene gjennom andre halvår 1987 for hjemmekonkurrerende varer skyldtes prisutviklingen for trevarer, kjemiske og mineralske produkter og andre verkstedprodukter.

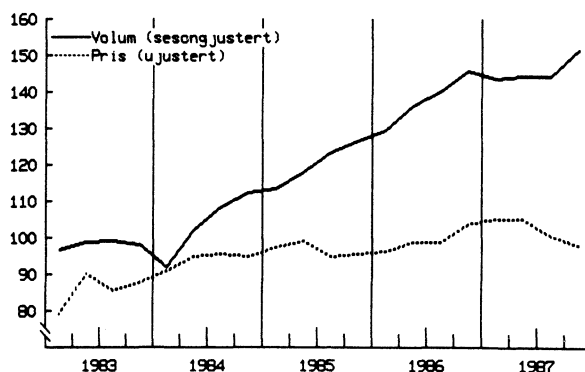
Veksten i importverdien for skjermede varer på 8,5 prosent fra 1986 til 1987 skyldtes en økning i både volum og pris. Veksten gjennom 1987 var imidlertid svak, og den sterke årsveksten skyldtes i hovedsak overhenget fra 1986.

Importverdien for primærnæringsvarer gikk ned med 6,4 prosent fra 1986 til 1987 som følge av en nedgang i prisene på 7,1 prosent. Prisene var i nedgang gjennom hele 1987. Særlig for varegruppen ikke konkurranseutsatte matvarer var prisreduksjonen betydelig fra 1986 til 1987 med hele 23 prosent. Prisfallet skyldtes delvis overskuddstilbud på verdensmarkedet for bl.a. kaffe.

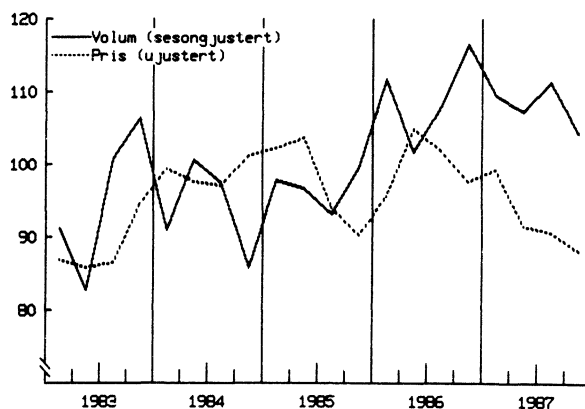
IMPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

IMPORT AV SKJERMEDE VARER
Indekser 1980=100.

IMPORT AV PRIMERNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

Import av transportmidler uten tilsvarende norsk produksjon

Varegruppen transportmidler uten tilsvarende norsk produksjon hadde en nedgang i importverdien på 27,3 prosent fra 1986 til 1987. Nedgangen skyldtes en nedgang i importvolumet på 33,2 prosent. Prisene steg med 8,8 prosent. Volumnedgangen gjenspeiler en kraftig reduksjon i konsumet av varige goder som særlig har slått ut i redusert bilkjøp. Det var imidlertid en ny oppgang i importvolumet gjennom andre halvår 1987. Prisene, som økte gjennom hele 1986 og første halvår 1987, gikk noe ned gjennom andre halvår 1987. Importverdien var fortsatt i sterk nedgang mot slutten av 1987 sammenlignet med samme kvartal året før, men det var en økning fra 3. til 4. kvartal.

Import av tjenester

Importen av tjenester økte i verdi fra 1986 til 1987 med 4,0 prosent. Verdiøkningen skyldtes en oppgang både i volum og pris. Skipsfartens utgifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) hadde en nedgang både i volum og pris fra 1986 til 1987, der volumnedgangen skyldtes reduksjonen av den norske handelsflåten. Importverdien gikk ned med 7,3 prosent. Nordmenns konsum i utlandet økte med 10,5 prosent i verdi fra 1986 til 1987. Økningen skyldtes både en økning i volum og pris.

=====

INDUSTRIENS KONKURRANSEEVNE

=====

Et lands konkurranseevne uttrykker evnen til å sørge for en effektiv ressursutnyttelse samtidig som en har en tilfredsstillende balanse i utenriksøkonomien. For å kunne oppnå det siste må norske bedrifter være i stand til å hevde seg i konkurransen med utenlandske bedrifter på eksportmarkedene og på hjemmemarkedet. Samtidig må det konkurranseutsatte næringslivet klare å tiltrekke seg nok arbeidskraft, kapital og råvarer i konkurranse med både utenlandske bedrifter og skjermede norske næringer. Næringslivets

konkurranseevne vil følgelig avhenge av en rekke faktorer som produktivitet, produktutvikling, omstillingsevne, markedsføring, valutakurser og priser på ulike innsatsfaktorer.

I den løpende økonomiske debatt blir det gjerne satt likhetstegn mellom konkurranseutsatt næringsliv og industri. For balansen i utenriksøkonomien er imidlertid også andre næringer viktige, dette gjelder i særdeleshet olje- og gasssektoren, men også enkelte tjenesteytende næringer som f.eks. utenriks sjøfart. I 1987 utgjorde industriprodukter rundt 38 prosent av norsk eksport og 63 prosent av importen.

På grunn av olje- og gasssektorens store betydning for Norges utenriksøkonomi, er utviklingen i olje- og gassprisene svært viktig for driftsbalansen overfor utlandet. Det sterke fallet i prisen på råolje gjennom 1986 og i prisen på naturgass gjennom både 1986 og 1987 har medført en svekkelse i Norges konkurranseevne. Dersom prisene holder seg på et lavt nivå også framover, vil det være nødvendig med en vesentlig styrking av landets tradisjonelle konkurranseutsatte næringer for å kompensere noe av tapet i landets konkurranseevne. I det følgende skal en gjennomgå enkelte sentrale konkurranseevneindikatorer for norsk industri.

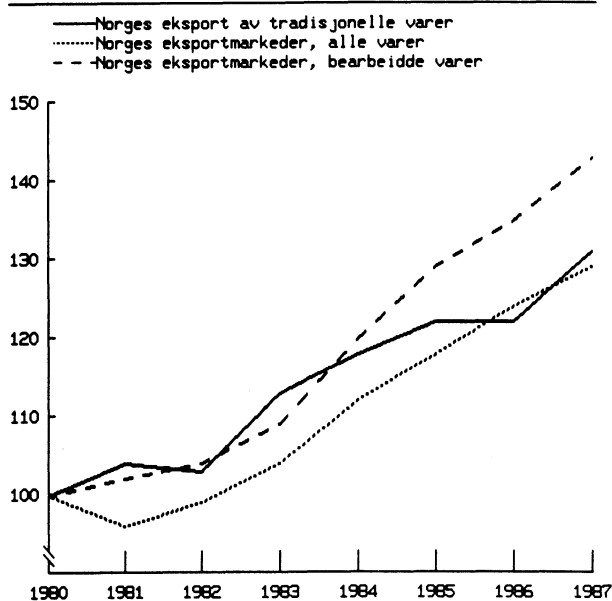
Markedsandeler

Utviklingen i industriens konkurranseevne kan i ettertid avleses i markedsandelene for industriprodukter hjemme og ute. Norsk industris samlede eksportmarkedsandel kan belyses ved å sammenligne endringer i volumet av norsk eksport av tradisjonelle varer med indikatorer for endringer i størrelsen på de norske eksportmarkedene. Målt på denne måten tapte norske eksportører markedsandeler hvert år fra 1983 til 1986 men vant markedsandeler fra 1986 til 1987. Dette gjelder både når en ser i forhold til markedet for alle varer under ett og i forhold til markedet for bearbejdede varer.

For mer detaljerte varegrupper har en bare tall i verdi, og disse kan derfor ikke sammenlignes direkte med de forannevnte total-tall i volum. Bildet er imidlertid langt på vei det samme, og for et flertall av varegruppene er de norske eksportmarkedsandelene redusert siden 1980. Reduksjonen har vært særlig stor for varegruppen møbler, hvor markedsandelen er halvert siden 1980. Men også varegruppene førstoffer for dyr, maskiner og plastråstoffer og -halvfabrikata har hatt en sterk nedgang i markedsandelen så langt på 1980-tallet, selv om utviklingen fra 1986 til 1987 var relativt gunstig. For mer råvarepregede varer, som malmer og avfall av metall og for metaller unntatt jern og stål, økte markedsandelen fra 1980 til 1987. Også utviklingen i markedsandelen for papirmasse og papiravfall var relativt gunstig. Tallene for 1987 må imidlertid tolkes med forsiktighet i det de baserer seg på oppgaver for årets tre første kvartaler. Markedsandelen i verdi for metaller unntatt jern og stål, som økte sterkt fra 1985 til 1986, falt fra 1986 til 1987. Indeksverdien for 1987 var imidlertid fortsatt over verdien i 1985. Den sterke økningen fra 1985 til 1986 skyldtes bl.a. en kapasitetsnedbygging i oljebasert aluminiumsproduksjon i utlandet som følge av høy pris på fyringsolje og lave priser på aluminium. Nedgangen i markedsandelen fra 1986 til 1987 kan forklares med ny økning i produksjonskapasiteten i utlandet samtidig som kapasiteten hjemme har vært relativt stabil.

På hjemmemarkedet tapte norske produsenter markedsandeler i verdi fra 1985 til 1986 for de fleste varegruppene en har tall for. Fra 1986 til 1987 var det en oppgang i markedsandelen for alle varegruppene bortsett fra treforedling, metaller, tekstil- og bekledningsvarer og trevarer. Markedsandelen for alle varene under ett gikk opp med 1,6 prosentpoeng fra 1986 til 1987. Tilsvarende tall beregnet i faste priser viser at bedringen var større i verdi enn i volum. Dette gjenspeiler at norske produsenter kunne øke sine priser i ly av at devalueringen resulterte i økte priser på importvarer. Ser en på utviklingen på 1980-tallet under ett, har

VERDENSHANDELEN OG NORGES VAREEKSPORT 1)
Volumindekser. 1980=100.

1) Tallene for Norges eksport av tradisjonelle varer (eksport av varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer) bygger på utenrikshandelsstatistikken. Indeksene for eksportmarkeder er beregnet som et gjennomsnitt av andre lands import, hvor beregningsgrunnlaget er henholdsvis samlet import av varer og import av bearbejdede varer. Vektene som er benyttet er landenes andeler av norsk eksport. Tallene for 1987 bygger på anslag fra OECD.

særlig varegruppene tekstil- og bekledningsvarer, trevarer og treforedlingsprodukter hatt en sterk nedgang i markedsandelene, men også kjemiske og mineralske produkter og andre verkstedprodukter har hatt betydelig nedgang. Produsenter av kjemiske råvarer, raffinerte oljeprodukter, metaller og skip og oljeplattformer har økt sine markedsandeler på 1980-tallet.

En balansert økende økonomisk integrasjon internasjonalt tilsier at markedsandeler for norsk eksport øker mens markedsandeler for norsk import avtar. Gjennomgangen av utviklingen i markedsandeler ute og hjemme viser at vi på 1980-tallet i betydelig grad har tapt markedsandeler på hjemmemarkedet samtidig som også utviklingen på eksportmarkedet i stor grad har vært negativ. Samlet indikerer dette svekket konkurranseevne for norsk industri på 1980-tallet til tross for den relativt gunstige utviklingen fra 1986 til 1987.

MARKEDSANDELER FOR NORSK EKSPORT AV UTVALGTE VAREGRUPPER
Verdiandeler. Indekstall, 1980=100.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Fôrstoffer for dyr, unntatt korn	97,0	75,5	92,9	85,7	75,5	59,8	63,9
Papirmasse og papiravfall	122,8	117,4	108,7	96,6	103,9	104,3	100,3
Malmer og avfall av metall	136,1	101,7	131,7	124,3	98,4	117,7	125,6
Organisk-kjemiske produkter	96,3	87,3	107,2	100,0	100,6	90,0	89,2
Kunstgjødse	87,5	96,1	98,8	99,0	92,3	90,0	110,5
Plastråstoffer og -halvfabrikata	100,5	90,7	93,9	93,4	85,4	75,6	74,7
Papir og papp og varer derav	94,2	82,6	80,9	81,4	84,9	80,2	80,2
Jern og stål	92,8	81,4	94,9	87,5	81,0	73,4	85,0
Metaller unntatt jern og stål	133,1	117,1	111,8	133,7	128,2	154,0	139,6
Maskiner	107,9	97,1	77,7	65,4	64,8	64,8	58,0
Møbler	82,2	69,6	63,2	60,2	51,5	49,3	41,3
Varene ovenfor i alt, veiet med norske eksportvekter	110,5	98,4	96,8	98,7	94,7	99,7	98,4

Markedsandelene er beregnet som verdiandeler og angir verdien av eksport fra Norge til våre viktigste samhandelsland i forhold til en veiet sum av importverdien til disse landene. Tallene for 1987 er beregnet på grunnlag av oppgaver for årets tre første kvartaler.

MARKEDSANDELER FOR IMPORTKONKURRERENDE VARER
Verdiandeler.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Nærings- og nytelsesmidler	91,8	92,0	91,7	91,3	90,5	90,0	90,1
Treforedlingsprodukter	71,4	70,2	69,4	68,4	67,3	66,2	64,5
Kjemiske råvarer	43,9	44,2	44,7	45,2	45,5	47,8	46,5
Raffinerte oljeprodukter	59,5	56,1	62,8	66,8	65,7	62,4	68,5
Metaller	26,9	25,0	31,5	25,8	26,9	29,7	29,2
Tekstil og bekledningsvarer	32,2	29,8	27,8	26,5	22,7	20,4	19,7
Trevarer	81,0	78,9	77,9	76,4	74,5	71,3	69,7
Kjemiske og mineralske produkter	46,5	44,5	44,0	41,5	39,4	39,5	41,3
Skip og oljeplattformer	63,8	53,9	52,3	59,3	75,1	73,8	75,0
Andre verkstedprodukter	50,9	49,3	45,8	45,3	45,3	43,3	46,6
Varene ovenfor i alt	59,9	57,5	57,1	56,7	57,2	55,6	57,2

Relative lønnskostnader

Utviklingen i prisene på de ulike innsatsfaktorene er av sentral betydning for utviklingen i konkurranseevnen. Nivået på arbeidskraftskostnadene er spesielt viktig fordi det ikke bare påvirker kostnadene i de konkurranseutsatte bedriftene direkte, men også indirekte gjennom betydningen for prisene på norskproduserte kapitalvarer og vareinnsats. Av de totale variable enhetskostnadene utgjør lønnskostnadene direkte og indirekte omtrent halvparten. I tillegg konkurrerer norske konkurranseutsatte næringer med skjermede næringer om arbeidskraft og kapital. Kostnadsutviklingen i industrien kan derfor ikke sees uavhengig av kostnadsutviklingen i norsk økonomi for øvrig.

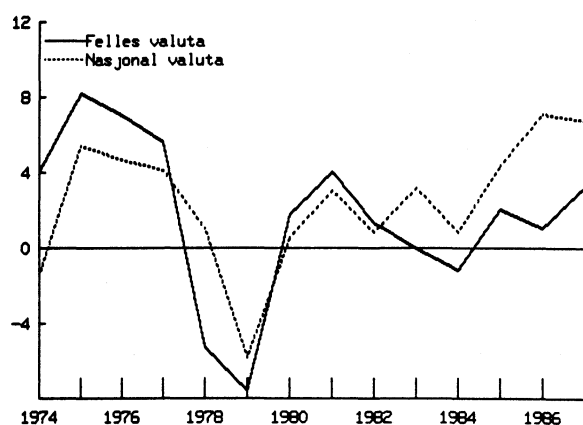
Den mest brukte indikatoren for norsk industris konkurranseevne er utviklingen i forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i Norge og hos våre handelspartnere, målt i felles valuta (RLPE). En må imidlertid ha klart for seg at også renteutgifter, energikostnader og importerte kapital- og råvarer veier tungt på kostnadssiden.

Internasjonalt sammenliknbare tall for andre kostnadskomponenter enn lønn er imidlertid

vanskelig tilgjengelige. Det bør likevel nevnes at oljeprisfallet isolert sett har svekket konkurransesituasjonen for norske bedrifter fordi olje har større betydning som energikilde i andre land enn i Norge.

Utviklingen i relative lønnskostnader pr. produsert enhet gjennom 80-årene gir en indikasjon på at norsk konkurranseevne har blitt forverret de fleste årene. Målt i nasjonal valuta har lønnskostnadene pr. produsert enhet særlig vokst raskt de to siste årene. Gjentatte kursfall for den norske kronen siden 1982 har i noen grad bidratt til å redusere forverringen av norsk konkurranseevne. Imidlertid er det grunn til å understreke at det er en gjensidig påvirkning mellom lønnsutvikling og utviklingen til kronekursen. Det er f.eks. sannsynlig at devalueringen i mai 1986 har vært en av årsakene til den høye lønnsveksten i Norge fra 1986 til 1987. Fra 1986 til 1987 var lønnsveksten i norsk industri 9,6 prosent høyere enn hos Norges handelspartnere. På den annen side var produktivitetsveksten relativt høy i norsk industri i denne perioden, samtidig som kronen hadde et lavere gjennomsnittsnivå i 1987 enn i 1986 som en følge av devalueringen i mai 1986. Alt i alt ble resultatet at relative lønnskostnader pr. produsert enhet, målt i felles valuta, steg med 3,3 prosent.

PROSENTVIS VEKST I RELATIVE LØNSSKOSTNADER PR. PRODUSERT ENHET FOR INDUSTRIEN 1)

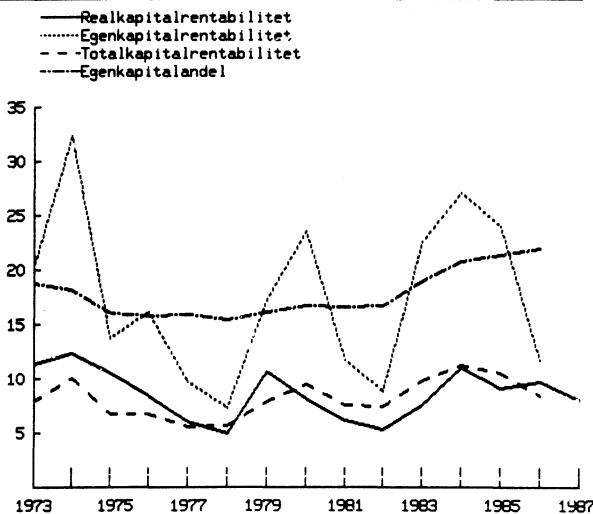
1) Forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet for norsk industri og et veid gjennomsnitt av lønnskostnader pr. produsert enhet for industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Kilde: Norges Bank og IMF.

Kapitalkostnader og lønnsomhet

Utviklingen til ulike lønnsomhetsmål gir en indikasjon på framtidig konkurranseevne. Forholdet mellom totalkapitalrentabiliteten og realrenten i lånemarkedet antyder mulighetene for å gjennomføre lønnsomme, nye investeringer og for å foreta omstillinger, produktutvikling, produktivitetsforbedringer og andre konkurransefremmende tiltak. I den grad nyinvesteringer egenfinansieres av bedriftene, vil egenkapitalrentabiliteten være en viktig indikator.

På kort sikt vil økte realrenter i lånemarkedet øke bedriftenes reelle renteutgifter, og dermed redusere egenkapitalrentabiliteten. På lengere sikt vil man forvente at

RENTABILITET OG SOLIDITET
 Industri totalt. Prosent.

egenkapitalrentabiliteten vil bevege seg i retning av realrenten i låne markedet. Dermed vil en heving av realrenten i låne markedet på sikt kunne føre til økt egenkapitalrentabilitet.

Både egen- og totalkapitalrentabiliteten i industrien er svært konjunkturømfindtlige. Kortsiktige variasjoner i rentabiliteten vil derfor gi et lite presist uttrykk for konkurranse situasjonen for flere viktige næringer.

Ifølge Byråets regnskapsstatistikk var rentabiliteten høy i norsk industri under konjunktur oppgangen fra 1983 til 1985. Fra 1985 til 1986 falt imidlertid rentabiliteten. Særlig avtok egenkapitalrentabiliteten sterkt; fra 24,1 prosent i 1985 til 11,8 prosent i 1986 (foreløpige tall). Det var spesielt metallvareindustrien og verkstedsindustrien som hadde svake resultater i 1986. Økningen i industriens renteutgifter var en viktig årsak til nedgangen i egenkapitalrentabiliteten. Tall fra regnskapsstatistikken for 1987 er ennå ikke tilgjengelig. Realkapitalrentabiliteten beregnet på grunnlag av nasjonalregnskapstall gir imidlertid tradisjonelt det samme bildet som regnskapsstatistikkenes beregninger av totalrentabiliteten. Foreløpige nasjonalregnskapsanslag antyder en nedgang i total-

kapitalrentabiliteten i 1987 sammenliknet med de to foregående år.

Realkapitalrentabiliteten i industrien hos Norges handelspartnere har på 1980-tallet vært lav, sammenliknet med det foregående tiåret. Det har imidlertid vært en svak, men stabil oppgang fra 1981 og utover. Norsk industri har hatt en tilsvarende utvikling i realkapitalrentabiliteten i denne perioden.

Totalbildet

Sett under ett har norsk industris konkurranseevne blitt svekket gjennom 1980-årene. Norske produsenter tapte markedsandeler både i inn- og utland. For norsk industri var det gjennom størstedelen av denne perioden også en ugunstig utvikling i relative lønnskostnader pr. produsert enhet. Utviklingen i konkurranseevne fra 1986 til 1987 er imidlertid mindre entydig. På den ene side har lønnskostnadene pr. produsert enhet målt i felles valuta økt sterkere i Norge enn i utlandet. På den annen side tyder utviklingen i markedsandelsindikatorerne på at norsk industri har hatt en viss økning i sine markedsandeler både innenlands og utenlands. Utviklingen i markedsandeler og relative lønnskostnader pr. produsert enhet gir dermed motstridende antydninger om utviklingen i norsk industris konkurranseevne. Det bør imidlertid understrekes at eksportoppsvinget og markedsandelsveksten fra 1986 til 1987 tildels skyldes et sammenfall av spesielle omstendigheter, blant annet en sterk etterspørselsvekst for visse typer av råvarer mm. i utlandet og en gunstig prisutvikling for disse varene.

Det er videre grunn til å tro at en økning i relative lønnskostnader pr. produsert enhet først slår ut i reduserte markedsandeler etter en viss tid. Veksten i relative lønnskostnader pr. produsert enhet fra 1986 til 1987 kan derfor være en indikasjon på at Norge vil komme til å tape markedsandeler i framtidige år. Imidlertid er det viktig å understreke at kortsiktige variasjoner i de refererte konkurranseevneindikatorerne må tolkes med varsomhet.

PERSPEKTIVER

Også i 1987 brukte Norge som nasjon langt mer enn det som ble produsert. Underskuddet på utenriksregnskapet ble 28 milliarder kroner selv med nedgang i privat konsum og investeringer og en ikke ubetydelig eksportvekst. Priser og lønninger fortsatte å vokse klart sterkere enn i våre konkurrentland, og vi kostet på oss en større arbeidstidsforkorting. På godt og vondt gikk norsk økonomi sitt eget løp.

Ubalansene i norsk økonomi kan spores tilbake til den økonomiske utviklingen i årene 1984-1986 og til oljeprisfallet vinteren 1986, som slo sterkt ut i våre inntekter. I 1985 tilsvarte oljerenten, dvs. den meravkastning olje- og gassutvinningen gir Norge, en inntekt pr. innbygger på 16 000 kroner. I 1987 var denne arbeidsfrie inntekten redusert til vel 4 000 kroner pr. innbygger. Veksten i innenlandsk etterspørsel, spesielt privat konsum, har dessuten vært så sterk siden 1984 at selv med eksportinntekter fra olje- og gassutvinning av samme størrelsesorden som i 1985, ville driftsregnskapet i 1987 bare så vidt ha balansert. Dette antyder at norsk økonomi allerede før oljeprisfallet var ute av kurs og at en omlegging av den økonomiske politikken ville ha vært nødvendig. Et sentralt spørsmål er dessuten hvor raskt slike ubalanser slår igjennom i atferden til den private sektor. I denne sammenheng er norsk næringsstruktur og den betydning denne har for pris- og inntektsdannelsen viktig.

Høstningsbruk - utvinning av naturressurser og produksjon basert på disse - har tradisjonelt spilt en helt sentral rolle i norsk økonomi. Vekst i naturressursbasert næringsvirksomhet har vært et fundament for inntektsveksten både for Norge som nasjon og for den enkelte arbeidstaker. For mye av vår tradisjonelle ressursbaserte næringsvirksomhet er det imidlertid begrensede ekspansjonsmuligheter og usikre markedsutsikter.

Det blir følgelig vanskelig å basere en fortsatt inntektsvekst på disse alene. Dette gjelder også for oljevirksomheten. Selv med dagens råoljepris ligger imidlertid lønnsomheten i olje- og gassutvinning vesentlig over avkastningen i annen produksjonsvirksomhet. Norges store reserver av naturgass åpner også nye perspektiver for innenlandsk bruk og eksport av gass eller kraft. Det er følgelig grunn til å regne med at petroleumsvirksomheten vil gi Norge som nasjon betydelige inntekter i mange år framover. Men med den prisusikkerhet som eksisterer, bør en ikke basere seg på noen vesentlig økning i inntektene fra dagens nivå de nærmeste årene.

Når høstningsbruket som kilde til ytterligere velstandsvekst synes å ha klare begrensninger, stilles vi overfor betydelige utfordringer. Det viktigste, og trolig vanskeligste, blir å tilpasse pris- og inntektsdannelsen til de nye realitetene. Fram til midten på 1970-tallet var de råvarebaserte, eksportorienterte industrier lønnsledende. En betydelig vekst i disse næringer muliggjorde en gradvis avskalling i lavproduktive næringer. Samtidig mestret vi våre utenriksøkonomiske balanseproblemer. Med oljeinntektene ble skjermete næringer lønnsledende. Dette var en følge av at oljeinntektene ble tatt inn i økonomien. Etter at denne prosessen nå er gjennomløpt, må pris- og inntektsdannelsen igjen direkte underordnes hensynet til utenriksbalansen. Oljeprisfallet medfører faktisk at vi er nødt til å reversere deler av prosessen, fordi vi har fått en for stor skjerm for vår sektor med et for høyt lønnsnivå i forhold til landets inntekter. Det betyr at både nivå og vekst i priser og inntekter i tiden framover må tilpasses konkurransesituasjonen til de næringer som skal gjenskepe balansen i utenriksøkonomien. Dette må være næringsvirksomhet som i begrenset grad kan basere seg på et spesielt norsk ressursgrunnlag

eller på markedsdominans, altså kunnskapsbasert industri og tjenesteytende næringsvirksomhet.

Dette reiser krav om endringer på flere områder. Større deler av norsk næringsliv må settes i en reell konkurransesituasjon med utlandet slik at kostnadsnivået kan bringes ned. Samtidig må det stilles krav til økt produktivitet og mer effektiv ressursutnytting i de deler av norsk økonomi som fortsatt vil være skjermet fra utenlandsk konkurranse. Offentlig sektor bør ikke være unntatt fra en slik omstilling. Stat og kommuner har gjennom mange år absorbert en økende andel av landets arbeidskraftressurser. Dette kan ha gitt økt standard på offentlige tjenester, og kan således være et resultat av bevisst prioritering. Situasjonen i norsk økonomi krever imidlertid nå at det er nødvendig også i slik virksomhet å etterstrebe økt effektivitet for å nå de mål man setter seg for tjenestene. Skal vi få en skjermet sektor med et lønnsnivå som er tilpasset landets nye inntektssituasjon og med en effektivitet som bidrar til å løse våre balanseproblemer, må dessuten den innenlandske etterspørselsveksten holdes nede. Sist, men ikke minst, bør ulike former for private monopol- og kartelldannelser begrenses sterkt, samtidig som offentlig næringsstøtte og skjermingsstøtte ved importreguleringer bygges ned.

En nærings- og konkurransepolitikk som antydnet foran, understøttet av stram etterspørselsregulering, innebærer en åpenbar fare for økt arbeidsløshet. Erfaringene fra andre land viser at en, på tilsynelatende permanent basis, kan få et betydelig høyere arbeidsløshetsnivå enn det vi har hatt til nå. Den viktigste oppgaven i den økonomiske politikken blir derfor raskt å tilpasse pris- og inntektsdannelsen til de nye realiteter og aktivt bidra til nødvendige omstillinger. Lykkes vi ikke med dette, gjenstår bare ytterligere innstramminger med høy ledighet som uunngåelig resultat.

I arbeidet for å fremme omstillinger vil utformingen av kredittpolitikken og forholdene på kredittmarkedet stå sentralt. Overgangen til et markedsstyrt kredittvesen fra årsskiftet 1983-84 skjedde på bakgrunn av at det stadig var blitt vanskeligere å håndtere den tradisjonelle styringen av kredittstrømmer og renter. Ved inngangen til 1983 er det lite igjen av de forventninger som mange hadde til denne mest omfattende reform i det økonomiske styringssystem i de senere år. Dereguleringen kom på et meget uheldig tidspunkt, nemlig i starten av et konjunkturoppsving og muliggjorde den kraftige konsum- og investeringsveksten som vi fortsatt sliter med ettervirkningene av. Videre har erfaringene vist at en bedre samfunnsøkonomisk kapitalallokering langt fra er et selvsagt resultat av en slik deregulering. Ressursbruken i penge- og kredittvesenet har også vist seg å være betydelig.

Dette betyr ikke at det er mulig eller ønskelig å vende tilbake til det tidligere reguleringssystemet. Kredittmarkedet og kredittpolitikken må nå mer enn noen gang bidra til å kanalisere ressurser fra "gammel" til "ny" virksomhet. Et sentralt bidrag i den retning vil være en videreføring av den reformen av skattesystemet som ble påbeynt i 1987, slik at avkastning på ulike former for kapital blir skattemessig likestilt. Endelig vil en politikk som bringer pris- og kostnadsveksten under kontroll, og dermed skaper tillit til den norske krone, fjerne både behovet og muligheten for et høyt og følsomt norsk rentenivå.

1987 blir neppe stående som noe unntaksår i norsk økonomi. Mye tyder på at problemene og utfordringene vil være med oss i flere år framover. Venter vi for lenge med å rette opp de store ubalansene i norsk økonomi, vil vi måtte betale dyrt for dette i form av meget store rentebetalinger til utlandet og klart høyere arbeidsløshet. Da er det ikke bare mange enkelthusholdninger, men hele landet som har kommet i en gjeldsklemme.

ØKONOMISK-POLITISK KALENDER 1987

JANUAR

1. Regjeringen beslutter å overføre operatøransvaret for Statfjordfeltet fra Mobil Exploration Norway Inc til Statoil.

1. Norges Bank fastsetter heretter ingen diskontorente.

1. Utlånene fra forretnings- og sparebankene økte med 51,1 milliarder i 1986. Det veiledende tallet i Nasjonalbudsjettet var 19 milliarder.

12. I regjeringskonferanse fattes det vedtak om å regulere produksjonen fra alle oljefeltene ned 7,5 prosent i forhold til de godkjente produksjonsprogrammene for perioden 1. februar - 30. juni.

23. Finansdepartementet bestemmer at det skal innføres lisensplikt for nordmenn som kjøper aksjer eller andeler i utenlandske børsnoterte investeringsselskaper og investeringsfond.

28. Norges Bank vedtar å senke sin utlånsrente til bankene fra 14,8 til 14,5 prosent. 3. februar senkes den til 14,2 prosent og 16. februar til 13,8 prosent.

FEBRUAR

2. Statistisk Sentralbyrå framlegger "Økonomisk utsyn over året 1986". Byrået slår fast at 1986 ble preget av kraftig forverring av bytteforholdet med utlandet og av en fortsatt sterk etterspørselsvekst. Dette førte til en nedgang i disponibel realinntekt for Norge på 6 prosent, selv om fastlands-Norges sysselsetting og produksjon i faste priser økte mer enn i de fleste andre

OECD-land. Fallet i olje- og gassprisene var den viktigste grunnen til det dårligere bytteforholdet med utlandet. Devalueringen i mai 1986 var en annen faktor av betydning.

6. Regjeringen gir i statsråd fullmakt til å undertegne en overenskomst mellom de nordiske landene for å unngå dobbeltbeskatning av inntekt og formue. Avtalen erstatter den multilaterale avtalen av 22. mars 1983.

20. OECDs landrapport for Norge fremlegges. Rapporten legger vekt på at det er nødvendig for Norge å stramme finans- og pengepolitikken ytterligere til. Videre bør de nominelle lønninger øke mindre i Norge enn i utlandet, og produktiviteten bør øke mer. Ifølge OECD er dette nødvendig for å nå to hovedmålsettinger på henholdsvis kort og mellomlang sikt: å få kontroll over utenriksøkonomien, og å overføre arbeidskraft og kapital til konkurranseutsatte sektorer "i omfattende grad". OECD retter også kritikk mot det omfang oljeinntektene er blitt brukt innenlands i de senere år.

MARS

1. Finansdepartementet fastsetter regler som pålegger banker og andre kredittinstitusjoner å opplyse publikum om den effektive renten på lån. Opplysningsplikten er mest omfattende ved inngåelse av nye lån, der bankene heretter automatisk må orientere om effektiv rente og andre lånevilkår. Kunder med løpende lån skal få disse opplysningene når de ber om det.

1. Det innføres renter på postgirokonti. Rentesatsen blir 5 prosent, men mulighet for høyere rentesats for store kunder.

9. Vårens lønnsoppgjør mellom LO og Norsk Arbeidsgiverforening ender etter en times forhandlinger med enighet om at det ikke skal gis sentrale tillegg i år.

9. Det såkalte Arbeidstidsutvalget legger fram sin innstilling for Kommunal- og arbeidsdepartementet. Utvalgets oppgave har vært å tilrettelegge et faglig basert materiale som klargjør hvilke valg en på sikt står overfor i arbeidstidspolitikken. Utvalgets beregninger antyder at virkningene av en arbeidstidsforkortelse på makroøkonomiske hovedstørrelser avhenger sterkt av hva en forutsetter om endring i driftstid og arbeidsløshet i tilknytning til tiltakene.

11. Ifølge rentestatistikken offentliggjort av Norges Bank, økte bankenes utlånsrenter i gjennomsnittet med 0,9 prosentenheter i 4. kvartal 1986. Det innebærer at den gjennomsnittlige renteøkning gjennom året utgjorde 2,6 prosentenheter. Bankenes innskuddsrenter økte i gjennomsnitt med 0,6 prosentenheter i siste kvartal og 1 prosentenheter på årsbasis.

13. Regjeringen legger fram meldingen "Reformer i personbeskatningen" (St.meld. nr. 35 (1986-87)). Den varsler lavere netto-skatt og høyere bruttoskatt, ønsker om å utjevne fordelene med rentefradraget og foreslår gradvis å redusere forskjellen mellom skatteklassene. Det skal arbeides videre med å skille næringsdrivendes inntekt i en lønnsdel og en næringsdel, idet regjeringen ikke sier seg fornøyd med noen av de forslag som har vært framme til nå. Videre varsles et nytt takseringssystem for boliger og en moderat økning av boligskatt og formueskatt. Regjeringen ønsker å gjennomføre skatteomleggingen gradvis. I budsjettopplegget for 1988 kommer det imidlertid til å bli tatt betydelige skritt.

23. Regjeringen tildeler blokker på kontinentalsokkelen i 11. konsesjonsrunde. Tildelingen gjelder både blokker nord og sør for 71 grader nord. 11. konsesjonsrunde omfatter 11 blokker i 8 utvinningstillatelser. Statoil blir tilbudt tre utvinningstil-

latelser, Hydro to og Saga, Elf og Canco en hver.

27. Kortselskapene American Express, Diners Club og Eurocard taper rettssaken de har anlagt mot Staten ved Finansdepartementet om retten til å kreve inn gebyr av dem som aksepterer kortene som betalingsform. I forskriftene til lov om finansieringsvirksomhet heter det at alle omkostninger ved kortbruk skal belastes kortinnehaveren. Bakgrunnen for rettssaken er at Regjeringen har opphevet de dispensasjoner selskapene har hatt fra denne regelen.

=====

APRIL

=====

1. Kredittveksten for 1. kvartal 1987 var på 28,5 milliarder kroner. Dette er 16 milliarder mer enn Regjeringens budsjetterte beløp.

5. Rederiansatte Sjøarbeideres forbund (ROF), Oljeborernes forbund (OBF), Operatøransattes forbund (OAF) og Cateringansattes forbund (CAF) organiserer seg i Oljearbeidernes fellessammenslutning.

9. Regjeringen legger fram melding om petroleumsvirksomheten på mellomlang sikt (St.meld. 46 1986-87). Norge har utvunnet 20 prosent av den oljen som er funnet til nå. Uten nye funn vil prosenten øke til 75 ved århundreskiftet. Det er oppdaget nok gass til å holde dagens produksjonsnivå i hundre år til.

Interessen for å investere i kjente petroleumsforekomster er stor. Regjeringen konstaterer at det er endringer i skattesystemet som sammen med lavere kostnadsanslag og noe høyere prisforventninger har ført til dette.

Regjeringen varsler at den vil utlyse konsesjoner til leteboring i det tempo som er nødvendig for raskest mulig å gjøre drivverdige funn i nord. Det er satt igang arbeid for å klargjøre om det brukes mer ressurser enn nødvendig på å oppnå et

forsvarlig sikkerhetsnivå.

27. Generalforsamlingene i Nora og Nidar vedtar å fusjonere de to selskapene.

MAI

11. Statistisk Sentralbyrå publiserer reviderte nasjonalregnskapstall. I de fire årene 1983-1986 økte brutto nasjonalproduktet i Norge med 21,7 prosent i volum, eller fem prosent i årlig gjennomsnitt. Disponibel realinntekt for Norge økte med 11 prosent.

14. Sjekkbruken i Norge er halvert i perioden 1984 til 1986, melder Den norske bankforening. I 1986 ble det skrevet ut 72 millioner sjekker. Det er 40 millioner færre enn i 1984, som var et rekordår. Antallet konti er økt kraftig i perioden.

15. Regjeringen legger fram revidert nasjonalbudsjett for 1987. Det foreslås å stramme inn på finanspolitikken slik at utgiftene i budsjettet ikke øker utover beløpet i det salderte budsjettet (jfr. 17/12-86). Endrede anslag for statsinntektene fører til at overskuddet på budsjettet nå er beregnet til 8 milliarder kroner. I Statsbudsjettet for 1987 (St. prp.nr.1 1986-87) var samme størrelse stipulert til 78 millioner kroner.

I kredittpolitikken foreslås det å fjerne primærreservekravet helt (jfr.1/6).

Det anslås at det private forbruket vil synke 1 prosent i 1987, og at konsumprisene vil øke 8-8,5 prosent fra 1986 til 1987. Regjeringen regner med et underskudd i utenriksøkonomien på 27 milliarder i år. Det tidligere anslaget lød på 39 milliarder.

22. Regjeringen bevilger 850 millioner til Kongsberg våpenfabrikk. Midlene fordeler seg med 475 millioner til videre drift, 75 millioner til flymotorselskapet og 300 mil-

ljoner til gjennomføring av et akkordoppgjør.

29. Regjeringen tildeler blokker i andre fase av 11. runde. Tildelingen omfatter blokker på Finnmark Vest og Strategisk område I. Statoil, Elf, Hydro, Mobil, og Total utpekes som operatører for en utvinningstillatelse hver. (Jfr. 23/3-87).

JUNI

1. Primærreservekravet for bankene i Norges Bank oppheves.

12. Regjeringen legger fram stortingsmelding om statsregnskapet for 1986. Inntektene ble 246 milliarder, og utgiftene 225 milliarder, slik at regnskapet gjøres opp med et overskudd (før lånetransaksjoner) på 21 milliarder. Statsregnskapets utgifter er 3 milliarder høyere enn budsjettet for 1986 (jfr.4/10-85), mens inntektene er 25 milliarder høyere enn i budsjettet, som i sin tid la opp til 1 milliard i budsjettunderskudd.

12. Stortinget behandler Revidert nasjonalbudsjett (Jrf.15/5-87). Gevinstbeskatningen på aksjer økes fra 35 til 40 prosent, men en 2 prosents avgift på aksjeomsetningen innføres ikke.

Husbankens innvilgningsramme reduseres med 467 millioner kroner, Industribankens innvilgningsramme reduseres med 134 millioner kroner og Industrifondets innvilgningsramme reduseres med 109 millioner kroner. De øvrige statsbanker får mindre reduksjoner i innvilgningsrammen i forhold til forslaget.

12. Jordbruksoppgjøret vedtas i Stortinget. Oppgjøret har en ramme på 1360 millioner kroner. Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiets forslag om å sende jordbruksoppgjøret tilbake til Regjeringen med kritikk av Regjeringens håndtering av oppgjøret faller og regjeringssituasjonen avklares.

=====

JULI

=====

1. Regjeringen oppretter Norsk internasjonalt skipsregister (NIS).

9. Regjeringen beslutter å videreføre oljeproduksjonsregulerende tiltak i andre halvår 1987, (jfr. 12/1-87). Produksjonen blir redusert med 7,5 prosent i forhold til de godkjente produksjonsprogrammene for perioden.

14. Det amerikanske rating-byrået Moody melder at Norge er nedgradert fra klasse AAA (topplassering) til AA+ i internasjonal kredittverdighet. Nedgraderingen skyldes hovedsakelig utsiktene for norsk utenriksøkonomi på mellomlang sikt.

31. Regjeringen justerer beregningsgrunnlaget for bankenes tilleggsreservekrav for å hindre renteøking.

=====

AUGUST

=====

10. Regjeringen foreslår statlig landsomfattende ambulansetjeneste.

Norving mister ambulanseflyvingene på Nord-Norge.

=====

SEPTEMBER

=====

19. Shell vedtar å legge driftsorganisasjonen for Draugenfeltet til Kristiansund.

25. Det blir kjent at Statoils pågående arbeider ved Mongstad-raffineriet vil bli vesentlig dyrere enn budsjettet, både pga. høyere priser og større ressursinnsats enn planlagt. Overskridelsen anslås på dette tidspunkt til nær 4 milliarder kroner, en kostnadssprekk på ca 40 prosent.

25. Regjeringen tildeler Norsk Jernverk

et lån på 300 millioner kroner. Jernverket kom i prekære likviditetsvansker etter reaksjoner fra utenlandske banker. Disse reaksjonene hadde sin bakgrunn i KV-saken.

=====

OKTOBER

=====

1. Gjeldsnemnda for Kongsberg Våpenfabrikk godkjenner salget av forsvarsdivisjonen til Norsk forsvarsteknologi for 800 millioner kroner.

1. Regjeringen fjerner tilleggsreservekravet overfor bankene (jfr. 31/7-87).

1. Forretningsbanken, Bøndernes bank, Vestlandsbanken og Buskerudbanken går sammen til en bank med navnet Fokus bank. Den nye banken har en forvaltningskapital på 34,5 milliarder og blir den femte største av alle norske banker.

2. Norsk Hydro tildeler Moss-Rosenborg Verft i Stavanger en kontrakt på 70 millioner kroner i forbindelse med gassinjeksjonsprosjektet på Troll-Oseberg.

6. Regjeringen legger fram forslag til statsbudsjett og nasjonalbudsjett for 1988. I følge statsbudsjettet er statens samlede utgifter budsjettet til 262 milliarder kroner. Utgifter utenom statlige petroleumsvirksomhet øker 6,6 prosent. Budsjettet har et overskudd før lånetransaksjoner på 9,3 milliarder kroner. Finansieringsbehovet er på 6,1 milliarder kroner. Tar en hensyn til aktivitetsnivået i økonomien og enkelte andre forhold, innebærer statsbudsjettet en innstramning i finanspolitikken på omlag 1 prosent av BNP. Styringen av valutakursen vil fortsatt være et hovedhensyn for penge- og kredittpolitikken. Det ordinære kredittbudsjettet blir avskaffet og erstattes med et styringsintervall for veksten i innenlandsk kreditttilførsel, for 1988 satt til 8-12 prosent. Etterspørselen fra fastlands-Norge inklusive varelager ventes å bli redusert med 1,4 prosent fra 1986 til 1987, og med 0,7 prosent fra 1987 til 1988.

Ettersom etterspørselen avtar, regner en med at veksten i BNP utenom olje og sjøfart avtar til 0,4 prosent fra 1987 til 1988. Underskuddet på driftsbalansen (utenom skip) er beregnet til 26 milliarder i 1988. Regjeringen venter en konsumprisstigning på omlag 5 prosent fra 1987 til 1988. Dette er basert på en teknisk forutsetning om 5 prosent gjennomsnittlig lønnsvekst.

19. Aksjekursene på flere viktige utenlandske børser faller dramatisk. Den samme tendens gjør seg gjeldende ved Oslo Børs. Den 19. oktober faller aksjekursen målt ved totalindeksen, som omfatter bank, forsikring, industri, olje og skipsaksjer, nær 33 poeng eller 7,7 prosent. Fallet fortsetter i de følgende dagene. Fra rekordnoteringen 21. september på vel 442 poeng, faller totalindeksen til vel 289 poeng den 29. oktober, hele 34,5 prosent. Det vil si at aksjekursene ved utgangen av oktober omlag er på samme nivå som ved årsskiftet 1986/87.

=====

NOVEMBER

=====

1. Nora industrier fusjonerer med Hamar bryggerier.

5. Harry Martin Svabø blir valgt til ny leder i AF.

6. Regjeringen oppnevner Reidar Webster til ny riksmeglingsmann for perioden januar 1988 til januar 1991.

11. Regjeringen innfører statsskatt for sparebankene. Innføringen skjer gradvis fram til 1990.

13. Stortingsmeldingen om Mongstad anslår kostnadsøkningen i 1987-kroner i forhold til de opprinnelige anslag til ca. 4,8 milliarder for raffineriet og ca. 0,6 milliarder for terminalen, tilsammen 5,4 milliarder. Totalt beregnes Mongstad-anlegget til 11,7 milliarder.

27. Arve Johnsen trekker seg som direktør for Statoil.

28. På ekstraordinær generalforsamling i Statoil utnevnes nytt styre. Olje- og energiministeren er selskapet generalforsamling.

=====

DESEMBER

=====

7. Statens forurensningstilsyn mottar foreløpige tall fra Norsk Hydro over utslipp av kvikksølv fra klorfabrikken i perioden 1947 til i dag. Totalt er utslippene 122 tonn.

10. Statens forurensningstilsyn mottar melding fra Borregaard over utslipp av kvikksølv fra klorfabrikken siden 1949. Totalt er utslippene på 130 tonn.

11. Regjeringen vedtar å opprette Trollheimen landskapsvernområde og Svartåmoen naturreservat.

12. Regjeringen vedtar å gjennomføre oljeproduksjonsregulerende tiltak for 1. halvår på samme nivå som 2. halvår 87. Det betyr en reduksjon i produksjonen på 7,5 prosent i forhold til tidligere planer.

17. Stortinget salderer statsbudsjettet. Endrete skatteanslag og utgiftsreduksjoner i salderingsproposisjonen styrker budsjettet med ca. 2,5 milliarder kroner. Samlet får budsjettet et overskudd før lånetransaksjoner på 12 milliarder. Det inndras 1,1 milliarder fra kommunene i forhold til budsjettfor-slaget. Dette skjer blant annet ved at kommunene må dekke hele skattefradraget ved SMS/AMS-ordningen. Arbeidsgiveravgiften økes med 0,2 prosentenheter og avskrivningsreglene blir strammet inn. Statsbankene får i første halvår bare adgang til å låne ut 42 prosent av utlånsrammen.

31. Antallet inkassosaker øker i løpet av året med 35 prosent sammenlignet med

1986. Det er inkassosaker mot private næringsdrivende som har hatt størst økning.

31. Aksjekursene på Oslo Børs ligger ved årsskiftet noe under kursen ved forrige års-

skifte. Aksjekursen på totalindeksen har i løpet av året variert med over 200 poeng. Rekordnoteringen var 21. september med 442 poeng, bunnivået ble nådd 16. desember med 241 poeng.

VEDLEGG

UTSIKTENE FOR 1988 OG 1989 - EN MODELLBASERT FRAMSKRIVNING

I dette vedlegget presenteres anslag for den makroøkonomiske utvikling i Norge de nærmeste to årene. Beregningene er basert på SSBs kvartalsmodell KVARTS. Hensikten med beregningene er først og fremst å illustrere et mulig konjunkturforløp for derigjennom å få et klarere bilde av de utfordringer vi står overfor i årene framover. Beregningene viser at selv om pris- og lønnsveksten bringes ned på samme nivå som hos våre handelspartnere, vil vi fortsatt stå overfor store underskudd i utenriksøkonomien i de nærmeste årene.

Utsiktene de nærmeste årene er ifølge framskrivningen preget av følgende forhold:

- Lav internasjonal økonomisk vekst og inflasjon gjør at Norge får liten hjelp til å løse problemene med store underskudd i utenriksøkonomien.
- Beregningene peker i retning av fortsatt stagnasjon og nedgang i konsum og bruttoinvesteringer i fastlands-Norge. Med liten eller ingen etterspørselsvekst både hjemme og ute går norsk økonomi inn i en stagnasjonsfase med svakt fallende produksjon. En beregnet høy kostnadsvekst også i 1988 gjør at industrien taper markedsandeler. Først i 1989 snus denne utviklingen.
- Presset i arbeidsmarkedet blir i løpet av et par års tid avløst av høy arbeidsløshet etter norske forhold.
- Et lavere aktivitetsnivå i økonomien sammen med at ettervirkningene av devalueringen og arbeidstidsforkortelsen forsvinner, fører til lavere lønns- og prisvekst både i 1988 og 1989.

Internasjonale rammebetingelser

Veksttakten i OECD-området tok seg opp gjennom 1987, til tross for at store ubalanser i internasjonal handel med varer og tjenester tilsa en klar mulighet for svakere internasjonal vekst de kommende årene. Fallet i aksjekursene i oktober 1987 kan være et uttrykk for at disse forventningene slo gjennom i markedet. Det kraftige kursfallet kan i seg selv gi negative bidrag til veksten i tiden framover.

Etter OECDs prognoser fra desember 1987 vil produksjonsveksten i industrilandene bli klart svekket i de kommende to år. For OECD-området under ett ventes veksttakten å synke fra 2 3/4 prosent i 1987 til 2 1/4 prosent i 1988 og til bare 1 3/4 prosent i 1989. Veksten antas å bli særlig svak i Vest-Europa, mens den - som følge av en forholdsviss ekspansiv økonomisk politikk - ventes å holde seg relativt høy for Japan. For Norges viktigste handelspartnere er det grunn til å vente lavere veksttakt enn for gjennomsnittet av alle OECD-land. Den lavere veksttakt i økonomiene vil trolig virke dempende på prisstigningen, som i 1987 viste tegn til å forsterke seg.

Den økonomiske politikken

For offentlig sektors kjøp av varer og tjenester er det for 1988 lagt til grunn de anslag som ble gitt i Salderingsproposisjonen, bortsett fra for offentlige bruttoinvesteringer hvor veksten er satt et par prosentpoeng høyere. Sysselsettingen øker med 0,3 prosent i 1988 og 1,7 prosent i 1989. Endringer i regnskapsføringen fra 1987 til 1988 vil bidra til å trekke nivået på offentlig konsum ned med 0,8 prosent og

privat konsum opp med 0,3 prosent. Disse korreksjonene er innarbeidet i årsanslagene i hovedtabellen, men ikke i figurene som viser kvartalsforløpet. Stønadene er antatt å vokse med vel 8 prosent fra 1987 til 1988, mens direkte skatter øker noe sterkere enn samlede nominelle husholdningsinntekter. For 1989 er stønadsveksten vel 7 prosent og gjennomsnittlig skattenivå om lag uforandret. Indirekte skatter øker noe pga. subsidiereduksjoner og avgiftsøkninger på nytelsesmidler og bensin. Offentlige forhandlete eller regulerte priser er antatt å øke i takt med eller noe sterkere enn den generelle konsumprisveksten.

Renteutviklingen i 1987 ble preget av at rentenivået ble brukt som et virkemiddel for å stabilisere kronekursen. Med relativt frie kapitalbevegelser mellom Norge og utlandet vil renteutviklingen i Norge i stor grad bestemmes av rentenivået i utlandet korrigert for endringer i valutakursene. På kort sikt vil også forventninger om valutakursendringer spille inn. Aktørene på kredittmarkedet vil forlange en stor renteforskjell mellom Norge og utlandet så lenge pris- og kostnadsveksten i Norge er så høy at en devaluering synes nødvendig for å sikre konkurranseevnen for næringslivet utenom oljesektoren. Den avgjørende forutsetningen for det høye rentenivået i Norge er derfor trolig at pris- og kostnadsveksten er høyere enn hos handelspartnerne.

I referansebanen har vi - på svært usikkert grunnlag - antatt at det ikke vil skje noe rentefall av betydning før mot slutten av 1988, og at fallet vil fortsette inn i 1989 etter hvert som inflasjonstakten i Norge kommer ned på nivået hos handelspartnerne. Vi forutsetter imidlertid at det nominelle rentenivået i Norge stabiliserer seg om lag ett prosentpoeng over nivået i utlandet, for å sikre finansieringen av driftsunderskuddene de kommende årene.

Oljevirkosomhet og sjøfart

Markedsutviklingen de nærmeste årene vil trolig preges av den store ledige kapasitet

i OPEC, slik at en ikke kan vente noen særlig økning i oljeprisen. I framskrivningene er det imidlertid forutsatt at OPEC vil holde sammen og dermed hindre et betydelig nominelt fall i råoljeprisen. For 1988 og 1989 er prisen anslått til henholdsvis 18,50 og 19 US\$/fat. Det er lagt til grunn at de påløpte investeringskostnadene i oljevirkosomhet vil holde seg relativt høye. Anslaget for 1988 og 1989 i faste priser ligger imidlertid litt under 1987-nivået. Det er antatt at oljeproduksjonen vil øke med noe under 5 prosent i 1988 og med om lag 15 prosent i 1989. Anslaget er basert på den forutsetning at produksjonsbegrensningen på 7,5 prosent videreføres. For gassproduksjonen er det lagt til grunn en reduksjon på 10 prosent begge år.

Fraktinntektene fra utenriks sjøfart har sunket betydelig de siste årene, dels på grunn av prisnedgang, men først og fremst på grunn av utflagging av skip. Denne utviklingen synes å ha snudd, og det er regnet med en viss økning i bruttofraktene i volum i 1989. I 1987 var netto utflagging av skip på knappe 6 milliarder kroner. For 1988 er det lagt til grunn en tilsvarende netto innflagging til NIS på om lag 6 milliarder kroner. Dette bidrar til å svekke driftsbalansen med hele 12 milliarder kroner fra 1987 til 1988. Det bidrar dessuten til at de samlede bruttoinvesteringene i fast kapital viser en kraftig vekst i 1988, etter et fall i 1987. For 1989 er import av nye og brukte skip satt lik eksporten av brukte skip.

Annen innenlandsk etterspørsel

I beregningene fortsetter fallet i privat konsum inn i 1988. Spareraten for husholdningene er foreløpig anslått til -3 prosent i 1987. I beregningene har vi forutsatt at spareraten stiger til -1 prosent i 1988 og videre til 1 prosent i 1989. Når en tar hensyn til at husholdningene kredittfinansierer en stor del av boliginvesteringene, innebærer dette at husholdningene øker sin nettogjeld i begge årene. På grunn av forutsetningen om et fortsatt høyt rentenivå i 1988, gir beregningene en vekst i

husholdningenes disponible realinntekt på årsbasis på bare 1/2 prosent. Som nevnt antas det nominelle rentenivået å falle i 1989. Dette gir et klart positivt bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter som ifølge beregningene da vokser med vel 2 prosent. Med en antatt økning i spareraten av tilsvarende størrelse blir konsumet om lag uendret fra 1988 til 1989.

Investeringer for fastlands-Norge er beregnet å falle gjennom 1988 for så å stabilisere seg i begynnelsen av 1989 på et nivå som er vel 5 prosent lavere enn 1987-nivået. Det er først og fremst industriinvesteringene som bidrar til nedgangen, noe som henger nøye sammen med ferdiggjøringen av Mongstad-raffineriet i løpet av 1988. Regnet uten investeringer i raffinerier synker industriinvesteringene med 6 prosent i volum i 1988 og med hele 19 prosent i 1989. Boliginvesteringene synker noe i 1988, men gjennom 1989 øker de igjen på grunn av større vekst i husholdningenes inntekter og lavere rentenivå. Innenfor tjenesteytende næringer blir investeringene liggende på et høyt nivå og endrer seg lite gjennom 1988 og 1989.

Eksport og import

Regnet uten utflaggingen av norske skip viser beregningene uendret samlet eksportvolum fra 1987 til 1988. Tradisjonell vareeksport gir et svakt positivt bidrag, men bidraget stammer nesten i sin helhet fra et stort positivt overheng ved utgangen av 1987. Samlet eksport av råolje og naturgass er antatt å gi et klart negativt bidrag i 1988, på grunn av redusert gasseksport. Samlet eksport av tjenester forblir uendret fra 1987 i volum.

Fra og med slutten av 1988 viser framskrivingene en ny oppgang i samlet eksport, bl.a. på grunn av antatt sterk vekst i oljeproduksjonen. En del av produksjonsøkningen er imidlertid forutsatt å gå til raffinering på Mongstad, som antas å komme i drift mot slutten av 1988. Trass i at det er lagt til grunn betydelige økte eksportbidrag fra raf-

finert jordolje, viser tradisjonell vareeksport i alt bare beskjedne vekst fram til slutten av 1989. På det tidspunktet er det antatt at veksten i Norges eksportmarkeder vil ta seg opp, samtidig som pris- og kostnadsveksten i Norge har kommet ned på samme nivå som i våre konkurrentland, slik at konkurranseevnen ikke lenger svekkes.

Den tradisjonelle vareimporten (her regnet uten importert råolje) viser et forholdsvis jevnt forløp. Fortsatt svak og tildels negativ vekst i innenlandsk etterspørsel bidrar til å holde importen nede, mens et visst tap av markedsandeler på hjemmemarkedet trekker i motsatt retning.

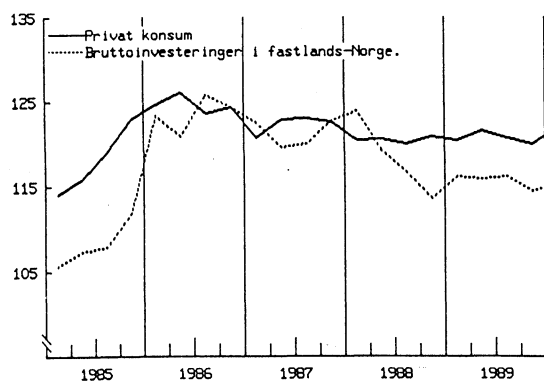
Produksjon og sysselsetting

Etter en svak økning i produksjonen for fastlands-Norge i 1987 viser beregningene en svak nedgang både i 1988 og 1989. Med den usikkerhet som er knyttet til slike beregninger, må konklusjonen bli at produksjonen ligger an til å endre seg svært lite de neste to årene. Industriproduksjonen, som økte med om lag 1,5 prosent i 1987, øker med om lag 1/2 prosent i 1988 for så å falle med hele 3 prosent i 1989. Dette skyldes virkningene av generelt lav vekst, men spesielt fallet i investeringene gjennom 1988. Også en beregnet sterkere prisvekst på norske varer i forhold til utenlandske, noe som gir tap av markedsandeler, bidrar til dette. Bygge- og anleggsvirksomhet får en jevn nedgang i produksjonen på om lag 2 prosent hvert år, mens den kraftige nedgangen i varehandel i 1987 tilsier bare små endringer de nærmeste par årene. Privat tjenesteyting må derimot innstille seg på lavere produksjon de nærmeste årene, ifølge beregningene.

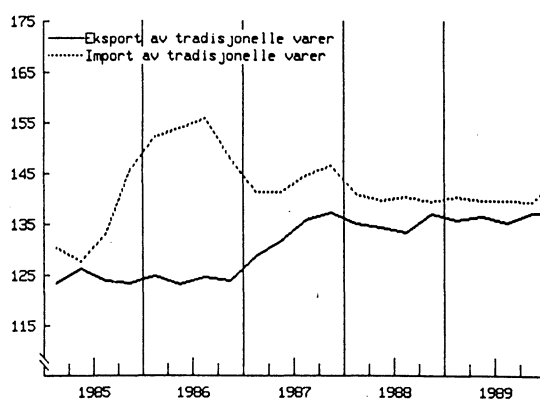
Antall utførte timeverk endret seg lite i 1987, mens antall sysselsatte økte med om lag 2 prosent som følge av arbeidstidsreduksjonen. I 1988 går antall timeverk for lønnstakere ned med vel 1 prosent slik at samlet produktivitet for fastlandsøkonomien øker med om lag 1 prosent. Sysselsettingen reduseres prosentvis noe mindre enn timeverkene, dels fordi omfanget av overtidsar-

NORSK ØKONOMI I HOVEDTREKK REGNSKAP OG UTSIKTER NIVÅTALL

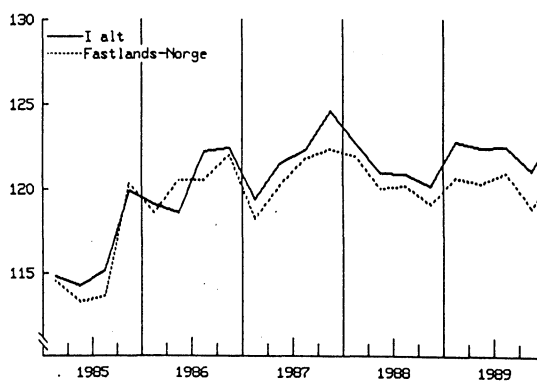
KONSUM OG INVESTERINGER
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

EKSPORT OG IMPORT AV TRADISJONELLE VÅRE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

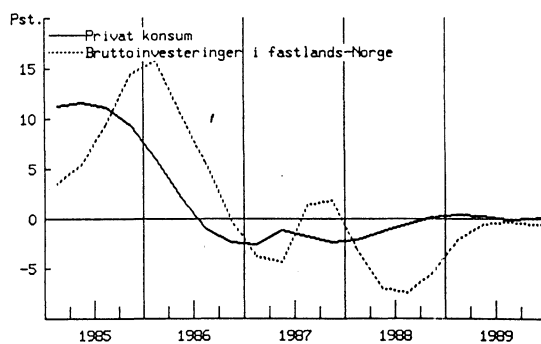

BRUTTO NASJONALPRODUKT
1980=100. Sesongjustert.

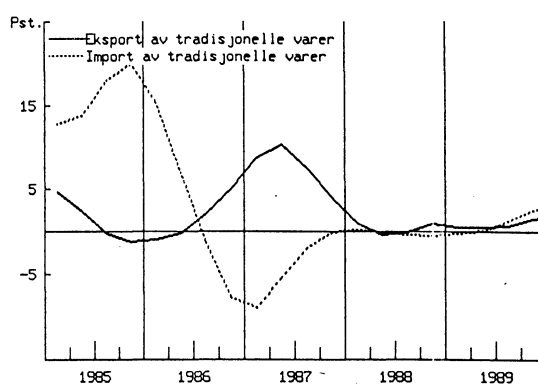

NORSK ØKONOMI I HOVEDTREKK REGNSKAP OG UTSIKTER VEKSTRATER

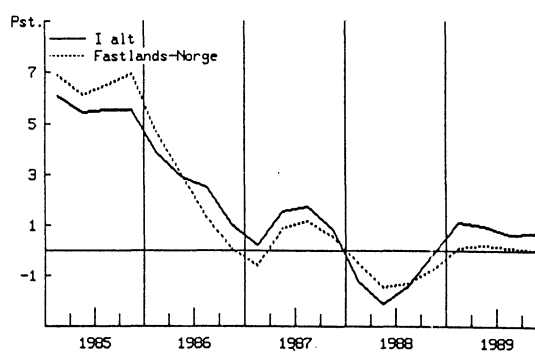
VEKST I KONSUM OG INVESTERINGER
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate.

VEKST I TRADISJONELL VAREEKSPORT OG -IMPORT
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate.

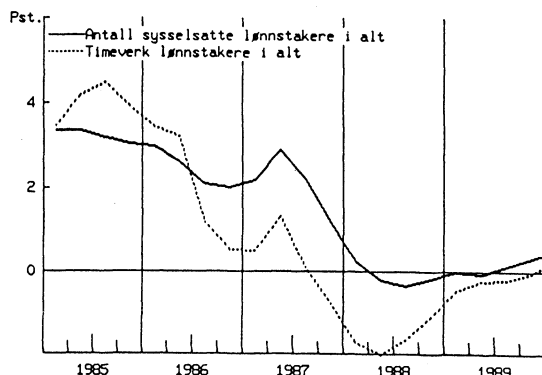

VEKST I BNP
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate.

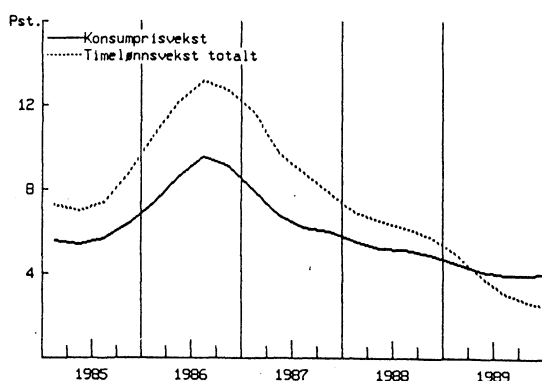

NORSK ØKONOMI I HOVEDTREKK REGNSKAP OG UTSIKTER

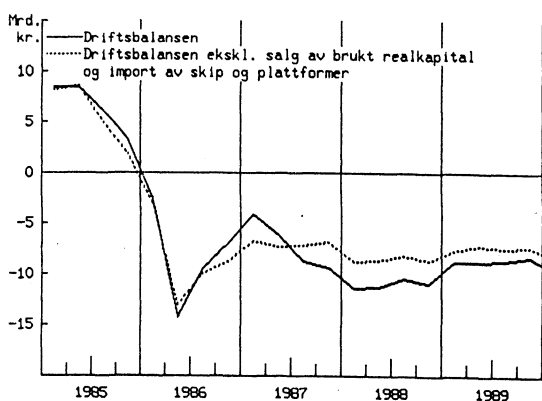
SYSSELSETTINGSVEKST
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate.

PRIS- OG LØNNSVEKST
Regnet fra foregående kvartal, årlig rate.

OVERSKUDD PÅ DRIFTSBALANSEN
Sesongjusterte kvartalstall

beid blir noe redusert i løpet av de neste to årene. Gjennomsnittlig arbeidstid reduseres derfor fortsatt svakt selv om det ikke skjer noen formell reduksjon i arbeidstiden. I 1989 er imidlertid veksten i sysselsatte og timeverk mer parallell. Produktivitetsveksten i 1989 er bare svakt positiv for fastlandsøkonomien, mens den blir negativ i industrien som følge av sterk produksjonsnedgang.

Arbeidsledigheten, som nådde et bunnivå høsten 1987, vokser betydelig de nærmeste to årene ifølge beregningene. Anslaget for ledighetsprosenten i 1988 (ifølge AKU-definisjonen) er 2 1/2 prosent og øker til vel 3 prosent i 1989. Med denne veksten i ledigheten må en regne med en moderat vekst i arbeidsstyrken de nærmeste årene.

Pris- og lønnsutviklingen

Lønnsveksten er i modellberegningene bestemt av vekst i konsumpriser, produktivitet og importpriser i tillegg til nivået på arbeidsledighetsraten. Lavere pris- og produktivitsvekst bidrar derfor til lavere lønnsvekst. Også økt ledighet bidrar til dette, men siden det tar tid før virkningene slår fullt igjennom, blir den beregnede lønnsveksten fortsatt høy i første halvår 1988. Basert på sammenhengen i modellen kan timelønnsveksten anslås til om lag 7 prosent i gjennomsnitt fra 1987 til 1988 mot over 11 prosent året før. Etterhvert som inflasjonstakten avtar og ledigheten øker reduseres lønnsveksten til om lag 6 prosent i 1989. Lønnsveksten i industrien er beregnet å bli noe lavere enn for gjennomsnittet i 1988 og 1989, mens det motsatte var tilfelle i 1987.

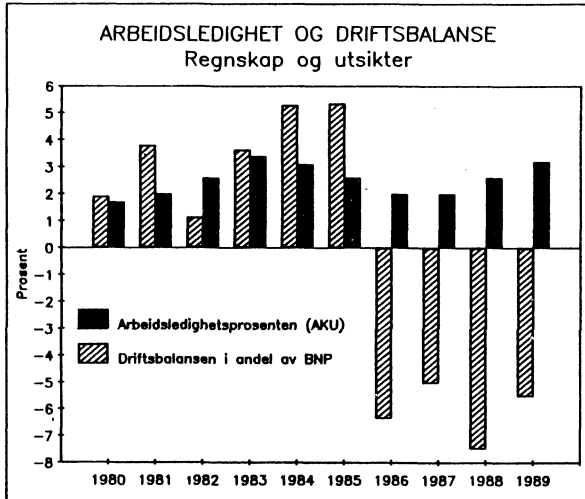
Anslagene for prisutviklingen i 1988 og 1989 er ikke vesentlig forskjellig fra det som ble presentert i Økonomiske analyser nr. 7 - 1986. Anslagene for konsumprisveksten i 1988 er oppjustert med knapt ett prosentpoeng som følge av senere vedtatte avgiftsendringer.

Prisutviklingen i framskrivningen er kjenne-tegnet av en gradvis avtakende inflasjonstakt gjennom 1988 med en konsumprisvekst på

REGNSKAP OG UTSIKTER FOR NORSK ØKONOMI
Prosentvis vekst fra året før

Referanse-banen	1987	1988	1989
<u>Produktmarkedet</u>			
Privat konsum ¹	-1,9	-1	0
Offentlig konsum ¹	2,7	0	2 3/4
Bruttoinvestering i fast realkapital	-3,7	7 1/2	-6
- fastlands-Norge	-2,1	-3	-2
Innenlandsk anvendelse	-1,5	1	-1 1/2
- etterspørsel fra fastlands-Norge	-1,0	-1	1/4
Eksport	4,1	-3	3
- tradisjonelle eksportvarer	7,3	1 3/4	1
Import	-3,4	1 1/4	-2 3/4
- tradisjonelle importvarer	-5,8	1/4	-1/4
BNP	1,3	-3/4	1
- fastlands-Norge	0,4	-1/4	0
<u>Arbeidsmarkedet</u>			
Utførte timeverk, lønnstakere	0,5	-1 1/4	-1/2
Sysselsatte lønnstakere	2,7	1/2	0
Ledighetsrate, <u>nivå</u>	2	2 1/2	3 1/4
<u>Priser og lønninger</u>			
Timelønnsvekst	11,4	7	5
Konsumprisindeksen	8,7	5 3/4	4 1/2
Privat konsum deflatoren	8,0	5 1/2	4 1/2
Eksportpriser	-1,0	1 1/4	3 1/2
- tradisjonelle eksportvarer	5,3	5	2 3/4
Importpriser	3,8	2 1/2	3
- tradisjonelle importvarer	4,4	3 1/4	3
<u>Inntekter og sparing</u>			
Spareraten for husholdningene, <u>nivå</u>	-3,0	-1	1
Disponibel realinntekt for husholdningene	1,1	1/2	2 1/4
Disponibel realinntekt for Norge	-0,3	-3	0
Driftsbalansen <u>mrđ. kr.</u>	-28,1	-43 3/4	-34

¹ Privat konsum oppjustert med vel 1/4 prosent og offentlig konsum nedjustert med vel 3/4 prosent fra 1987 til 1988 som følge av endringer i regnskapsføringen.

årsbasis på 5,5-6 prosent. I 1989 faller den gjennomsnittlige prisstigningstakten til om lag 4 1/2 prosent, men med en svakt økende stigningstakt gjennom året. Dette skyldes at virkningene på inflasjonen av lavere lønnsvekst og importpriser samt redusert kapasitetsutnytting da er uttømt og at en viss

oppgang i innenlandsk etterspørsel gir en viss prisoppgang selv om lønnsveksten fortsatt avtar.

Vi har også foretatt en beregning av utviklingen framover bygget på at regjeringens mål om en lønnsvekst på bare 5 prosent i 1988 blir realisert. Vi har da forutsatt at også veksttakten for en del offentlige regulerte priser justeres noe ned. I tillegg er det forutsatt at rentenivået blir redusert med ett prosentpoeng fra og med annet kvartal i år som en del av en inntektspolitisk pakke. Dersom denne utviklingen lot seg realisere, viser beregningene at prisveksten ville reduseres med vel 1/2 prosentpoeng i 1988. Den realøkonomiske utviklingen i 1988 ville ikke bli særlig endret ettersom lavere lønns- og prisvekst samt rentenivå gir om lag uendret privat konsum. Konkurranseevnen bedres noe i 1988, men først fra 1989 og utover på 90-tallet vil en lavere lønnsvekst i 1988 gi lavere underskudd i utenriksøkonomien.

TABELL- OG DIAGRAMMEDLEGG

Innhold	Side
A. NASJONALREGNSKAP FOR NORGE	
Tabell A1: Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1986-priser	1*
Tabell A2: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1986-priser	2*
Tabell A3: Privat konsum. Faste 1986-priser	3*
Tabell A4: Bruttoinvesteringer i fast kapital etter næring. Faste 1986-priser	4*
Tabell A5: Eksport. Faste 1986-priser	5*
Tabell A6: Import. Faste 1986-priser	6*
Tabell A7: Bruttonasjonalprodukt etter næring	7*
Tabell A8: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse	8*
Tabell A9: Privat konsum	9*
Tabell A10: Bruttoinvesteringer i fast kapital etter næring	10*
Tabell A11: Driftsregnskap overfor utlandet	11*
Tabell A12: Disponibel inntekt for Norge	11*
Tabell A13: Eksport	12*
Tabell A14: Import	13*
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	14*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	14*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	14*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	15*
Tabell B5: Ordreserver - industri	15*
Tabell B6: Lagerbeholdning	16*
Tabell B7: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	16*
Tabell B8: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	16*
Tabell B9: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	17*
Tabell B10: Boligbygging	17*
Tabell B11: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	17*
Tabell B12: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	17*
Tabell B13: Timefortjeneste	18*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	18*
Tabell B15: Engrospriser	18*
Tabell B16: Utenrikshandelen - verditall	19*
Tabell B17: Utenrikshandelen - indekser	19*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	20*
Produksjonsindeksen	20*
Ordreindeksen - industri	21*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	22*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	22*
Arbeidsledighet og sysselsetting	23*
Antatte og utførte investeringer i industrien	23*
Lager	23*
Detaljomsetning m.v.	23*
Lønninger	24*
Konsum- og engrospriser	24*
Utenrikshandel	24*
C. INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET	
Tabell C1: Produksjon av råolje på norsk sokkel	25*
Tabell C2: Produksjon av naturgass på norsk sokkel	26*
Tabell C3: Leteaktivitet på norsk sokkel	27*
Tabell C4: Påløpte kostnader til leting etter olje og gass på norsk sokkel	28*
Tabell C5: Påløpte investeringskostnader til feltutbygging på norsk sokkel	28*
Tabell C6: Råoljepriser pr. fat	29*

1*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A1. BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING. 1) 2)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	516021	522900	124725	126020	128897	136379	127957	126199	129482	139262
Næringsvirksomhet	440727	445718	106195	107075	110171	117285	109088	106644	110295	119691
Jordbruk, skogbruk,										
fiske og fangst	19074	..	3346	2349	9266	4114	3833	2279	10123	..
Utvinning og rørtrans-										
port av råolje og										
naturgass	55681	64039	14770	10901	13890	16119	16586	15455	13728	18270
Bergverksdrift	1558	1471	344	437	356	422	359	386	339	387
Industri	79264	80683	19705	20285	18334	20940	20906	19904	18636	21238
Skjernet industri ..	24575	25032	5814	6377	5915	6469	6131	6247	5999	6655
Nærings- og										
nyttelsesmidler ...	15755	16028	3591	4143	3875	4146	3772	4068	3946	4242
Grafisk produksjon										
og forlag	8820	9004	2223	2234	2040	2323	2359	2180	2053	2413
Utekonkurrerende										
industri	13664	14484	3498	3504	3232	3430	3689	3609	3430	3756
Treforedlings-										
produkter	3061	3046	761	782	718	800	807	753	738	749
Kjemiske råvarer .	3544	3719	923	931	844	847	940	942	870	968
Raffinering av										
jordolje	2393	2811	627	648	547	571	679	692	675	765
Metaller	4665	4907	1186	1143	1123	1213	1264	1223	1146	1274
Hjemmekonkurrerende										
industri	41024	41167	10393	10404	9187	11041	11085	10047	9208	10827
Tekstil- og										
beklekningsvarer .	2080	1927	542	540	453	546	547	482	406	492
Trevarer, møbler										
og innredninger ..	6380	6297	1566	1635	1443	1736	1701	1516	1385	1694
Kjemiske og mine-										
ralske produkter .	8733	8914	2130	2221	2086	2297	2273	2179	2154	2307
Bygging av skip og										
oljeplattformer ..	5832	5667	1589	1519	1249	1476	1556	1425	1275	1411
Andre										
verkstedprodukter	17998	18362	4566	4489	3956	4987	5007	4444	3989	4922
Elektrisitetsforsyning	23190	24973	7251	5124	4613	6202	7894	5387	4648	7045
Bygge- og anleggs-										
virksomhet	30424	30862	6860	7371	7730	8464	7121	7333	7854	8554
Varehandel ..	66626	63925	14926	17476	15792	18432	14813	15877	15468	17767
Sjøfart og oljeboring	14108	..	3600	4022	3539	2947	2555	2649	2590	..
Samferdsel	31462	..	7308	7681	7901	8572	7559	7946	8152	..
Boligtjenester	19513	20321	4828	4857	4893	4936	5026	5060	5096	5138
Annen privat										
tjenesteyting	88809	..	21115	22391	22314	22989	22379	22819	23675	..
Korreksjonssektorer ..	11019	..	2143	4182	1544	3150	58	1550	-16	..
Offentlig forvaltning ..	75294	77182	18530	18945	18726	19094	18869	19555	19187	19571

- 1) For året 1987 bygger beregningene for 4. kvartal i stor grad på oppgjaver over antatt utvikling eller anslag gjort i By året.
- 2) Korrigeringsstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

2*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A2. BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	516021	522900	124725	126020	128897	136379	127957	126199	129482	139262
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester	533629	525381	126008	136108	134353	137160	124426	125295	134574	141087
Privat konsum	279795	274411	66041	70268	68427	75059	65011	67277	68281	73843
Spesifisert innen-										
landsk konsum	268552	262185	63876	67578	64908	72191	62838	64447	64033	70867
Konsum i utlandet,										
netto	11243	12226	2165	2690	3519	2868	2172	2829	4248	2976
Offentlig konsum	102092	104825	24282	25081	25047	27682	25415	25970	25710	27730
Statlig konsum	39277	40682	8578	9377	9344	11978	9379	9934	9674	11694
Sivilt	23992	..	5501	5893	6159	6440	5768	6269	6024	..
Militært	15285	..	3077	3484	3185	5539	3612	3665	3650	..
Kommunalt konsum ...	62814	64143	15704	15704	15704	15704	16036	16036	16036	16036
Bruttoinvestering	151742	146146	35684	40760	40878	34419	34000	32049	40583	39514
Bruttoinvestering										
i fast kapital	142154	136890	25965	51511	30979	33698	26361	28239	44125	38164
Investering i										
oljevirksomhet ...	36175	29751	3925	22616	4219	5415	2995	4581	16533	5642
Bygninger og an-										
legg	66170	..	14972	15678	17074	18446	15502	15717	17255	..
Skip og båter	-3439	..	-1782	1443	-905	-2195	-951	-1671	743	..
Annet transport-										
materiell	13810	..	2717	3846	3582	3666	2428	2727	2626	..
Maskiner, redskap,										
inventar ellers ..	29438	..	6133	7928	7009	8367	6387	6886	6969	..
Lagerendring	9588	9256	9720	-10752	9899	721	7639	3809	-3542	1349
Oljeplattformer										
under arbeid	-3519	..	3866	-13021	2269	3367	2784	3211	-8474	..
Eksport	194046	202000	49445	45799	46312	52490	51673	50625	46808	52894
- Import	211654	204481	50728	55888	51768	53270	48142	49720	51901	54718

1) Se fotnote 1, 2 tabell A1.

3*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A3. PRIVAT KONSUM. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Privat konsum	279795	274411	66041	70268	68427	75059	65011	67277	68281	73843
Spesifisert innen-										
landsk konsum	268552	262185	63876	67578	64908	72191	62838	64447	64033	70867
Matvarer	52869	51346	11957	13115	13049	14749	11670	12857	12702	14117
Drikkevarer og										
tobakk	16946	17590	3730	4407	3823	4986	3585	4516	4346	5143
Klær og skotøy	21969	19566	4380	5519	5123	6947	4380	4732	4426	6029
Bolig, lys og bren-										
sel	45900	47330	12912	10681	10173	12134	13447	10991	10488	12404
Møbler og hushold-										
ningsartikler	21866	21531	4744	5092	5232	6798	4968	4906	5138	6519
Helsepleie	9846	10372	2583	2402	2364	2498	2653	2561	2513	2645
Transport, post- og										
teletjenester	47152	41758	11819	13838	11138	10358	10103	11079	10504	10073
Fritidssysler og ut-										
danning	23411	23086	5403	5560	5867	6581	5488	5438	5575	6586
Andre varer og tje-										
nester	28595	29606	6350	6965	8139	7141	6544	7368	8342	7352
Korreksjonsposter	11243	12226	2165	2690	3519	2868	2172	2829	4248	2976
Nordmenns konsum i										
utlandet	19125	..	3896	4710	6177	4342	3823	4647	7175	..
Utlendingers konsum										
i Norge	-7883	..	-1731	-2020	-2658	-1474	-1651	-1818	-2927	..

1) Se fotnote 1, 2 tabell A1.

4*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A4. BRUTTOINVESTINGER I FAST KAPITAL ETTER NØRING. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	142154	136890	25965	51511	30979	33698	26361	28239	44125	38164
Næringsvirksomhet	126076	120319	22157	47643	26903	29372	22159	24104	40015	34041
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	6686	..	1292	1983	1822	1589	1018	1613	1608	..
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	36476	30734	4436	22801	4610	4629	3329	4453	16870	6083
Bergverksdrift	498	289	69	108	122	199	76	68	68	77
Industri	17057	18282	3456	4023	4481	5097	3791	3998	4463	6029
Skjernet industri ..	3706	4200	721	883	869	1234	923	1094	912	1270
Nærings og nytelsesmidler ...	2549	2867	532	637	610	771	622	691	648	906
Grafisk produksjon og forlag	1157	1333	189	246	259	463	301	404	264	364
Utekonkurrerende industri	6836	7960	1253	1605	1803	2174	1669	1315	1959	3016
Treforedlingsprodukter	1060	1432	164	260	311	326	222	200	332	678
Kjemiske råvarer .	799	689	137	225	181	258	141	164	206	177
Raffinering av jordolje	1900	4426	316	225	599	760	871	544	1145	1866
Metaller	3076	1412	637	895	713	831	434	406	276	296
Hjemmekonkurrerende industri	6515	6122	1481	1535	1809	1689	1199	1589	1592	1742
Tekstil- og bekledningsvarer .	242	177	54	70	60	59	34	36	56	50
Trevarer, møbler og innredninger ..	854	969	168	211	215	260	176	246	271	276
Kjemiske og mineralske produkter .	1954	1810	455	493	625	381	317	408	532	553
Bygging av skip og oljeplattformer ..	711	533	192	185	186	148	114	167	117	135
Andre verkstedprodukter	2754	2634	612	576	724	842	559	732	616	727
Elektrisitetsforsyning	7220	6749	1347	1571	1806	2496	1396	1317	1705	2331
Bygge- og anleggsvirksomhet	2058	..	514	514	515	516	489	487	488	..
Oljeboring	2128	784	-43	835	14	1322	-80	448	391	25
Varehandel	7082	..	1756	1761	1777	1789	1711	1694	1710	..
Sjøfart	-4560	..	-2088	1172	-1185	-2460	-1193	-1907	425	..
Samferdsel	12133	..	2181	3377	3064	3512	2032	2434	2170	..
Boliger	25034	24956	5845	5848	6524	6818	5883	5796	6472	6805
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	14264	..	3394	3651	3355	3864	3707	3703	3646	..
Offentlig forvaltning ..	16078	16570	3808	3868	4076	4326	4202	4136	4110	4123

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

5*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A5. EKSPORT. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Eksport i alt	194046	202000	49445	45799	46312	52490	51673	50625	46808	52894
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	2739	3270	563	731	602	843	782	909	682	897
Råolje	28526	33715	7043	5463	7406	8614	8107	8504	7939	9166
Naturgass	24551	27415	7117	4886	5560	6988	7593	6561	4908	8353
Bergverksprodukter	1443	1503	320	413	318	392	332	394	373	403
Industriprodukter	67867	72936	16958	17503	15948	17458	17978	17884	17541	19533
Levert fra										
Skjemmet industri	9354	9370	2137	2635	2257	2325	2059	2366	2230	2714
Nærings- og nyttelsesmidler	9227	9227	2105	2606	2225	2291	2023	2333	2194	2677
Grafiske produkter .	127	143	32	29	32	34	36	33	36	37
Utekonkurrerende industri	33385	37047	8353	8749	7967	8316	9224	9162	9089	9572
Treforedlings- produkter	6791	6921	1683	1732	1670	1706	1833	1732	1721	1635
Kjemiske råvarer ...	5942	6517	1559	1540	1435	1408	1704	1710	1477	1625
Raffinerte olje- produkter	3601	4880	769	1032	863	936	1147	1169	1296	1269
Metaller	17051	18729	4342	4445	4000	4266	4540	4551	4594	5043
Hjemmekonkurrerende industri	25128	26519	6468	6119	5724	6817	6695	6355	6222	7246
Tekstil- og beklekningsvarer ...	1583	1622	358	369	395	461	399	374	360	490
Trevarer, møbler og innredninger	1086	1142	270	278	229	309	271	294	246	332
Kjemiske og mine- ralske produkter ...	7034	7400	1642	1748	1699	1945	1781	1952	1712	1956
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	1904	2495	733	317	418	436	680	436	661	718
Andre verksted- produkter	13522	13859	3465	3407	2983	3666	3565	3300	3243	3750
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	10778	8039	3194	1859	1829	3897	3736	3053	676	573
Elektrisk kraft	172	270	35	31	81	26	112	42	42	73
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	777	..	194	157	231	196	149	98	75	..
Bruttofrakter ved skipsfart	31989	..	8187	8314	7562	7926	6890	7121	7285	..
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	882	..	243	162	228	250	247	227	210	..
Rørtjenester	3034	..	869	608	693	864	940	841	638	..
Utlendingers konsum i Norge	7883	..	1731	2020	2658	1474	1651	1818	2927	..
Tjenester ellers	13406	..	2992	3654	3197	3563	3155	3170	3509	..

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A6. IMPORT. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Import i alt	211654	204481	50728	55888	51768	53270	48142	49720	51901	54718
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5813	5859	1575	1493	1154	1590	1683	1520	1202	1454
Råolje	1833	1781	314	984	452	83	307	360	558	556
Bergverksprodukter	1856	1861	468	455	496	436	463	434	506	458
Industriprodukter	132071	127175	32093	34890	31012	34076	30783	30895	30414	35082
Skjernet industri	6734	7134	1474	1642	1667	1950	1713	1668	1721	2033
Nærings og nyttelsesmidler	5069	5305	1103	1254	1210	1501	1254	1275	1223	1553
Grafiske produkter .	1665	1829	371	388	457	449	460	392	498	480
Utekonkurrerende industri	22661	21627	5610	5618	5449	5984	5438	5347	5050	5792
Treforedlings- produkter	3381	3462	805	892	806	879	869	846	806	941
Kjemiske råvarer ...	5745	5967	1394	1398	1457	1497	1500	1481	1430	1556
Raffinerte olje- produkter	3576	2813	795	719	880	1181	762	660	742	650
Metaller	9958	9385	2617	2609	2306	2427	2308	2359	2073	2646
Hjemmekonkurrerende industri	102677	98414	25010	27630	23895	26142	23632	23881	23644	27258
Tekstil- og be- kledningsvarer	14306	14306	3660	3451	3825	3370	3647	3002	3830	3827
Trevarer	6093	6128	1418	1537	1348	1791	1408	1470	1425	1825
Kjemiske og mineral- ske produkter	23518	23881	5460	6189	5709	6161	5752	5690	5769	6670
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	9598	9252	3047	2925	1515	2111	1892	2198	2290	2871
Andre verksted- produkter	49162	44846	11425	13529	11498	12710	10933	11520	10330	12064
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	11003	7353	2761	3428	2670	2145	2066	2019	1536	1732
Elektrisk kraft	407	300	29	187	51	140	13	45	132	110
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirksomhet	2657	..	570	521	827	739	577	867	1230	..
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	21267	..	5557	5257	4872	5580	4895	5198	5409	..
Nordmenns konsum i utlandet	19125	..	3896	4710	6177	4342	3823	4647	7175	..
Tjenester ellers	15621	..	3464	3962	4056	4139	3531	3736	3738	..

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

7*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A7: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING. 1)
Mill.kr

	1986*	1987*	1986				1987			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	516021	559133	123785	123623	129378	139235	134129	133782	140536	150686
Næringsvirksomhet	440727	474655	106309	105210	110032	119175	113784	112387	119376	129108
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	19074	..	3435	1957	8952	4730	3979	2215	9964	..
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	55681	56713	18887	10433	11913	14448	15531	13624	12839	14719
Bergverksdrift	1558	1548	347	424	363	425	392	397	368	392
Industri	79263	89341	18118	20160	18796	22190	21368	21568	21307	25099
Skjemet industri ..	24575	29791	5254	6200	6087	7035	6670	7531	7312	8277
Nærings- og nytelsesmidler ...	15755	19102	3214	3971	4003	4568	4081	4908	4805	5308
Grafisk produksjon og forlag	8820	10689	2040	2229	2084	2468	2589	2623	2507	2969
Utekonkurrerende industri	13664	12542	3263	3796	3388	3217	3069	2905	3081	3487
Treforedlingsprodukter	3061	3122	701	760	753	847	833	777	747	765
Kjemiske råvarer ..	3544	3680	905	982	829	829	836	923	914	1008
Raffinering av jordolje	2393	923	566	952	615	260	221	216	128	358
Metaller	4665	4816	1091	1102	1190	1282	1179	990	1293	1355
Hjemmekonkurrerende industri	41024	47009	9601	10163	9321	11938	11630	11131	10914	13335
Tekstil- og bekledningsvarer ..	2080	2240	489	537	417	638	710	526	421	583
Trevarer, møbler og innredninger ..	6380	7069	1431	1588	1513	1849	1784	1665	1636	1983
Kjemiske og mineralske produkter ..	8733	9371	2149	2174	2061	2349	2248	2272	2258	2594
Bygging av skip og oljeplattformer ..	5832	7384	1464	1476	1307	1585	1873	1838	1701	1972
Andre verkstedprodukter	17998	20945	4068	4389	4023	5518	5015	4830	4897	6203
Elektrisitetsforsyning	23190	26741	7206	5120	4612	6252	8421	5787	5010	7522
Bygge- og anleggsvirksomhet	30424	37994	6311	7335	7851	8928	8141	8884	9949	11020
Varehandel	66625	72425	14349	17190	15930	19157	16109	17920	17781	20615
Sjøfart og oljeboring	14108	..	3272	3944	3764	3128	2320	2328	2267	..
Samferdsel	31462	..	7129	7722	7928	8683	7949	8506	8603	..
Boligtjenester	19513	21475	4739	4837	4929	5009	5165	5324	5429	5558
Annen privat tjenesteyting	88809	..	20012	21846	22941	24011	23985	24960	26678	..
Korreksjonssektorer ..	11019	..	2505	4244	2054	2216	425	875	-818	..
Offentlig forvaltning ..	75294	84478	17476	18413	19346	20060	20345	21395	21160	21579

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

8*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A8: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE 1)
Mill.kr

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	516021	559133	123785	123623	129378	139235	134129	133782	140536	150686
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester	533629	571247	121431	133556	136475	142166	132962	135794	146798	155693
Privat konsum	279795	296250	63809	69190	69366	77431	68998	72218	73887	81147
Spesifisert innen-										
landsk konsum	268552	283841	61764	66540	65830	74419	66699	69372	69720	78050
Konsum i utlandet,										
netto	11243	12410	2045	2651	3536	3012	2299	2847	4166	3097
Offentlig konsum	102092	114398	23084	24453	25703	28853	27287	28333	28273	30505
Statlig konsum	39277	43874	8155	9148	9549	12424	10025	10725	10470	12654
Sivilt	23992	..	5228	5753	6308	6703	6174	6769	6547	..
Militært	15285	..	2927	3395	3242	5722	3851	3955	3923	..
Kommunalt konsum ...	62814	70524	14928	15304	16154	16428	17262	17608	17803	17851
Bruttoinvestering	151742	160598	34539	39914	41406	35882	36677	35242	44638	44041
Bruttoinvestering										
i fast kapital	142153	150609	25223	50689	31338	34904	28456	30802	48991	42361
Investering i										
oljevirksomhet ...	36174	32071	4022	22353	4254	5546	3126	4689	18235	6021
Bygninger og an-										
legg	66170	..	14308	15508	17252	19102	17147	17573	19659	..
Skip og båter	-3439	..	-1550	1317	-970	-2236	-1334	-1978	788	..
Annet transport-										
materiell	13810	..	2567	3761	3649	3833	2636	2980	2814	..
Maskiner, redskap,										
inventar ellers ..	29438	..	5876	7750	7153	8659	6880	7537	7495	..
Lagerendring	9589	9989	9317	-10775	10069	978	8221	4441	-4353	1680
Oljeplattformer										
under arbeid	-3519	..	3639	-12889	2278	3453	3057	3564	-9601	..
Eksport	194046	200080	51816	44896	45340	51993	51529	50025	47347	51178
- Import	211653	212193	49463	54829	52437	54924	50362	52037	53609	56185

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

9*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A9: PRIVAT KONSUM. 1)
Mill.kr

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Privat konsum	279795	296250	63809	69190	69366	77431	68998	72218	73887	81147
Spesifisert innen-										
landsk konsum	268552	283841	61764	66540	65830	74419	66699	69372	69720	78050
Matvarer	52869	54593	11457	12861	13281	15271	12307	13489	13584	15213
Drikkevarer og										
tobakk	16946	19430	3615	4351	3883	5097	3927	4952	4780	5771
Klær og skotøy	21969	21354	4136	5459	5071	7303	4558	5162	4775	6855
Bolig, lys og bren-										
sel	45900	50814	12834	10630	10206	12230	14188	11762	11342	13522
Møbler og hushold-										
ningsartikler	21865	23368	4581	5008	5287	6990	5271	5294	5600	7203
Helsepleie	9846	10934	2504	2378	2399	2565	2754	2693	2666	2822
Transport, post- og										
teletjenester	47151	46112	11317	13541	11452	10842	10950	12204	11671	11287
Fritidssysler og ut-										
danning	23411	24816	5266	5488	5932	6725	5755	5814	6060	7187
Andre varer og tje-										
nester	28594	32420	6055	6825	8319	7396	6989	8002	9239	8190
Korreksjonsposter	11243	12410	2045	2651	3536	3012	2299	2847	4166	3097
Nordmenns konsum i										
utlandet	19125	..	3713	4631	6244	4537	4056	4810	7376	..
Utlendingers konsum										
i Norge	-7882	..	-1668	-1981	-2709	-1526	-1757	-1963	-3210	..

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

10*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A10. BRUTTOINVESTERINGER I FAST KAPITAL ETTER NØRING. 1)
Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	142153	150609	25223	50689	31338	34904	28456	30802	48991	42361
Næringsvirksomhet	126075	132062	21579	46868	27208	30420	23833	26196	44359	37674
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	6686	..	1239	1949	1853	1645	1086	1770	1776	..
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	36475	33192	4518	22554	4661	4743	3496	4572	18603	6522
Bergverksdrift	497	317	65	105	123	205	83	75	75	85
Industri	17057	20099	3299	3937	4549	5273	4129	4411	4928	6632
Skjermet industri ..	3706	4611	687	863	881	1275	1006	1206	1005	1393
Nærings og nytelsesmidler ...	2549	3150	508	624	619	798	679	762	715	994
Grafisk produksjon og forlag	1157	1460	179	239	262	478	327	444	290	399
Utekonkurrerende industri	6836	8775	1193	1568	1828	2246	1819	1454	2175	3327
Treforedlingsprodukter	1060	1546	155	254	316	336	241	220	359	725
Kjemiske råvarer .	799	752	130	220	183	266	154	181	227	191
Raffinering av jordolje	1900	4933	298	217	603	783	953	606	1287	2087
Metaller	3076	1543	610	878	727	861	471	447	302	324
Hjemmekonkurrerende industri	6515	6714	1418	1506	1840	1751	1303	1750	1748	1912
Tekstil- og bekledningsvarer .	242	194	52	69	61	61	37	39	62	56
Trevarer, møbler og innredninger ..	854	1066	161	206	218	269	191	271	299	304
Kjemiske og mineralske produkter .	1954	1980	437	485	636	396	344	450	583	603
Bygging av skip og oljeplattformer ..	711	583	184	182	190	154	123	183	128	149
Andre verkstedprodukter	2754	2891	584	564	735	871	608	807	677	800
Elektrisitettsforsyning	7220	7523	1280	1539	1823	2579	1533	1460	1910	2619
Bygge- og anleggsvirksomhet	2058	..	491	505	525	536	532	536	533	..
Oljeboring	2128	844	-44	807	6	1359	-90	472	436	28
Varehandel	7082	..	1675	1726	1815	1867	1852	1851	1834	..
Sjøfart	-4560	..	-1845	1052	-1258	-2509	-1574	-2226	440	..
Søfartsferdsel	12133	..	2064	3304	3113	3652	2217	2680	2369	..
Boliger	25034	28204	5588	5787	6596	7064	6495	6482	7373	7854
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	14265	..	3250	3604	3404	4007	4076	4112	4081	..
Offentlig forvaltning ..	16078	18547	3644	3821	4130	4484	4623	4606	4632	4687

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

11*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A11. DRIFTSREGNSKAP OVERFOR UTLANDET. 1)
Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Eksporthoverskudd	-17608	-12113	2353	-9933	-7097	-2931	1168	-2012	-6262	-5007
Ekspert av varer og tjenester	194046	200080	51816	44896	45340	51993	51529	50025	47347	51178
Import av varer og tjenester	211653	212193	49463	54829	52437	54924	50362	52037	53609	56185
Rente- og stønads- overskudd	-15227	-15982	-3503	-4604	-3282	-3838	-3743	-4404	-3494	-4341
Renter, aksjeutbytte mv., netto	-9337	..	-2286	-3427	-1947	-1677	-2281	-2932	-2102	..
Stønader, netto	-5890	..	-1217	-1177	-1335	-2161	-1462	-1472	-1392	..
Overskudd på driftsregn- skapet	-32835	-28095	-1150	-14537	-10379	-6769	-2575	-6416	-9756	-9348

1)Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A12. DISPONIBEL INNTÆKT FOR NORGE. 1)
Mill.kr.

	1986*	1987*	-----1986-----				-----1987-----			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	516021	559133	123785	123623	129378	139235	134129	133782	140536	150686
-Renter, aksjeutbytte mv. til utlandet, netto	9337	..	2286	3427	1947	1677	2281	2932	2102	..
Bruttonasjonalinntekt ..	506684	..	121499	120196	127431	137558	131848	130850	138434	..
-Kapitalslit	74337	81397	16798	18162	19237	20140	19186	19769	20901	21542
Nasjonalinntekt	432347	..	104700	102034	108195	117418	112663	111081	117533	..
-Stønader til utlandet, netto	5890	..	1217	1177	1335	2161	1462	1472	1392	..
Disponibel inntekt for Norge	426457	461754	103483	100857	106860	115257	111201	109609	116141	124803
Disponibel realinntekt for Norge 2)	426457	424710	107398	102806	105153	111101	104162	101090	106528	112930

1) Se fotnote 1, 2 tabell A1.

2) Deflatert med prisindeks for innenlandsk anvendelse, ekskl. kapitalslit.

12*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A13. EKSPORT 1)
Mill.kr.

	1986*	1987*	1986				1987			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Eksport i alt	194046	200080	51816	44896	45340	51993	51529	50025	47347	51178
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	2739	3727	606	717	587	828	816	1114	779	1017
Råolje	28526	37158	9543	4854	5858	8271	9032	9370	9087	9669
Naturgass	24551	16465	8076	5199	5483	5793	5463	3851	2752	4399
Bergverksprodukter	1443	1587	320	404	323	397	355	411	405	417
Industriprodukter	67866	76710	16712	17029	16099	18026	18584	18540	18599	20987
Levert fra										
Skjernet industri	9353	10410	1969	2419	2323	2642	2272	2652	2525	2961
Nærings- og nyttelsesmidler	9227	10253	1940	2391	2290	2607	2234	2617	2483	2919
Grafiske produkter .	127	156	30	28	33	36	38	35	41	42
Utekonkurrerende industri	33385	37808	8542	8675	7928	8241	9316	9130	9431	9932
Treforedlings- produkter	6791	7387	1601	1693	1725	1773	1956	1940	1840	1752
Kjemiske råvarer ...	5941	6675	1574	1524	1418	1425	1710	1714	1531	1719
Raffinerte olje- produkter	3601	4675	1134	1051	698	717	1076	1114	1251	1234
Metaller	17051	19070	4233	4407	4086	4326	4574	4461	4808	5227
Hjemmekonkurrerende industri	25128	28492	6201	5935	5849	7143	6996	6759	6644	8094
Tekstil- og bekledningsvarer ...	1583	1697	354	373	384	471	422	390	383	502
Trevarer, møbler og innredninger	1086	1246	248	275	238	325	290	316	274	365
Kjemiske og mine- ralske produkter ...	7034	7735	1723	1762	1652	1897	1804	2019	1751	2160
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	1904	2788	712	315	427	451	742	489	743	814
Andre verksted- produkter	13522	15028	3165	3210	3147	4000	3738	3545	3492	4253
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	10778	9133	2912	1961	1918	3988	4226	3476	775	657
Elektrisk kraft	172	214	51	28	68	26	97	39	29	50
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	777	..	231	168	218	160	121	74	61	..
Bruttofrakter ved skipsfart	31989	..	7636	8210	7882	8261	6552	6765	6921	..
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	882	..	231	159	231	261	262	240	221	..
Rørtjenester	3034	..	975	607	682	770	940	766	626	..
Utlendingers konsum i Norge	7882	..	1668	1981	2709	1526	1757	1963	3210	..
Tjenester ellers	13406	..	2857	3580	3283	3686	3323	3412	3878	..

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A14. IMPORT 1)
Mill.kr.

	1986*	1987*	1986				1987			
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.
Import i alt	211653	212193	49463	54829	52437	54924	50362	52037	53609	56185
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5813	5442	1510	1570	1179	1555	1673	1394	1092	1283
Råolje	1833	2397	595	833	326	79	409	489	773	725
Bergverksprodukter	1855	1775	461	446	491	457	459	404	464	448
Industriprodukter	132072	133394	31174	34149	31544	35204	32511	32921	31707	36254
Skjermet industri	6734	7304	1426	1627	1650	2031	1806	1761	1739	1999
Nærings og nyttelsesmidler	5069	5365	1061	1245	1208	1555	1312	1336	1229	1488
Grafiske produkter	1665	1939	365	382	442	475	494	425	509	511
Utekonkurrerende industri	22661	21805	5873	5601	5342	5846	5554	5482	5054	5716
Treforedlings- produkter	3381	3781	769	874	822	916	944	921	881	1035
Kjemiske råvarer ...	5745	6237	1398	1431	1439	1477	1555	1585	1491	1606
Raffinerte olje- produkter	3576	2757	1126	693	753	1004	744	651	728	633
Metaller	9959	9030	2579	2603	2328	2448	2310	2326	1953	2441
Hjemmekonkurrerende industri	102677	104284	23876	26920	24553	27328	25151	25678	24914	28540
Tekstil- og be- kledningsvarer	14306	14786	3366	3232	4030	3678	3736	3016	4004	4031
Trevarer	6092	6679	1304	1524	1380	1884	1563	1622	1501	1993
Kjemiske og mineral- ske produkter	23518	24446	5266	6070	5786	6397	5966	5990	5810	6680
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	9598	9588	2949	2923	1561	2165	1859	2173	2394	3162
Andre verksted- produkter	49162	48784	10991	13172	11795	13204	12028	12876	11206	12674
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	11003	7997	2584	3381	2745	2293	2259	2212	1665	1862
Elektrisk kraft	407	194	34	181	49	142	15	40	78	61
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirksomhet	2657	..	541	509	838	769	612	919	1295	..
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	21267	..	5557	5257	4872	5580	4650	4865	5085	..
Nordmenns konsum i utlandet	19125	..	3713	4631	6244	4537	4056	4810	7376	..
Tjenester ellers	15621	..	3293	3873	4148	4307	3716	3982	4075	..

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

14*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov
Råolje	2.0	2.6	2.9	3.2	3.5	3.5	4.2	3.2	4.3	4.5	4.3
Naturgass	2.1	2.1	2.3	2.2	2.3	2.2	2.1	1.3	2.2	2.7	2.8

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	100	102	105	107	108	107	110	110	110	111	110
Bergverksdrift 1)	99	114	111	115	124	125	125	115	115	114	115
Industri	97	96	102	105	107	104	108	110	108	108	107
Kraftforsyning	112	127	121	118	111	113	117	107	118	124	122
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	103	110	117	118	119	120	123	122	121	123	122
Konsum	99	100	102	104	104	106	105	106	106	106	106
Investerings 2)	117	112	162	174	175	165	182	189	176	170	167
Vareinnsats i bygg og anlegg	102	101	100	104	109	105	110	112	112	110	107
Vareinnsats ellers	95	92	93	94	94	94	96	96	94	96	96

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell 17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1984	1985	1986	-----1987-----					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Industri ialt	5.3	2.5	1.6	-2.0	0.7	-0.4	1.4	1.3	0.8
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-1.8	-0.8	1.7	-7.1	-5.3	-7.6	0.2	0.0	4.5
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	0.8	2.9	-1.0	-10.8	-8.6	-10.2	-10.1	-9.3	-10.6
Trevarer	0.0	1.4	2.1	-7.0	-0.2	-4.3	-4.1	-3.4	-3.4
Treforedling	19.4	3.7	-1.3	-5.0	1.0	0.1	2.4	-3.0	-7.8
Grafisk produksjon og forlagsv.	3.7	2.1	2.7	-2.0	0.9	-0.6	0.8	1.3	1.9
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	16.9	1.0	-0.4	1.1	4.2	4.0	5.5	11.2	10.7
Mineralske produkter	-6.8	7.2	9.6	-1.2	3.4	2.9	4.9	3.3	1.5
Jern, stål og ferrolegeringer	8.2	1.0	-5.7	-6.9	-12.2	-12.0	-8.9	-7.2	-6.2
Ikke-jernholdige metaller	0.6	-3.1	1.8	14.4	11.8	12.5	10.5	11.2	11.4
Metallvarer	3.1	5.2	3.7	-4.0	-1.6	-2.3	0.4	-1.4	-3.4
Maskiner	15.9	8.2	3.0	-0.8	2.2	2.0	3.6	0.4	-3.1
Elektriske apparater og materiell	4.7	8.1	5.8	3.2	5.7	4.0	4.9	4.5	4.4
Transportmidler	-6.1	-3.2	-2.0	-6.4	-3.8	-5.1	-4.5	-4.8	-5.1
Tekn. og vitensk. instr. mv.	3.6	3.7	4.7	-3.8	3.0	0.3	-1.0	-1.1	-2.8
Industriproduksjon ellers	5.2	7.9	6.2	-12.4	-6.9	-10.6	-8.7	-12.1	-12.7

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

15*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1986	--1985--		-----1986-----				-----1987-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv

Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordretilgang i alt	189	215	233	210	226	228	211	215	216	199	236	210	192
For eksport	195	237	239	218	245	228	199	224	237	213	262	244	213
Fra hjemmemarkedet	181	185	225	199	210	215	222	208	198	167	192	171	174

Produksjon av metaller:													
Ordretilgang i alt	198	224	231	220	227	213	199	235	222	223	216	241	271
For eksport	218	243	246	228	237	227	209	225	235	241	232	258	295
Fra hjemmemarkedet	133	158	181	193	206	164	161	266	189	157	166	180	200

Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordretilgang i alt	147	168	200	203	199	201	202	201	196	212	206	216	232
For eksport	164	213	231	224	252	227	212	265	205	213	246	271	290
Fra hjemmemarkedet	141	150	188	194	173	189	195	187	186	209	185	206	201

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1986	--1985--		-----1986-----				-----1987-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv

Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordreserver i alt	182	221	258	228	259	260	239	218	227	229	231	196	176
For eksport	189	259	247	186	249	244	185	168	189	201	196	154	130
Fra hjemmemarkedet	172	172	272	282	271	279	308	280	275	265	274	249	233

Produksjon av metaller:													
Ordreserver i alt	127	141	132	116	130	107	121	117	117	107	127	120	144
For eksport	152	167	151	127	148	120	137	121	127	123	149	143	174
Fra hjemmemarkedet	63	71	81	85	81	72	77	104	91	66	70	60	65

Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordreserver i alt	169	175	222	249	230	234	251	250	248	247	259	259	260
For eksport	187	202	260	305	265	278	295	316	302	307	335	322	344
Fra hjemmemarkedet	161	164	205	225	215	215	233	221	224	222	227	233	225

16*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: LAGERBEHOLDNING

Lagerbeholdring i industri og engroshandel. Volumindekser. 1982=100.

	1983	1984	1985	1986	--1985--	1986	1986	1986	1986	1986	1987	1987	1987
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri og engroshandel:													
Lager i alt:	90	87	86	86	87	85	86	82	89	87	86	83	82
Norskproduserte varer:													
For innenlandsk bruk	101	96	94	95	95	93	94	86	100	99	98	93	96
For eksport	74	72	73	67	79	67	68	65	70	66	65	65	63
Importerte varer:													
Lager i alt	90	87	86	89	81	90	89	92	88	88	86	85	77
Industri:													
Lager i alt	87	84	81	80	80	79	79	78	84	80	80	79	75
Lager av egne produkter	86	83	82	79	83	78	81	77	79	78	81	80	76
Lager av råstoffer	89	87	80	84	75	80	77	80	93	87	78	78	73
Lager etter vare:													
Jern og stål	86	79	84	79	82	78	80	78	82	77	77	71	68
Andre uedle metaller	57	59	62	60	60	60	59	55	62	62	59	62	50
Tre- og treforedl.prod.	93	86	79	75	77	72	78	78	75	68	77	75	72

TABELL B7: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte.
1000 personer.

	1984	1985	1986	1987	1985	1986	1986	1986	1986	1987	1987	1987	1987
					4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	28	28	24	25	23	23	23	31	17	24	22	29	23
Menn	36	26	18	21	19	20	16	19	18	28	17	19	19
Totalt	64	54	42	45	42	42	40	50	36	52	39	48	42
Tallet på sysselsatte 1)	1984	2028	2086	2126	2063	2068	2098	2072	2106	2114	2140	2117	2133

1)F.o.m. 1986 inkluderes også familiemedarbeidere med ukentlig arbeidstid under 10 timer.

TABELL B8: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENEs REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

		1985	1986	1987	1987	1987	1987	1987	1987	1987	1987
					Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.	
Sesongjusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse	1000 pers.	51.4	36.2	32.4	31.4	27.8	32.8	35.2	35.7	28.6	
Ujusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse	1000 pers.	51.4	36.2	32.4	29.0	31.7	29.7	31.3	31.4	31.5	
Herav: Permitterte	1000 pers.	5.6	3.5	4.6	3.1	3.0	3.4	4.3	4.6	5.9	
Ledige plasser	1000 pers.	5.8	10.5	12.4	13.6	9.3	11.5	9.6	10.2	8.4	
Arbeidsløshetsprosenten 1)		2.5	1.8	1.5	1.4	1.5	1.4	1.5	1.5	1.5	
Arb.løse/led.plasser		8.9	3.5	2.7	2.1	3.4	2.6	3.3	3.1	3.8	

1)Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

17*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1985	1986	1987	-----1986-----				-----1987-----			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	2371	3354	..	2899	3289	3622	3605	3556	3475	4026	..
Antatte	2655	3440	4080	3199	3499	3571	3491	3856	3876	3363	5226

TABELL B10: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1984	1985	1986	-----1987-----					
				Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.
Boliger satt igang	2.2	2.2	2.4	2.0	2.2	2.3	2.5	3.0	2.7
Boliger under arbeid	29.7	27.4	30.0	31.6	31.4	31.0	31.2	32.0	32.1
Boliger fullført	2.6	2.2	2.1	2.3	2.5	2.4	2.3	2.1	2.6

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B11: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1985=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av
månedstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.
Omsetning ialt	90	89	90	100	105	102	102	97	101	98	94

TABELL B12: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et
tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1984	1985	1986	-----1987-----					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Omsetning ialt	1.1	10.5	5.5	-7.4	-4.5	-2.6	-3.0	-5.5	-5.9
Detaljomsætning etter næring:									
Nærings- og nytelsesmidler	-0.5	0.2	0.7	-2.5	-1.3	-0.1	-0.8	-3.9	-4.2
Bekledning og tekstilvarer	1.7	5.9	2.7	-15.0	-10.6	-12.2	-14.7	-17.9	-18.3
Møbler og innbo	2.6	6.9	8.9	-9.2	-6.4	-1.3	-0.9	-1.7	-7.8
Jern, farge, glass, stent. og sport	1.0	1.9	1.0	1.5	4.5	5.4	4.1	1.8	1.7
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-0.4	1.5	7.4	-9.3	-9.4	-8.5	-12.5	-12.7	-13.5
Motorkjøretøyer og bensin	2.3	31.3	12.7	-13.1	-8.0	-4.2	-2.9	-4.7	-3.5
Reg. nye personbiler	-1.7	49.5	6.6	-42.3	-34.6	-28.0	-23.8	-26.4	-22.8

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode
året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden,
måneden før og måneden etter.

18*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1984	1985	1986	-1985	-----1986-----				-----1987-----		
				4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri, kvinner	49.1	52.8	58.4	54.7	55.3	56.9	59.9	61.5	65.6	67.1	68.4
Industri, menn	58.6	63.3	69.7	65.3	65.9	68.4	71.4	73.1	78.3	80.9	81.5
Bygge- og anl., menn	65.9	71.0	79.5	74.2	74.2	79.1	80.8	84.0	89.0	94.0	97.2

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1985	1986	1987	-----1987-----					
				Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.
Ialt	5.7	7.2	8.7	8.1	7.8	7.8	7.5	7.5	7.4
Varer og tjenester etter konsumgruppe:									
Matvarer ialt	6.5	9.2	7.6	7.1	6.5	6.1	5.7	5.8	5.5
Drikkevarer og tobakk	4.4	9.2	10.5	8.1	8.2	8.5	8.2	8.3	12.6
Klær og skotøy	7.2	8.9	8.9	8.0	8.8	8.4	8.3	8.0	7.8
Bolig, lys og brensel	6.2	4.8	7.4	7.7	7.7	7.7	7.8	8.2	8.2
Møbler og husholdningsartikler	4.8	7.4	8.4	7.8	7.6	7.4	7.3	7.1	6.6
Helsepleie	6.4	7.2	5.5	6.0	4.6	4.4	4.4	4.3	4.3
Reiser og transport	3.7	6.0	11.4	9.9	9.4	9.4	8.7	8.4	8.1
Fritidssysler og utdanning	6.4	7.0	8.1	8.2	7.9	8.5	8.3	8.1	7.7
Andre varer og tjenester	6.0	8.1	8.2	6.6	6.4	6.7	6.6	6.3	6.4
Varer og tjenester etter leveringssektor:									
Jordbruksvarer	6.0	10.0	9.1	9.3	7.6	7.1	6.5	6.9	6.4
Andre norskproduserte konsumvarer	5.7	4.4	8.5	7.7	8.0	8.3	8.0	8.2	8.3
Importerte konsumvarer	5.9	10.0	9.2	7.5	7.3	7.2	6.7	6.3	6.4
Husleie	4.9	4.8	6.0	6.1	6.1	6.3	6.3	6.3	6.3
Andre tjenester	5.5	8.3	9.4	9.2	8.6	8.2	8.1	8.1	7.8

TABELL B15: ENGROSPRISER.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1985	1986	1987	-----1987-----					
				Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.
Ialt	5.0	2.8	6.0	5.9	6.2	5.0	5.1	5.0	4.7
Matvarer og levende dyr	7.6	9.5	4.2	2.9	2.7	1.8	2.0	1.9	1.8
Drikkevarer og tobakk	5.3	8.3	9.9	8.3	8.9	9.4	8.1	7.3	9.5
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	2.3	-0.5	4.8	4.4	3.2	3.1	3.0	3.2	2.8
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	5.0	-10.6	6.9	11.9	15.9	9.5	10.1	9.5	7.0
Dyre- og plantefett, voks	-1.0	-14.6	-0.7	-2.5	0.8	6.2	7.0	3.4	3.0
Kjemikalier	2.6	2.2	4.6	4.4	3.6	3.7	3.6	3.6	2.9
Bearbeidde varer etter materiale	4.2	4.1	6.5	5.5	5.3	5.3	5.5	5.9	6.0
Maskiner og transportmidler	4.4	7.6	6.8	5.1	4.1	4.2	4.4	4.2	4.7
Forskjellige ferdigvarer	5.1	6.0	7.5	6.7	6.7	6.9	6.6	6.9	6.9

19*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDELEN - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1986	1987	-----1987-----					
						Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Eksport 1)	5.0	5.8	6.2	5.8	6.8	6.3	6.7	6.6	7.2	6.8	9.2
Import 2)	7.6	9.0	10.7	12.2	12.2	11.4	12.6	11.7	11.8	12.3	14.5
Import 1)	7.4	8.6	10.4	12.0	..	11.1	12.2	11.7	11.4	12.0	..

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

TABELL B17: UTENRIKSHANDELEN - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. 3 måneders sentrert gjennomsnitt. 1980=100. Årsindeksene er gjennomsnitt av tall for enkeltmånedene.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:											
Eksportvolum 1)	102	112	119	121	119	127	128	127	127	132	130
Importvolum 2)	105	103	118	134	152	142	139	142	145	148	150

Ujusterte tall:											
Eksportpriser 1)	110	114	126	133	127	131	132	133	136	135	136
Importpriser 2)	111	115	119	127	128	137	137	135	133	130	126

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip, oljeplattformer og råolje

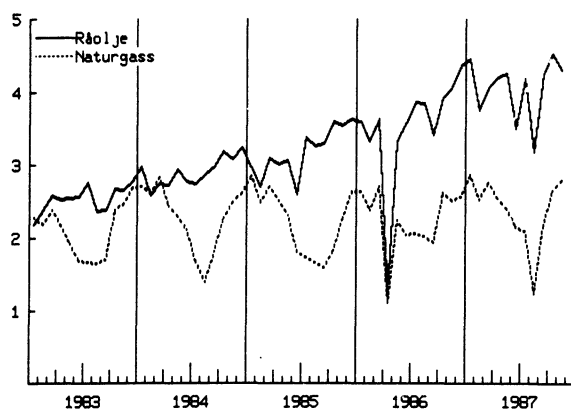
MERKNAD TIL TABELL B2.

2) For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformen er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

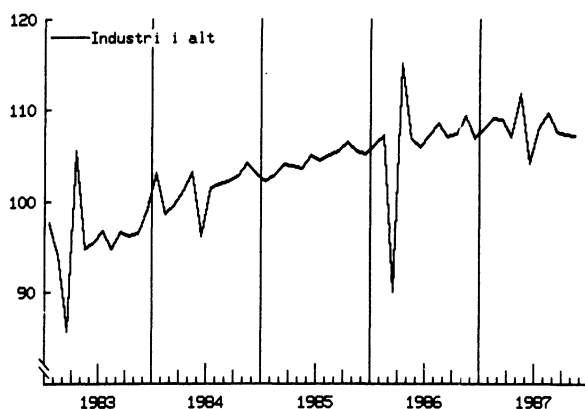
OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

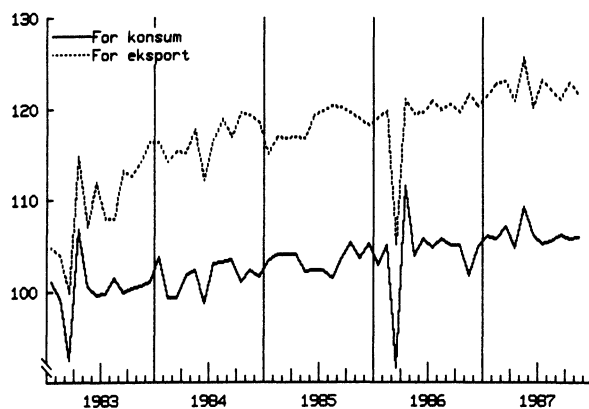
PRODUKSJONSINDEKS

Sesongjustert. 1980=100

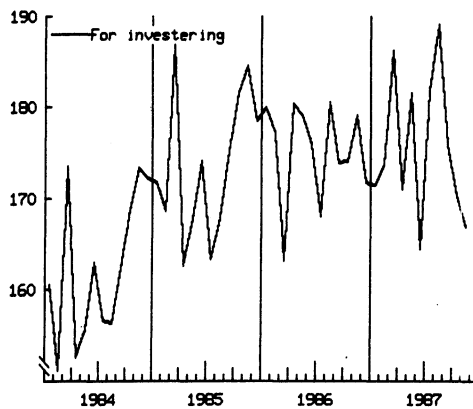
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

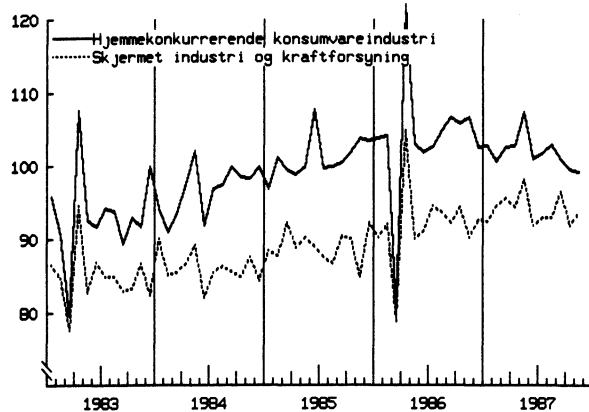
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

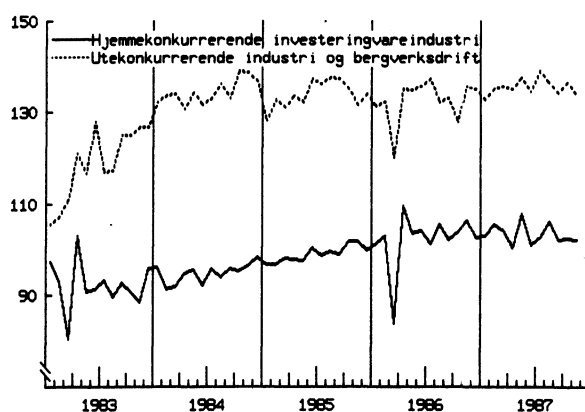
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

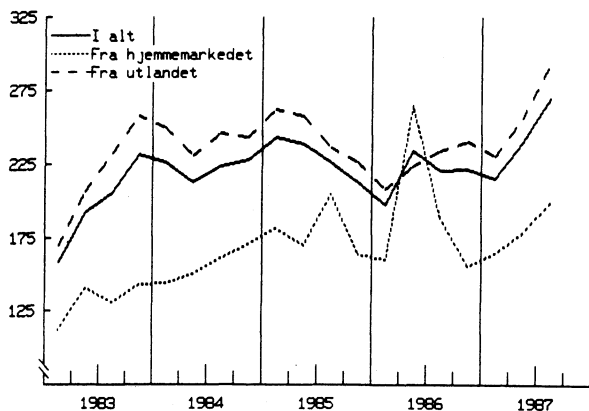

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

ORDRETILGANG

Metaller.

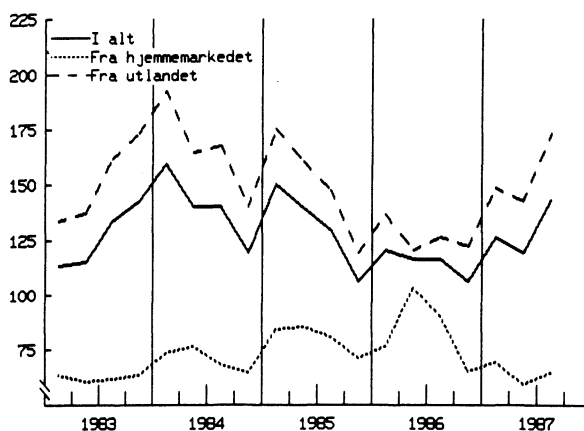
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

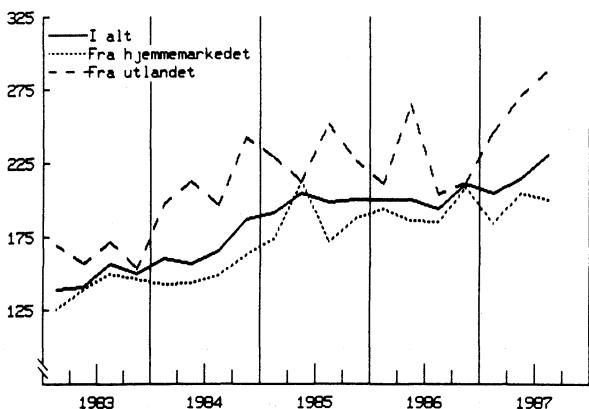
ORDRERESERVER

Metaller

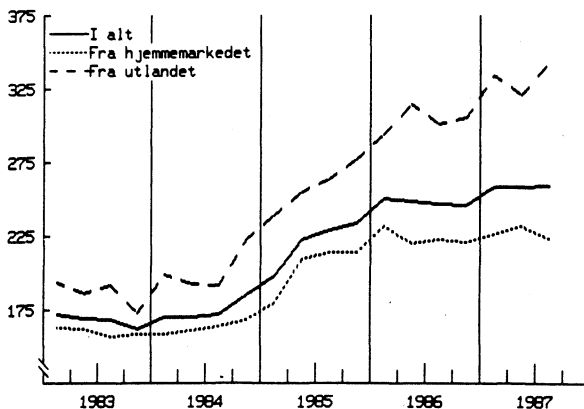
Ujustert verdiindeks. 1976=100

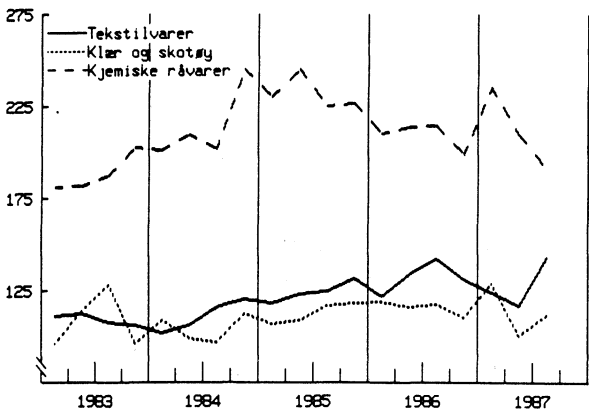
ORDRETILGANG

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

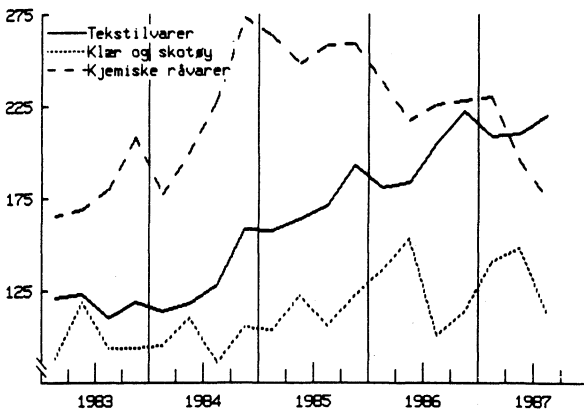
ODRERESERVER

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG

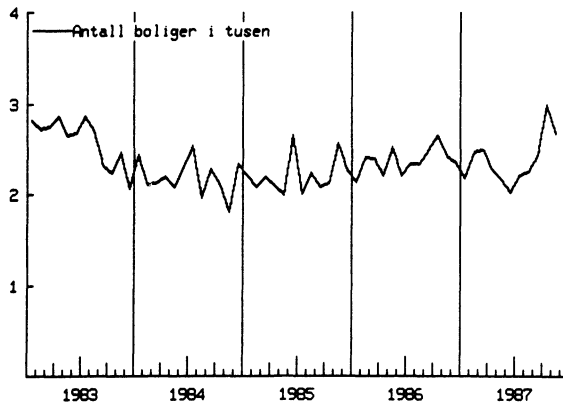
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

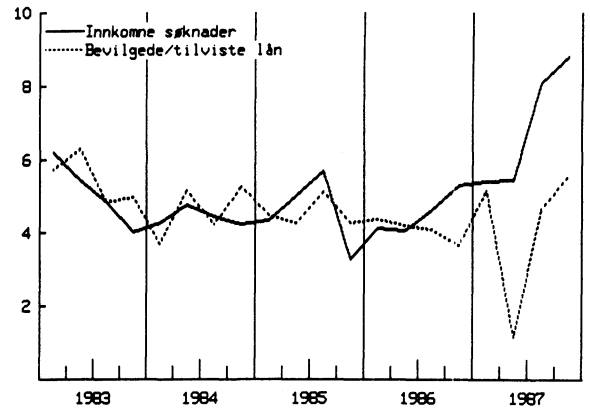
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer
Ujustert verdiindeks. 1976=100

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

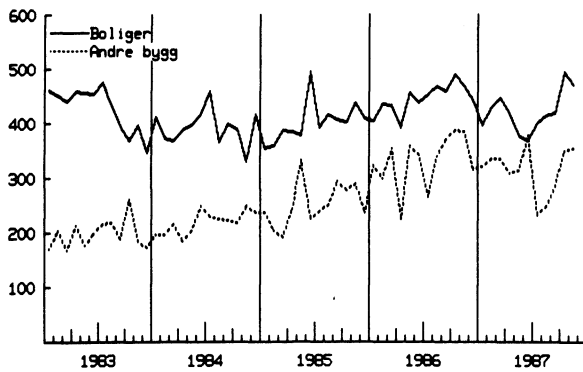
BYGG
Boliger satt i gang. Sesongjustert.

BOLIGLÅN NYE BOLIGER
Antall husbanklån og PSV-tilvisninger i 1000.
Sesongjustert.

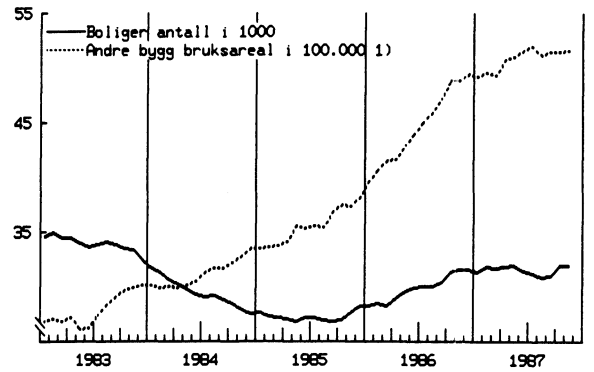

BYGG SATT I GANG
Bruksareal i 1000 kvm. Sesongjustert.

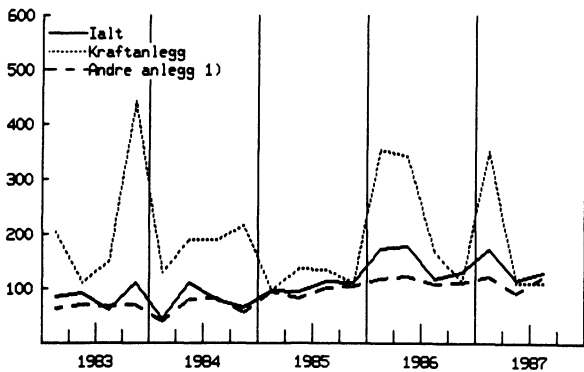
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

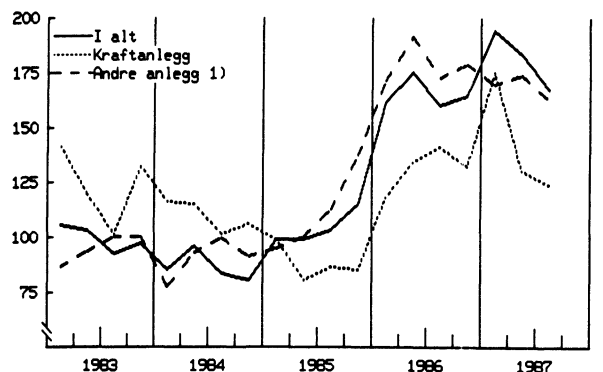
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

1) Sesongjustert.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordrereserve. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

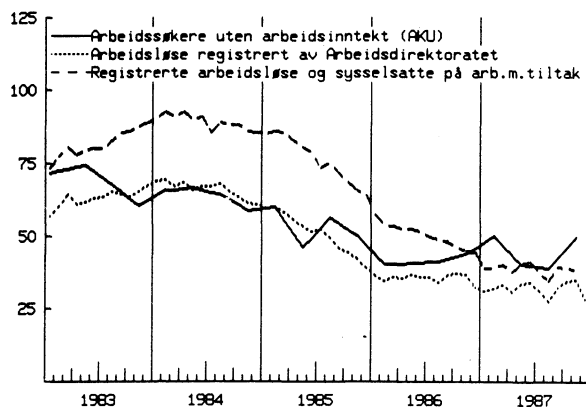

1) Sesongjustert.

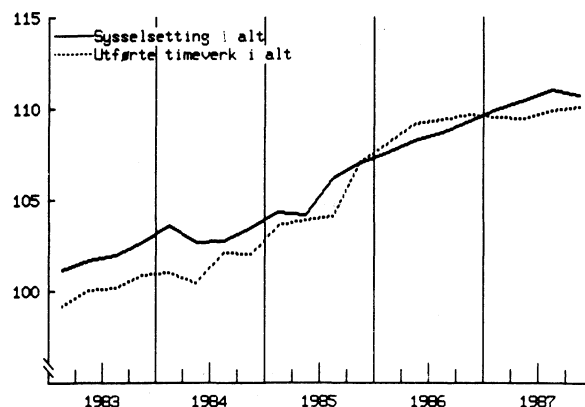
KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLØSE

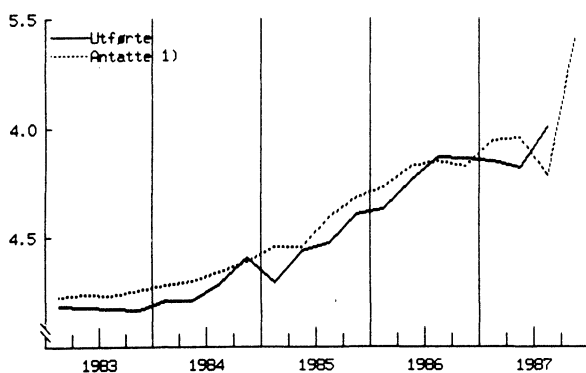
Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN, 1980=100. Sesongjustert.

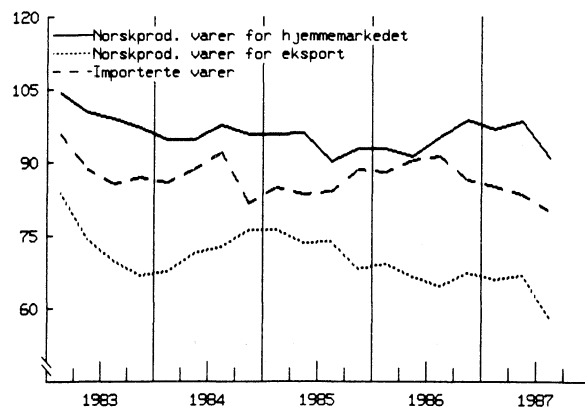
ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRIEN
Sesongjusterte verditall. Milliander kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal. Tallet for 4. kvartal 1987 inneholder korreksjoner for foregående kvartaler.

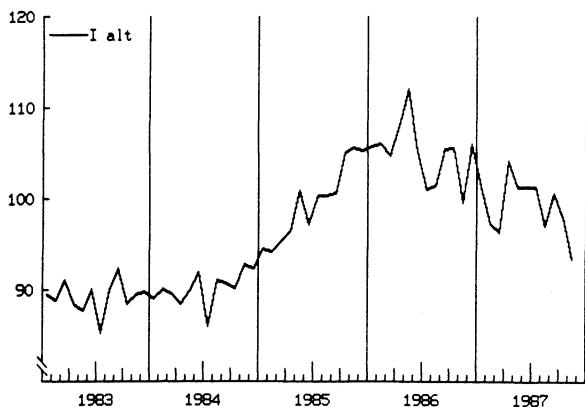
LAGER

Industri og engroshandel.
Sesongjustert volumindeks. 1982=100

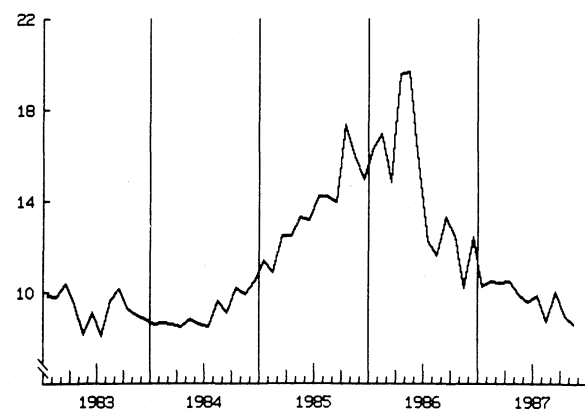

DETALJOMSETNING

Sesongjustert volumindeks. 1985=100

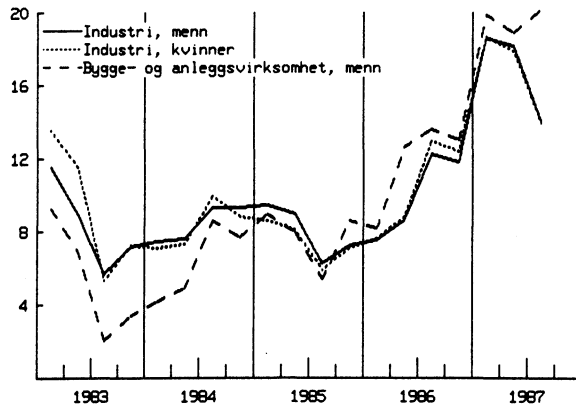
REGISTRERTE NYE PERSONBILER
1000 stk. Sesongjustert.

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

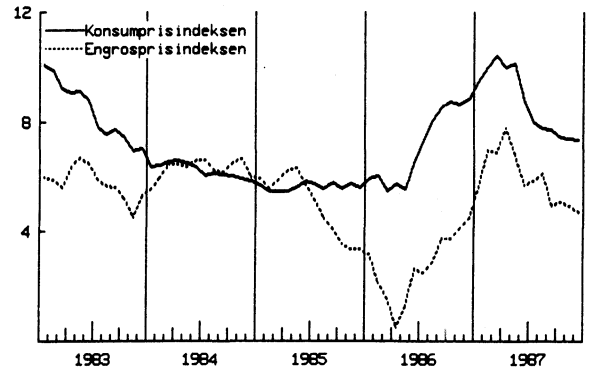
LØNNINGER

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år tidligere.

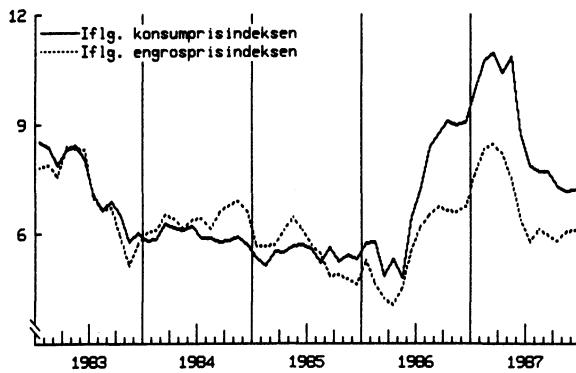
INNENLANDSKE PRISER

Prosent endring fra ett år tidligere.

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1)

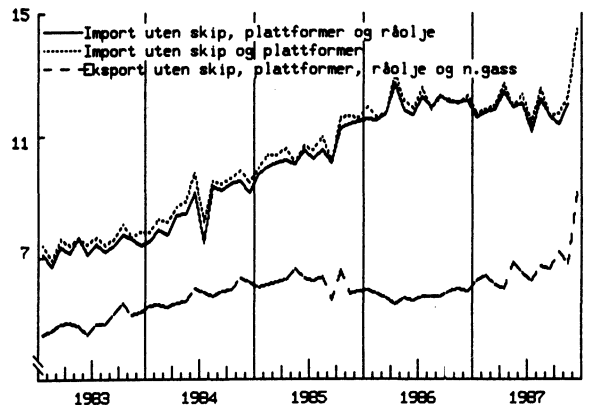
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer levert til konsum.

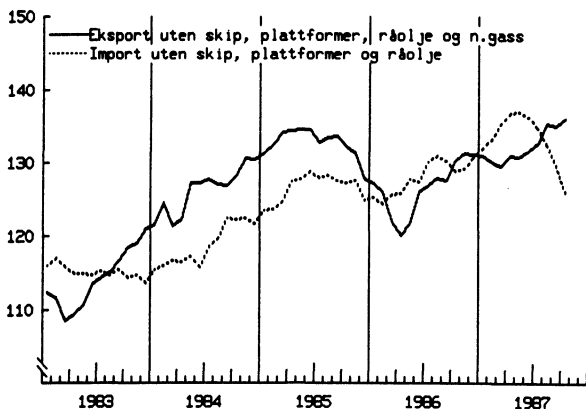
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

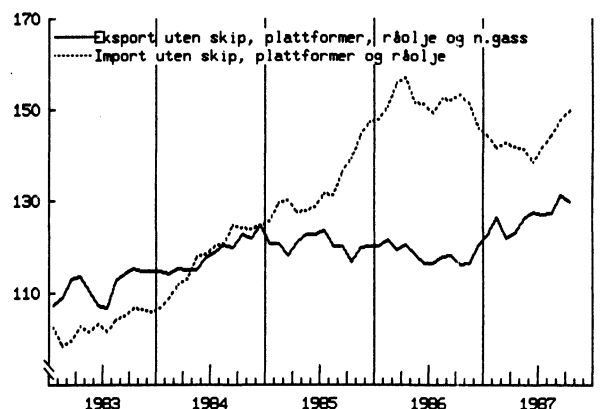
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Prisindekser (enhetspriser). 3 mnd. gj.snitt. 1980=100.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Sesongjustert volumindeks. 3 mnd. gj.snitt. 1980=100.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C1: PRODUKSJON OG EKSPORT AV RÅOLJE ¹ FRA NORSK SØKKEL. 1000 TONN ².

	Produksjon										Eksport
	Total ³	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	Total
1980	24.451	21.531		2.839	81						23.197
1981	23.450	16.273		6.575	602						20.453
1982	24.515	14.150		9.441	857	67					20.666
1983	30.482	13.031		15.803	880	769					25.623
1984	34.682	11.172	34	18.610	2.447	2.419					30.064
1985	38.410	10.417	60	24.036	1.445	2.452					32.602
1986	42.424	8.658	47	29.402	770	2.254	311	734	34	241	35.376
1987*	49.126	6.880	44	30.193	292	3.102	469	3.925	3.547	676	41.757
1985											
Januar	2.997	958	7	1.596	199	237					2.734
Februar ...	2.725	846	7	1.480	181	211					2.111
Mars	3.111	920	7	1.782	154	248					2.672
April	3.033	886	7	1.764	137	240					2.667
Mai	3.079	901	6	1.816	102	254					2.596
Juni	2.617	818	4	1.462	89	243					2.196
Juli	3.403	894	3	2.179	98	230					2.777
August	3.278	854	2	2.160	101	161					2.910
September .	3.318	835	3	2.243	92	144					3.060
Oktober ...	3.622	861	5	2.504	100	152					3.045
November ..	3.571	813	4	2.496	93	165					2.814
Desember ..	3.656	831	5	2.554	99	167					3.020
1986											
Januar	3.622	816	5	2.513	101	186	2				2.924
Februar ...	3.343	733	6	2.333	89	182	1				2.717
Mars	3.657	777	5	2.586	89	193	7				3.089
April	1.271	254	2	862	94	55	5				1.285
Mai	3.344	869	4	2.160	84	195	33				2.670
Juni	3.604	808	0	2.468	81	196	48				2.825
Juli	3.877	803	0	2.761	79	196	38				3.372
August	3.872	753	2	2.830	54	200	33				3.204
September ..	3.480	706	5	2.473	26	206	30			35	2.604
Oktober	3.946	713	6	2.761	25	218	40	116		66	3.505
November ...	4.082	698	5	2.791	24	208	36	251		70	3.695
Desember ...	4.351	728	5	2.863	25	219	39	366	34	71	3.486
1987*											
Januar	4.482	713	6	2.861	24	256	43	374	132	70	3.687
Februar	3.772	585	4	2.269	23	250	39	333	163	106	3.163
Mars	4.085	601	4	2.587	25	272	44	300	219	34	3.213
April	4.222	636	5	2.600	17	255	43	369	226	71	3.688
Mai	4.281	590	4	2.648	27	272	44	377	265	53	3.917
Juni	3.521	529	3	2.073	25	266	25	247	264	69	2.931
Juli	4.200	629	1	2.391	28	293	42	388	362	66	3.885
August	3.205	166	1	2.299	28	82	17	109	436	69	2.312
September ..	4.270	567	3	2.511	25	292	41	336	461	35	3.648
Oktober	4.547	655	4	2.667	24	302	42	396	456	-	4.084
November ...	4.339	649	4	2.579	23	288	45	364	353	34	3.563
Desember ...	4.202	560	5	2.708	23	274	44	332	187	69	3.666

¹ Inkluderer NGL og kondensat.² Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.³ Årstallene kan avvike noe fra summen av månedsoppgavene som bygger på foreløpige tall fra den månedlige produksjonsstatistikken.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C2: PRODUKSJON OG EKSPORT AV NATURGASS FRA NORSK SØKKEL. MILLIONER SM³.¹

	Produksjon										Eksport
	Total ²	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	Total
1980	25.973	15.938	9.991	44							25.119
1981	26.162	14.760	11.312	86		4					25.197
1982	25.534	14.583	10.810	109		31					24.457
1983	25.831	13.690	11.797	234	22	88					24.528
1984	27.375	12.800	13.670	291	103	511					26.240
1985	26.668	11.653	13.691	827	61	435					25.429
1986	27.802	8.115	12.850	3.464	38	377	2.131	50	-	-	25.653
1987*	29.355	8.502	12.107	3.897	29	548	3.580	395	293	-	27.942
1985											
Januar	2.874	1.256	1.542	23	6	47					2.751
Februar ...	2.515	1.082	1.365	23	6	39					2.423
Mars	2.732	1.174	1.480	26	4	48					2.623
April	2.525	1.061	1.386	27	6	46					2.425
Mai	2.334	1.068	1.188	26	5	46					2.245
Juni	1.823	965	789	20	5	44					1.739
Juli	1.765	977	712	30	5	41					1.670
August	1.685	908	712	35	6	24					1.589
September .	1.615	778	778	31	5	22					1.517
Oktober ...	1.854	772	917	136	5	24					1.738
November ..	2.295	774	1.358	131	5	27					2.182
Desember ..	2.651	838	1.464	319	3	27					2.529
1986											
Januar	2.662	800	1.487	340	3	30	1				2.547
Februar ...	2.410	728	1.346	298	2	30	4				2.315
Mars	2.776	851	1.538	300	2	30	54				2.575
April	1.131	233	756	93	2	9	39				1.081
Mai	2.262	707	1.009	274	6	33	233				2.142
Juni	2.055	662	810	328	2	34	218				1.885
Juli	2.078	677	802	322	6	33	237				1.975
August	2.042	698	801	282	3	33	225				1.929
September .	1.954	620	855	223	3	35	225				1.906
Oktober ...	2.559	736	1.130	344	3	37	308	2		-	2.431
November ..	2.518	690	1.160	327	2	34	283	20		-	2.373
Desember ..	2.580	720	1.155	332	3	37	304	28	-	-	2.496
1987*											
Januar	2.892	822	1.340	332	2	43	320	33	-	-	2.790
Februar ...	2.536	669	1.199	298	3	43	295	35	-	-	2.445
Mars	2.785	735	1.325	320	3	46	322	31	3	-	2.696
April	2.556	697	1.101	353	1	44	315	39	6	-	2.401
Mai	2.427	720	1.016	270	3	47	327	38	6	-	2.368
Juni	2.177	727	761	300	2	49	306	25	6	-	2.089
Juli	2.119	700	650	330	3	58	317	39	22	-	1.923
August	1.262	216	715	151	3	15	115	11	37	-	1.126
September .	2.207	575	859	336	2	47	312	32	45	-	2.078
Oktober ...	2.668	907	913	385	3	57	318	41	46	-	2.551
November ..	2.820	857	1.149	376	2	55	307	37	36	-	2.736
Desember ..	2.900	883	1.079	446	2	43	326	34	86	-	2.738

¹ Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.² Årstallene kan avvike noe fra summen av månedsoppgavene som bygger på foreløpige tall fra den månedlige produksjonsstatistikken.

27*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C3: LETEAKTIVITET PÅ NORSK SOKKEL.¹

	Antall hull påbegynt			Boremeter	Borefartøydøgn			Gjennomsnitt varndyp (m)	Gjennomsnitt totaldyp (m)
	Totalt	Undersøkelshull	Avgrensningshull		Totalt	Norske	Utenlandske		
1980	36	26	10	136683	3877			176	3115
1981	39	26	13	135054	4131			181	3235
1982	49	35	14	155299	4376			162	3314
1983	40	33	7	135801	3900			201	3155
1984	47	35	12	149034	4235	3803	432	213	3116
1985	50	29	21	143473	4037	3544	493	235	3208
1986	36	26	10	123771	3283	2937	346	236	3353
1987	36	24	12	109882	2468	2266	202	246	3349
1985									
Januar	2	2	-	9977	310	248	62		
Februar	5	4	1	9550	272	213	59		
Mars	5	3	2	14966	324	287	37		
April	3	1	2	11449	358	328	30		
Mai	5	3	2	14284	396	365	31		
Juni	4	2	2	9532	265	235	30		
Juli	4	1	3	10911	387	352	35		
August	6	5	1	18493	407	351	56		
September ...	2	-	2	10359	334	304	30		
Oktober	5	3	2	7861	321	268	53		
November	4	3	1	8554	314	274	40		
Desember	5	2	3	14842	349	319	30		
1986									
Januar	4	-	4	10014	400	369	31		
Februar	3	2	1	9944	364	336	28		
Mars	5	2	3	11381	366	335	31		
April	4	3	1	16274	298	268	30		
Mai	3	3	-	7502	268	237	31		
Juni	3	3	-	12782	312	282	30		
Juli	5	4	1	15094	344	301	43		
August	2	2	-	13097	324	262	62		
September ...	1	1	-	8203	206	147	59		
Oktober	3	3	-	6141	148	147	1		
November	2	2	-	8313	134	134	-		
Desember	1	1	-	5026	119	119	-		
1987									
Januar	1	-	1	3402	115	115	-		
Februar	4	2	2	3837	123	123	-		
Mars	1	1	-	10182	167	167	-		
April	2	1	1	2904	150	150	-		
Mai	7	5	2	17260	214	214	-		
Juni	4	2	2	14719	262	240	22		
Juli	1	1	-	6440	276	245	31		
August	5	3	2	14332	244	213	31		
September ...	3	2	1	8822	204	173	31		
Oktober	5	4	1	16076	251	220	31		
November	1	1	-	7029	241	216	25		
Desember	2	2	-	4879	221	190	31		

¹ Kilde: Oljedirektoratet.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C4: PÅLØPTE KOSTNADER TIL LETING ETTER OLJE OG GASS PÅ NORSK SOKKEL.¹
MILLIONER KRONER.

	1985- 4.kv.	-----1986----- 1.kv. 2.kv. 3.kv.	-----1987----- 1.kv. 2.kv. 3.kv.
Letekostnader i alt	2465	1808 1813 1719	1395 760 1031 1404
Undersøkellesboringer .	1699	1393 1315 1176	737 493 623 673
Borefartøyer	631	553 455 497	255 165 170 222
Transportkostnader ..	211	190 197 146	59 55 48 80
Varer	296	221 204 163	131 115 113 127
Tekniske tjenester ..	508	429 459 369	291 158 291 244
Generelle undersøkelser	193	78 110 149	178 50 99 218
Feltevaluering og feltutvikling	340	220 190 235	289 117 176 335
Administrasjon og andre kostnader	233	117 198 159	191 100 133 179

Tabellen dekker letefasen, dvs. kostnader som påløper etter at letetillatelse er gitt og fram til en eventuell utbygging er godkjent av myndighetene.

TABELL C5: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER TIL FELTUTBYGGING PÅ NORSK SOKKEL.¹
MILLIONER KRONER.

	1985- 4.kv.	-----1986----- 1.kv. 2.kv. 3.kv.	-----1987----- 1.kv. 2.kv. 3.kv.
Feltutbygging i alt	5978	4538 5439 5595	6186 4214 4078 5190
Varer	3473	2423 3346 2926	3619 2642 2023 2268
Bærestruktur inkl. utrustning av skaft ...	646	706 904 537	822 550 463 645
Dekk/dekkramme	898	466 616 1088	882 796 477 534
Moduler	1226	955 1294 712	1347 1013 721 729
Andre varer	703	296 530 589	568 284 362 359
Tjenester	2301	1861 1904 2208	2220 1274 1892 2505
Prosjektering og prosjekttjenester	988	703 540 591	599 261 412 570
Maritime tjenester	370	211 172 489	428 166 490 881
Andre tjenester ²	180	192 312 372	249 263 286 309
Egne arbeider ²	763	755 901 756	945 584 703 745
Produksjonsboring	204	254 189 461	346 298 163 416

¹ Omfatter Ekofisk vanninjeksjon, Gullfaks B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten, Troll-Oseberg gassinjeksjon, Troll Øst, Sleipner Øst, Veslefrikk og Gyda.

² Driftsforberedelseskostnader er inkludert.

29*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C6: RÅOLJEPRISER PR. FAT.¹

	Normpriser i US\$			Offisielle salgspriser i US\$			Spotpriser i US\$				Eksportpris for verden 2)		Spotpris i Nkr
	Ekofisk	Stat- fjord	Brent- blend	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Ekofisk	US\$	Nkr	Ekofisk
1985													
Januar	26.80	26.60	26.90	29.00	26.00	30.00	28.08	26.70	27.53	27.05	28.38	260.24	248.05
Februar	27.35	27.15	27.45	28.00	26.50	28.65	27.91	26.65	28.55	28.73	28.13	265.83	271.50
Mars	28.05	27.85	28.15	28.00	26.50	28.65	27.81	26.63	28.44	28.28	27.96	265.06	268.09
April				28.00	26.50	28.65	27.66	26.53	28.29	28.23	27.77	247.15	243.86
Mai	27.40	27.10	27.40	28.00	26.50	28.65	27.01	25.59	27.02	26.89	27.67	247.92	241.92
Juni				28.00	26.50	28.65	26.79	25.05	26.53	26.58	27.37	241.40	236.82
Juli				28.00	26.00	28.65	27.05	25.19	27.21	27.01	27.21	229.92	230.69
August	27.05	26.80	27.00	28.00	26.00	28.65	27.50	25.39	27.88	27.44	27.11	223.12	227.97
September				28.00	26.00	28.65	27.79	25.66	28.55	28.15	27.29	227.60	233.52
Oktober				28.00	26.00	28.65	27.80	25.78	29.07	28.88	27.41	216.81	230.58
November	28.55	28.30	28.55	28.00	26.00	28.65	27.86	25.81	30.38	30.08	27.61	215.36	234.00
Desember				28.00	26.00	28.65	26.92	25.17	27.78	26.78	27.29	208.77	201.96
1986													
Januar	25.60	25.35	25.70	28.00	26.00	28.65	..	..	23.50	22.60	26.36	199.02	170.63
Februar	19.05	18.80	19.15	28.00	26.00	28.65	..	..	17.80	17.50	24.44	178.17	127.58
Mars	15.90	15.65	16.00	28.00	26.00	28.65	..	..	14.20	14.00	14.85	105.88	99.82
April	12.95	12.60	12.90	..	..	..	..	..	12.80	12.40	12.65	90.45	88.66
Mai	13.35	12.95	13.25	..	..	..	..	..	14.20	13.95	13.15	97.84	103.79
Juni	13.25	12.85	13.15	..	..	..	..	..	12.25	12.00	11.76	89.49	91.32
Juli	10.90	10.55	10.85	..	..	..	..	..	9.80	9.60	9.63	71.94	71.71
August	11.25	10.90	11.20	..	..	..	..	..	14.05	13.85	11.80	86.73	101.80
September	14.45	14.10	14.40	..	..	..	..	..	14.35	14.00	13.58	99.68	102.76
Oktober	13.90	13.60	13.90	..	..	..	..	..	13.95	13.65	13.25	97.39	100.33
November	13.90	13.60	13.90	..	..	..	..	..	14.80	14.50	13.38	100.75	109.19
Desember	14.80	14.55	14.85	..	..	..	..	..	16.15	15.85	13.84	104.22	119.35
1987													
Januar	17.50	17.20	17.55	..	..	..	..	..	18.50	18.40	17.14	122.89	131.92
Februar	18.25	17.95	18.30	17.52	16.27	18.92	..	..	17.45	17.20	17.19	120.50	120.57
Mars	17.15	16.85	17.20	17.52	16.27	18.92	..	..	17.95	17.85	17.35	120.24	123.70
April				17.52	16.27	18.92	..	..	18.35	18.40	17.44	118.07	124.57
Mai	18.45	18.30	18.50	17.52	16.27	18.92	..	..	18.85	18.65	17.63	117.24	124.02
Juni				17.52	16.27	18.92	..	..	18.95	18.80	17.66	118.50	126.15
Juli	19.25	19.00	..	17.52	16.27	18.92	..	..	19.85	19.80	17.56	118.53	133.65
August	19.80	19.60	19.90	17.52	16.27	18.92	..	..	19.05	18.95	17.80	120.86	128.67
September	18.25	18.10	..	17.52	16.27	18.92	..	..	18.55	18.35	17.48	115.89	121.66
Oktober				17.52	16.27	18.92	..	..	19.00	18.75	17.52	116.16	124.31
November				17.52	16.27	18.92	..	..	18.10	17.85	17.33	111.26	114.60
Desember				17.52	16.27	18.92	..	..	17.20	17.20	16.66	106.29	109.74

¹ Kilder: Normpriser: Olje- og energidepartementet. (Faktaheftet).

Offisielle salgspriser: IEA Oil Market Report.

Spotpriser: OPEC Bulletin til og med 1985. Petroleum Intelligence Weekly fra og med 1986.

Eksportpris for verden: Oil and Gas Journal.

Valutakurser: Statistisk Månedshæfte.

² Offisielle salgspriser veid sammen med eksportvolum.

STATISTISK SENTRALBYRÅS MAKROØKONOMISKE MODELLER

Byråets makroøkonomiske modeller er alle bygget opp med utgangspunkt i nasjonalregnskapets kontosystem. Kjernen i modellene er kryssløpssammenhenger for tilgang og anvendelse av spesifiserte varer og tjenester. Til denne kjernen er det knyttet atferdsrelasjoner mv. for de ulike sektorer i økonomien. Det er omfanget og arten av disse relasjonene og detaljgraden i varekryssløpet som er ulik fra modell til modell, avhengig av formålet med modellene.

MODIS er den mest detaljerte av modellene. Modellen ble opprinnelig utviklet omkring 1960. Den nåværende versjonen, MODIS IV, har en kryssløpskjerne på 210 varer og 150 produksjonssektorer. Modellen inneholder få egentlige atferdsrelasjoner, men gir en inngående behandling av offentlige inntekts- og utgiftsposter, spesielt avgifter og subsidier. Modellen nyttes først og fremst av Finansdepartementet i arbeidet med de årlige stats- og nasjonalbudsjettene og de fire-årlige langtidsprogrammene.

MODAG er mindre detaljert; kryssløpskjernen spesifiserer 41 varer og 33 produksjonssektorer. Modellen er særlig egnet til analyser på mellomlang sikt. Atferdsrelasjonene, som dekker produksjon, konsum, investering, eksport, import, pris- og lønnsdannelse og arbeidsmarkedet, er i Klein-Tinbergen tradisjonen, med elementer fra den skandinaviske inflasjonsmodellen. Modellen nyttes bl.a. av Finansdepartementet til politikkanalyser.

KVARTS er en kvartalsmodell som inneholder stort sett samme type atferdsrelasjoner som MODAG, men er noe mer aggregert. Kryssløpskjernen spesifiserer 25 varer og 16 produksjonssektorer. I modellen er det lagt stor vekt på dynamiske korttidssammenhenger, dvs. at mye av forløpet er bestemt av utviklingen i tidligere kvartaler. Modellen nyttes først og fremst i Byråets arbeid med konjunkturanalyse.

MSG er en anvendt likevektsmodell som forutsetter frikonkurranse og full utnyttning av arbeidskraft og kapital. Den er særlig egnet til å si noe om hvordan næringsstrukturen vil endre seg langs en vekstbane for økonomien. Modellen har sin opprinnelse i et arbeid av Leif Johansen fra omkring 1960. Den nåværende versjonen, MSG 4, nyttes først og fremst til langsiktige perspektivberegninger som grunnlag for regjeringens langtidsprogram og ulike sektoranalyser.

De modellene som er nevnt ovenfor oppdateres årlig og brukes og vedlikeholdes regelmessig. I tillegg er det utviklet enkelte makroøkonomiske modeller for analyse av mer spesielle problemstillinger, bl.a. rene kryssløpsmodeller med spesifikasjoner ned til detaljert nasjonalregnskapsnivå, 340 varer og 185 produksjonssektorer.

Foruten de makroøkonomiske modellene har avdelingen modeller innenfor feltene skatter og offentlige utgifter, demografiske og regionale forhold og naturressurser. Av disse er det særlig tre som berører makroøkonomiske forhold: REGION – en modell som bryter ned de makroøkonomiske størrelsene til fylkesnivå, MAKKO – en modell som belyser økonomiske konsekvenser av ulike standardkrav til kommunale tjenester, gitt visse demografiske utviklingstrekk og MATAUK – en modell som framskriver arbeidsstyrken etter ulike kjennetegn.

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 10 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr. 120,—,
løssalgsspris kr. 15,—. Forespørsler om
abonnement kan rettes til opplysnings-
kontoret i Statistisk Sentralbyrå.
Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co. og Universitets-
forlaget, Oslo, og er til salgs
hos alle bokhandlere.

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 41 38 20